

Die destructie van der stat van Jherusalem ende van alden lande van Judeen

<https://hdl.handle.net/1874/339061>

Leven van Coornhert
afschrift.

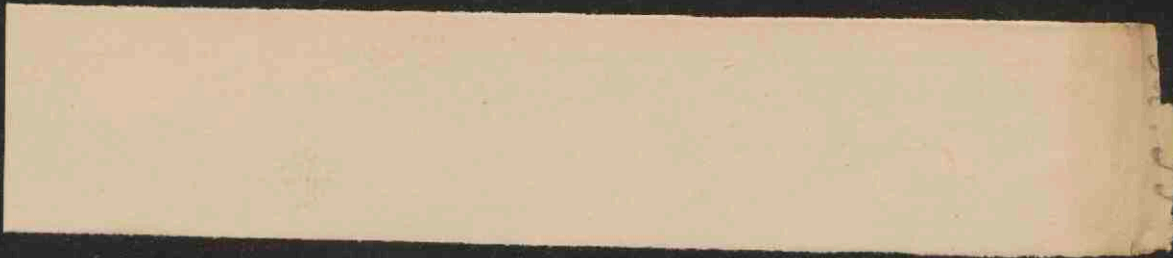
VI D 27

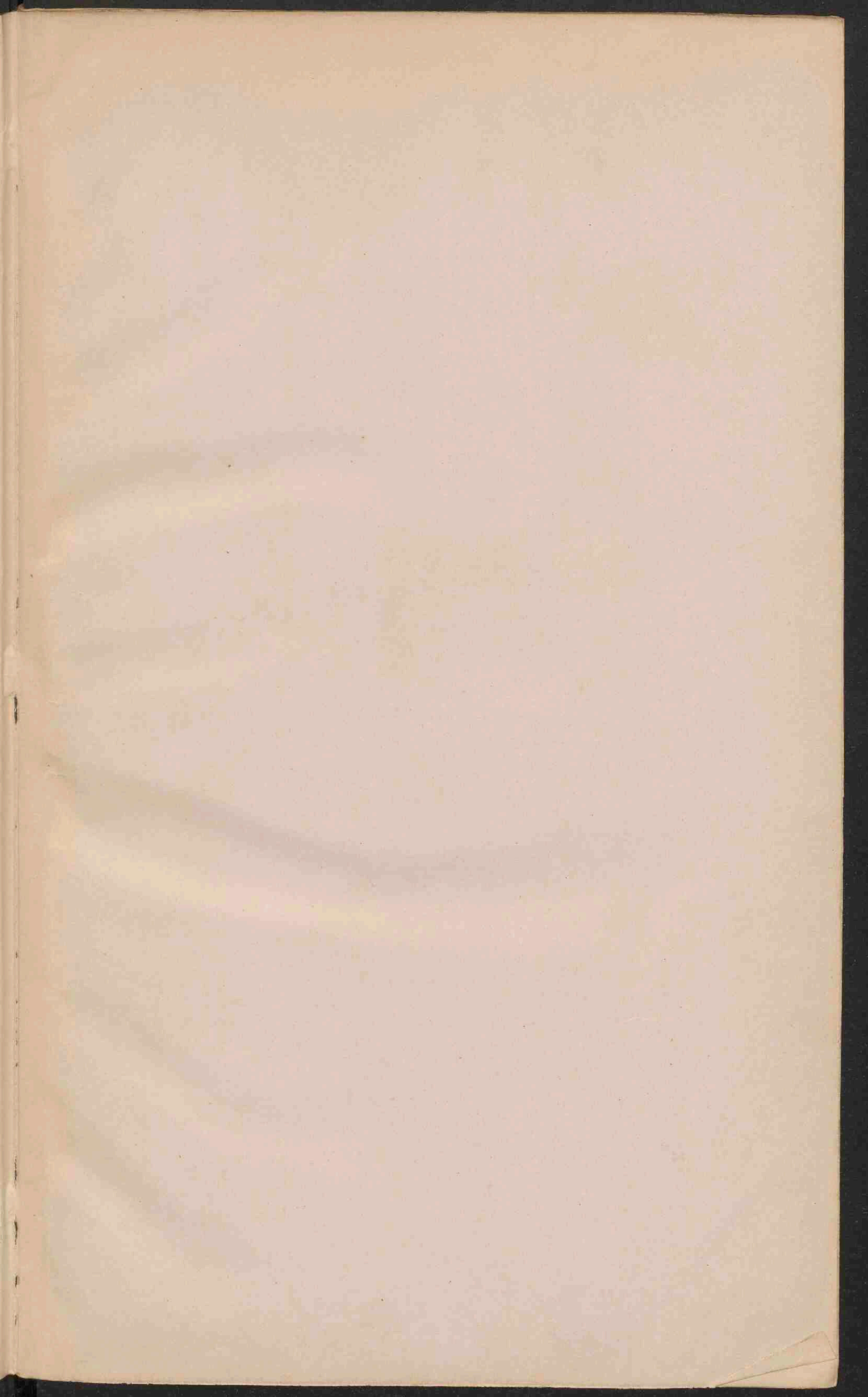
VI. D. 27.

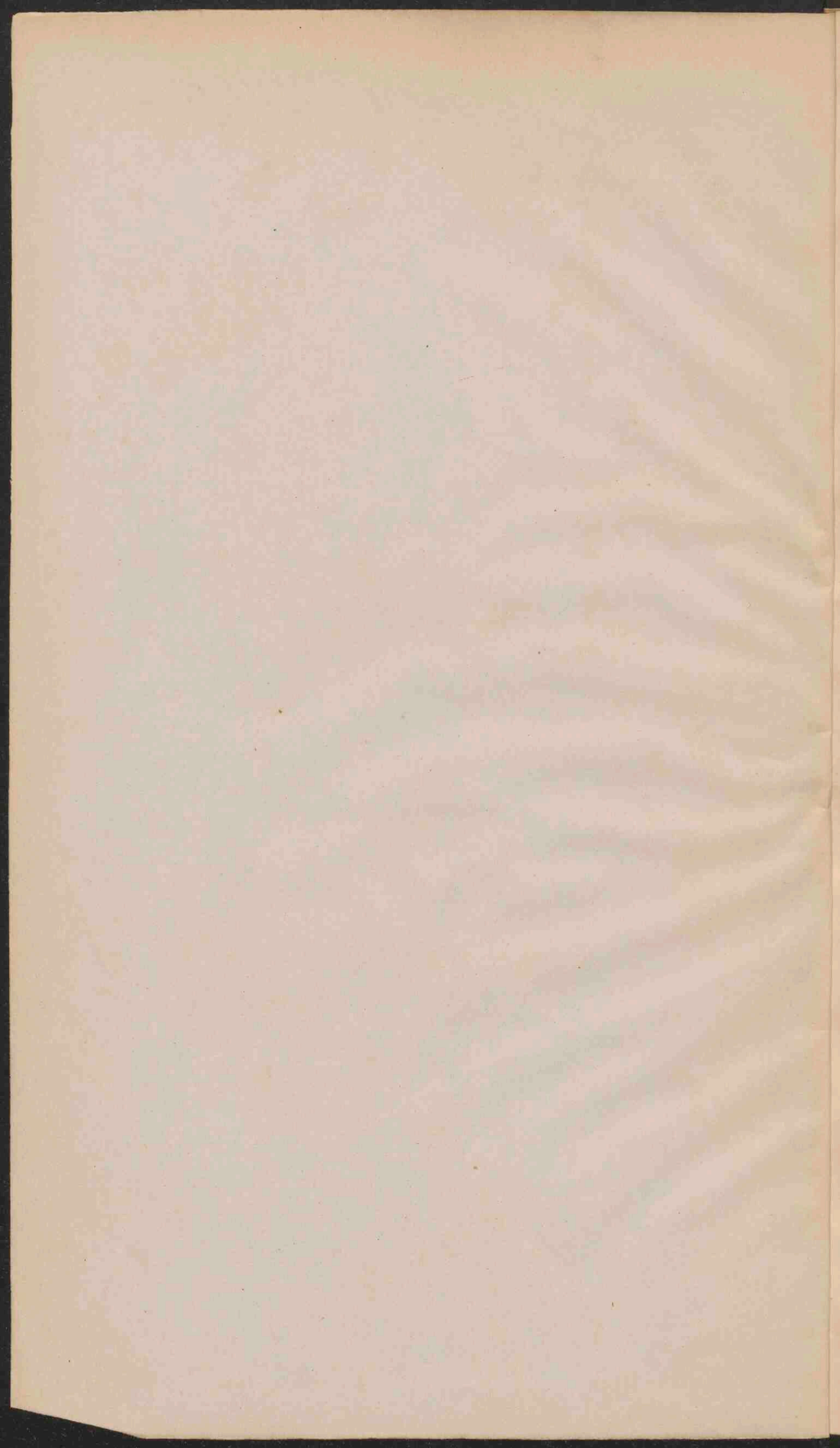
niet in Hulshof

Hs.
6 D 27

7
Hetz. portr. als M. 4617, werkkl. Borstb. Links, in ontrek
Zud. mm. v. gran 8°

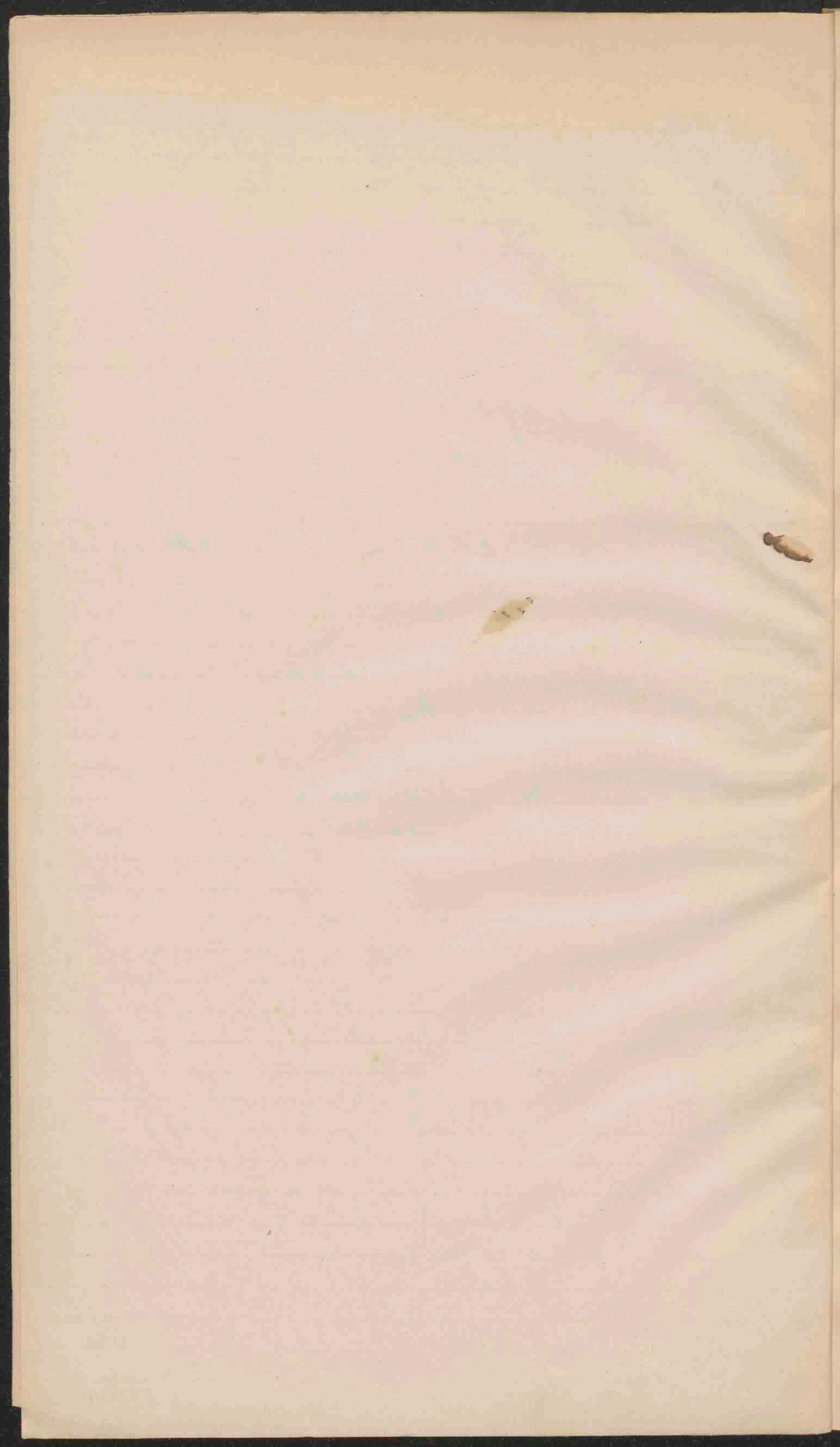
Afchrift
van:

Het leven van D. V. Coornhart,
benevens:

Voorreden aen den bescheiden Leser;

en.

Register der Tractaten
van 't eerste Deel.

Het leven van D. V. Coornhart.

Dirck Volckertsz. Coornhart is in den jaer 1522 tot Amsterdam geboren van ouden goeden Borgherlijken gheslachte: zijn Vader was een Laken-cooper, dewelike, zijnde in de fleur van zijn leven, welcke neringhe op het best zijnde, verliet die ende scheyde daer uyt, segghende dat hij rijk gevegh was, ende gheen rijkdom meer en begheerde; ende als zijn Huysvrouw daerover t'invreden was, meenende dat hij daeruyt niet en behoorde te jehyden, dewylse de neeringhe nu goet was, ende sy huysden noch in 't beske van haer leven, ende met kinderen begaeft, daer men soeghe voor noff dragen; gaf hij voor antwoorde, dat hij genoeg hadde om eerlijken te leven, ende de kinderen, soo zij haer tot deughden wilden begheven, voort te helpen. Dat hij voek liever hadde dat se waren eerlijcke en neerstighe winners dan ledighe en schandelycke verveorders ende dat er een tijt van ghenoeghen behoorde te wesen bij den sterftijken mensche. Syn Huysvrouw hielt nog evenwel de neeringe aen, maer hij en wilde hem daer noyt meer mede bemoeven. Dirck Coornhart was de jongste zone, zijn twee onderbroeders syn ook aensienlycke Borghers ghesweet. Clement sterf ballingh om des Vrijheydts voorstand, Frans Coornhart is mede ballingh ghesweet, ende naderhand Secretaris ende Schepen tot Amsterdam, zijn oudste suster Trijn is ghewort geweest aen Hendrick Kruock, schepen ende Raedt ende voek Laken-cooper in hun Vaders Huys, syn tweede suster Aef Prouwe Paulus Kerpsens.

Dirck Coornhart self is in sijne jonckheyt naar gheswoont deses Landts, om wat te besouken in Spanjon en Portugael geweest. t' Huys comende is hij jonck ghewelyckt aen Neeltgen Symons Dr. die moeder is ghewort
van

van Jonckheer Lancelot van Broderode in zijn Leven ~~en~~
 Vader van Heere Reynout van Broderode, Ridder, Heere
 van Kenhuysen ende Spanbroeck, die zijnde President in den
 Hooghen Raede, is a^o 1632 overleden, ende oock moeder
 van Jonckheer Artus van Broderode in zijn Leven Raedt
 in den Provinciaelen Hove van Hollandt.

Dieck Coorakert huwelykx goet derwende, vermits
 hij buyten raedt van zijn moeder (die doen ^{met hem} vrouwe), ende
 tegen zijn vaders testament) ghehuwelyk was, ende met
 zijn huysvrouw weynigh ofte gheen goederen hebbende,
 heeft, vermits dese voorschreven ghelegentheit, hem be-
 gheven in dienste bij den heer Reynout van Broderode,
 Rij-keere van Vlaenen, Ameyde etc. als Hofmeester, bij den
 welken hij wel ghesien ende bemint was, maer zijn zinnen
 niet tot het Hof streckende, is 't zelfde haet moede gheveest,
 ende is met zijn wel-believen van hem ghescheyden, doch noch
 dienkwillt in verpheyden syne saken ghebruykt gheveest,
 ende sich tot Vlaerlem metterwoon begheven hebbende, heeft
 het plaet. snijden in 't koper, ende oock etten aenghevan-
 ghen, ende daerin ende oock in 't inventeren, ende wat
 die Conste aenginck, sulcx toeghenomen, dat hij daer vertijck
 zijn nooddracht mede verdiende.

Hij is een man gheveest van een groot ende cloeck ver-
 standt ende begriyp. Als hij in de dertigh jaren oudt was
 heeft hij sich begheven om de Latijnsche tale te leeren, daerin
 hij onderwesen is gheveest door den geleerden Doctor Johan
 Bastus, die naderhandt Raedt is gheveest van den Prince van
 Oranjen. De vossake waerom hy, oudt sijnde, de Latijnsche
 tale leerde is gheveest, dat hij in eenighen pointen der
 eelicheit ongherust zijnde, ende zijn ghemoet niet connende
 vernooghen, meende dat hij in de bouken van Augustijn
 of andere Patres (die in 't Latijn alleen gheschreven hebben)
 soude connen onderrechtinck ende vernooginghes vinden.
 Hij in vorken tijt deselve tale sulckx gheleert ende ver-
 soen, dat hij verpheyden bouken, uut den Latijne in
 Duytsch vertaelt heeft, als namentlyk, onder andere de
 Officien

Officien Ciceronis, de weldaden van Seneca, de ver-
 troostinghe der Philosophie van Boëtius, eenighe stuk-
 ken van Homerus, de historien van Paulus Jovius, en
 de verspreyden andere, eensdeels ghedrukt, ende 't meer-
 deel onghedrukt. In sijne jonckheydt heeft hij ^{hem} ook ghe-
 oeffent in de Musijcke, ende in 't Rijmen: Hij conde
 seer meesterlijck spelen op de duytske fluyte, ook op
 de Luyte, ende Clavveimbal: Van jhermen is hij meester
 gheweest, ende van alle eerlijcke, loflijcke ende gheoor-
 loofde consten ende oeffeninghen heeft hij enigh ver-
 standt gehad. In maeltijden heeft hij seer vermakelijck
 van propoosten ook stichtelijck gheweest, ende hem altyt
 sober ende nuchteren ghehouden, hij was een vijandt
 van ledicheydt, sijn ghewoonte was meest 's avonds ten
 tien uren slapen te gaen, ende wederom 's morgens
 ten vier uren op te staen, segghende dat ses uren
 te slapen meer dan ghenoech was, ende dat men
 dewe't lange slapen het leven vercorde, ende niet
 vroech opstaen ende waken het corte leven ver-
 lenghde. Hij heeft een vermakelijck protest tegen
 den sloep ghemaect ('t welck blijkt in het 3. deel
 fo 506.) ende veel andre frage ende conftighe rij-
 meryen, Comedien, Refereynen, ende Liedekens: hij
 hieldt den tijt voor eenen kostelijcken schadt ende en
 versuynde deselve niet onnuttelijck. Hij was een be-
 minder van de Duytsche tale, die hij seyde een van
 de rijkste der wereldt te wesen, ende sach seer noode
 dat men vreemde talen daer onder menghde, ghe-
 lijck hij in sijne voor-reden van t'oversettinghe van
 Ciceronis Officien verhaelt.

Fol. 1 kol. 3

Voor sijn devyt hadt hy ghenomen, als hij een
 wijle tijds in quade gracie van sijn moeder was
 (om de oorsaeke van sijn houwelijck hier worden
 verhaelt) Verkieson doet verlieven, op welken
 sinne hij ook eenighe liedekens ghemaect heeft.
 Naer sijn dertich jaren heeft hij ook mette penne
 hoe

(hoewel hij daerin niet gheoeffent en was) beholpen. In den
 Jare 1561 is hij Notaris gheworden. Den 15 January
 1562 is hij Secretaris der Stadt Haerlem gheworden.
 Den 11 Maert 1564 is hij Secretaris van de Burghe-
 meestersen van Haerlem gheworden ende in Politike
 saken ghebruykt in welke bedieninghe hij veel moey-
 ten gehad heeft. In de jaren 1565 ende 1566 is hij
 van Stadts weghen tot verscheyden tijden ghedepu-
 teert gheweest te reysen bij den Prince van Oranjie
 Stadthouder van Hollandt wesende, ende dewijlen
 in deselve jaren de troubles in de Nederlanden be-
 gonsten op te staen, ende dat hij groote kennisse
 hadde met den Ed. Heer Hendrick van Broderode,
 soone van de voornoemde Heer Reynout van Brode-
 roede Heere van Nianen, etc. (deur oorsake waren
 verhaeldt dat hij sijn Vaders Hof-meester was ghe-
 weest, ende dat hij denselven oock eenighe goede
 dienften hadde gedaen.) dewelike neffens andre
 van de principaelste Edelen der Nederlanden,
 de Requeste in April 1566 aan de Hertoginne van
 Parma hadde ghepresenteert, soo is hij oock bij
 denselven gheweest soo tot Nianen, Utrecht ende
 Amsterdam, ende oock buyten ende binnen Haer-
 lem op den huuse van Cleef: (t welck den voorsz.
 Heere toebehoorde) hebbende ende houdende met
 denselven eenighe communicatie tot voorstande
 van 's Landts vrijheit: waerover de saken weder
 veranderende, hij tegen die Privilegien der stad
 Haerlem (de Overheydt en de magistraten der
 selver Stadt, daer tegen niet dorvende hare
 Privilegien ~~voor~~ jaen) uyt Haerlem in 's Graven
 Haghe ghevoert, alwaer hij langhen tijdt in
 soodanighen ghevaerlijckheydt des levens ghe-
 vanckelijck is ghedonden, dat sijn huysvrouwe
 van sijn uytrompse wanhopende, inde huysen
 daer de peste was de arme buyden ginc dienon

Of Coornhert
 gheen vastghewen
 is geweest dat
 Broderode 't Re-
 quest aen de Her-
 toginne van
 Parma, selfs sijn
 overlevende
 jaet te bedanken.

in haer ziekte, op hoop van de peste te cryghen, ende
 de hij haer man comende ghesamentlijk daorvan
 te sterwen, 't welck Coornhert ghewaeer werdende,
 haer ernstelijck berispt ende verboden heeft, willende
 datse niet hem de uytrompfe van Groot soude
 verwachten. Eyndelijck heeft hij sich soo cloec-
 kelijck weten te verantwoorden, dat den Flaghe
 voor zijn ghevanchenijse werde gheordonneert,
 maer daer naer ghewaeerfchout zijnde datter
 schrijven was van Brussel om hem weder in de
 ghevanchenijse te stellen, is hij secretelijck (uyt
 1. B. 4. gheleyt zijnde door Smeckheer Artus van Broderode)
 naer Vlaerlem, ende voorts uyt den Lande vertro-
 ken, ende willich ballinck gheworden. Heeft
 sich metter woone begheven in den Lande van Cleef,
 alwaer hij zijn cost met plaet. sijden voor hem
 ende syn huysghezin heeft moeten winnen. In de
 ghevanchenijse zijnde, heeft hij, door goede kennisse
 die hy hadde met den Procureur Generaal, verkregen
 dat hij tot zijn oeffeninghe mocht hebben, penae, inck
 ende papier, ende heeft aldaer in gheschrieffe ende
 rijme ghemaect de Comedie van Liefde ende Leed,
 het lof der ghevanchenijse, seker discours dat hij
 noemt Compas der rusten, ende eenighe andre schie-
 telijcke tractaten, oock liederkens ende referencken.

In den Jare 1572 doen die van Hollandt hare
 vrijheyd openlijck begunsten voor te staen teghen de
 moetwillighe tyrannijse van den Hertoghe van Alba
 den Spanjaerden ende andre vreemdelinghen, soo
 is hij wederom in Hollandt (sijn Vaderlandt)
 ghecomen, ende is Secretarius van de H. H. Staten
 van Hollandt ghemaect; doch door zijn openherti-
 ghe ooprechticheyt sich een voorstander van s lands
 middelen, ende teghen de moetwillicheyt van des
 Graven van Sume soldaten stellende, ende ghe-

Committeert
 volgt pag. 7.

Boo lib. 4
 fol. 132 milt
 at Prim Willem
 ce. An. 1566
 heeft gheschriefft
 syn leger uylgeft
 venshouw aen
 inghesatenen
 van Nederlanden.
 no lege rege et
 rege, dat son
 ondelingh
 blaert wel
 waten Coorn-
 hat inghespelt
 eeft.

als zghuyden heur berispen van den Roomfche Catholycke dolinghe niet willen oft moghen verschonen. Nadien oock hy supplicant wel verstaet dat d'Overheyt in Hollandt als nu al eedt ghedeen hebben, (nae t segghen der Predicanten in openbaren druck) * van gheen andere Religions exercitie dan alleen de Ghereformeerde in Hollandt te ghedoghen, gconsins en sal willen gedoghen, dat huyden een looren hert, morghen een ander sulik nu al voor oprechte ghevoordeel, de Religien ende leere met berispen ende disputeren in twijfsele souden bespaen te trocken, maer veel een t selve niet met een ijdel woordt verbodt, omdat niet illusoir tot verachtinck te laten blijven onvruchtbaer, maer met de voorschreeven der Predicanten voorghevende ofte andere rigoureuze execution daestlijk sullen bespaen te beletten, ter naevolginghe van de Roomfche Catholycken sonder te letten op de groote schandale, die daeruyt sal volghen over gansch Europa, van so schielijk selve te plegen, t gheen men soo onlangs ghelastert heeft in den Roomfchen Catholycken: The ter voersaccke van t welcke men meest den noodtweer om de Conscientien vryheyt te hantwerken ter handt ghenomen, ende heur Landttheer verandert is. Ende nadien de supplicant sulix houdende voor openbare dwangh der Conscientien ter naevolginghe van der Apostel Petrus, Jae oock van Uwe t Excellentie selve, in ernstighen voornemen is, meer Godts seggen de menschen dan de menschen teghen Godts gheboden te ghehoorsamen: hetuy dan met spreucken, met scheyven, of in druck gheven, saecken tot bewijs ende waerfhouwinghe van sulike en derghelijcke meer andre groose dolinghen, in den Ghereformeerde oft andre kerken leere wesende, so hy supplicant selve aldan bereydt sal wesen te verantwoorden smette t. Schrifturen, sonder in eenighe stücken te voeren die Politycke

* De H. H. Staten confirmeren anno 1590, het seghondael E. D. Met. lib. 16 fol. 306.

* als den hond, tot sijn bescheel.

+ Apologie ou' defense, pag. 50.

* Dit antwoordt gaven de E. W. Borghemeesters t Amsterdam mede aen de Kerken met siet het waerachtich verhaal anno 1636, daerteghen de Kerckelijcke rebellie uyt ghegeen.

zie nu pag 17 bij het teksten []

committeert zijnde om informatie te nemen op de
 selver onbehoorlijker handelinghen tegen den inghe-
 wetenen der platte landen, is hij daer deur in de on-
 ghenade van denselven Grave ende deszelfs Hof,
 Luyden ende Officiere van 't Crijks-volk (die doen
 ter tijdt veele authoriteyt hadden) ghecomen, waer
 deur hy syn loven niet verdeckt zijnde (4 ghewolde
 boven de Policien stijghende) wederom uyt het land
 verbrocken is, den Prince van Oranje, ende de H. H. Sta-
 ten van Hollandt, sijne meesters, de oorsaecke sijns
 vertrecks schriftelijck te kennen ghewende, ende heeft
 sich als doe eerst tot Embden (daer hij oock in syn
 ballinghschap eenighe tijdt ghewoont hadde) onthou-
 den, tot dat de Prince van Oranje de saecken
 des landts in beter ordre ende staet ghebracht
 hebbende, hij wederom in 't landt ende tot Vlaer-
 lem metter wane ghecomen is.

Deses Koenherts veromitske herjenen, ende on-
 faylbare ghetrouwicheydt heeft Prins Wilm, buy-
 ten alle twijffel erkent en de Staten van Hol-
 landt gherecommandeert, eer hij tot suliken eerlij-
 ken als vertrouden staet van der H. H. Staten
 van Hollandts Secretarius te worden, ghecomen
 is. Also men copyen uyt Koenherts bescre-
 ven memorien vindt, daer in men vindt hoe hij
 van Prins Wilm d'Oranje tot, ende in, sijne
 dienst versocht ende ghebruyskt is gheweent, oock
 noch uytlendig sijnde, ende hoe socherculdich
 hij der Nederlanden vloocheydt ende des oorlogs
 verlossingh beharticht heeft, eerstelijck slykende
 uyt waerspouwinghe aen den Prins door Joncker
 Sonoy aldus luydende:

Anno 1570. 6. Junij sprack ick
 Emergens met Joncker Sonoy die onder van
 fol. 2. cols dre comende te spreken van B. heb ick gheseydt
 dat

dat hij myn H. de Prince wel mochte van mijnen 't we-
 ghen adverteren, dat B. al over drie Jaeren aen mij
 versochte of opwisp om aen syn Excellencie ghere,
 Commandeert te zijn, oft in kennis te comen, 't welck
 ick (om syn jonckheydt wil) niet en wilde doen. Item
 dat ick daernaer tot Embden B. hoorden vertellen de
 aenflaegen van syn Excellencie op de Nederlanden, naer
 in hy B. mede syne opinie had ghegheven, die (niet
 tegenstaende sy singulier was) ghevolght werde, soo hy
 seyde, 't welck my verfuhrte. Soo dat ick B. vraegh,
 de oft hy wel met een schip naer Spangien soude
 durven varen op syn verstant van Jueren. Hy seyde
 neen, soo verwondert my dat u verstant van Crijghs,
 handel niet min kleyn als van Jueren wesende - te
 prout wird, niet alleen by u selven, maar ook etc.

En seyde voort tot Sonoy, dat hy syn Excellencie
 (quaemt te passe) wel uyt mijnen monde mochte voor-
 houden, oft oock gheraden ware B. soo diep in de ge-
 heymnisse synder Excellencie aenflaegen, ende trecken
 toe te laten, ghemerckt B. Jonck, van gheen natmach-
 tige ouders, ende van gheen goeden en is, ende daer
 Hegeen des Albaners milde practycken behendigh
 ende menigvuldigh syn. It sende in B. groote eergie-
 righydt, (die gheerne schandelycke) wercken doet
 vlieden) groote neersigheydt, maer hadde hem daer
 beneven al bevonden tot mijwaerts anders dan 't be-
 hoorde, doch ick sprack niet uyt hate, 't want ick (Gode
 in myn ghestuyghe) hem soude dienft doen daer hy
 't noodt hadde, noch ick bezheerde hem niet uyt
 te joden, om selve in onderwint te comen, want ick wel
 verstaer myn onghelcertheydt ende onbequaemheydt,
 oock wat saligher dengh rust is, ende wat ondrack
 peryckelen, ende moeyten in 't bewint deser sauke
 is ghelegken: oock seyde ick dat ick in deser handel
 by niemant vrucht en mochte doen soo my de Calvi-
 nisten

risten (metten welken men meest moet handelen) eygan-
delijk, uyt partydighe loyentaten, ende valsche
achterclap, &c. Maer sprack alle dit alleen ten goede
van 't ghemeen best ende syn Excellentie: biedende Joncker
Sonty hier van myn handt te gheven, ende het voorsz te staen,
ende verantwoorde, maer hy vernoeghde sich met mijn
woordt.

fol. 2. Kol. 2.

Dit is t jaer door
de Staten van
Hollandt resol.
veerden de wape-
nen tegen Duc
d'Alba an te
nemen als wannen
Louvain: thijnt
(althoeveel uyt
handigh) in
Prins Wilms
dient is geweest,
den Prins met
sijn heirleger
uyt Duytslandt
comende
302 l. 6 fol. 290.
2l. de Stat. Hol.
landts ontheyt
Cap. 6

Dit selfde
jaer miedt
Cornhart der
Staten van
Hollandts
Secretaris

Noch isfer dese Memorie.

Anno 1572. 18 July, sprack iek tot Alderkerke
met mijnen Heere den Prince, dien iek had te moghen
met syn Ghenade goet believen, noch een Jaer oft half
blijven in de Landen van Clef, daer mijn gheleghentheydt
sulckx vereyster, ende iek gheen dienst moekte doen tot
Haerlem, dat nu al in handen van syn Ghenaden was
Syn Ghenade seyde my, dat staet een en selven, Ick repli-
ceerde, wel te weten, dat syn Ghenade niemant en davanck,
maer dat iek had een impressie dat syne Ghenade believen
was dat sich nu elck voeghen soude sinnen & Landts om
daer nut ende vrucht te scheffen, voor tgemeen beste, ende
dat iek derhalven niet uyt de Landen soude willen blijven,
in sulcke wyse dat het my naemaels tot naedeel oft lach-
ter soude moghen comen, maer met wel believen van syn
Vorstelycke Ghenade bereydt wesende taller tyden waer syn
vorstelycke Genade ghelieven soude my te gebruiken, te
gaen ende te doen soo t syne Genade believen soude (alst
niet en ware buyten mijn beroepen, oft boven mijn ver-
moghen) al waer't ook met de hooghste perijcklen
mijns levens, (nu wist syn Ghenade wel van te voren
dat iek gheen vrucht conde doen, overmits den hate
der Calvinisten, op my) 't welck syne Ghenade verstaende
was tevreden, dat iek moecht blijven.

Anno 1574. Coornhart willigh ballingh sijnde, vindt
men synen patriotiken voorslagh om al de groote Potentaten
in de Christenheydt te doen gheloven, dat de Koningh der
geuniceerde Provincien teghen den Coningh van Spangien
ende Duc d'Alba gheen rebellie, noch uyt Heer-onnes beelde
storminghe

ftorminghe ontfondt, maer wyt Sovereine macht tot
 fheem der Hoogheydt, rechtten, ende Conficientie vrij-
 heyd.

Sulcks blijkt by desen volghende brief (Courtherts)
 ghefchreven in Sinter den 5 May anno 1574.

Lieve Broeder, of jonstige Neve, of waerde Vrent,
 wien van u dryen desen behandicht sal worden, ofte
 oock u al te samen, groete ick met herte. By mijn
 selven gheraeckt sijnde in verwonderinghe van dat alle
 Potentaten, ende voornemelijck de Evangelische, den
 Nederlandtschen jammer (kenlyden, altramen oock alreyngh
 sint treffende) dus langhe swygende hebben comen aen-
 sien, sonder sint als middelaers dier selver te bemoeyen,
 swyghende hulp te doen: Liet ick my beduncken de hoof-
 oorsaeke van dien te wesen Eighernijse of schandale van
 den saeken, alsoo die van beginne, door een verlore
 hoopken beelid-formers, den name moet draghen
 van wederspannieghed ende oproer: daer oock elck
 Prince, verstaende dat hun bemoeyen metter saecken
 in 't goede, een schijn van behaghen met brengen,
 ende syn self ondersaten licht verstoppen soude om ter
 eerster gheleghentheydt sulck woortpel oock teghen haren
 Landts. Heeren, nae te volghen, deser saecken soo gantel
 ledich staen: door welck bedencken, als redens ghe-
 noeck voor my wesende het woortghereven verwonderen
 in my moste ophouden, maer niet myn segheerlijck
 naesporen omme yet te bedencken dat tot nut van
 myn Nederlandt soude moghen strecken. Want my daer-
 door syn inghevallen eenighe middelen die sijn hebben,
 in myne ooghen, van moghelikheydt ende vruchtbaer-
 heyd, die ick by gepkrift hier beneven overfende, be-
 gheurende ghy deselve oock wilt laten sien den Burger-
 meester van der Laen, oock Wesenbake (si hy daer) die
 ick beyde vrendthlyck groete, opdat, soo daer yet nutt
 innend mach sijn, 't selve by u ende hen met toe ende

afdoen

fol. 2. Col. 3

afdoen verbetert, ende myn Heere den Prince, ofte
 Staten (maer geensins als uyt my voortcomende, zoo
 't dan om myner vyanden wille, voor quact aenghe-
 sien soude werden, alwaert ook heel goet; aenghe-
 gheven mach worden, maer zoo 't u ende henlynden
 duncket een idele uytstuck te syn, mach mens bran-
 den, ende mooght dan verstaen mynen yver soo groot
 als myn verpandt cleyn te wesen, om in soo grove sae-
 ken yet vruchtbaer te vinden. Doch can ik niet be-
 merken eenighe schade altoos gheloghen te syn in
 't verwoek van desen, uytghenomen alleen van den
 Legatschappe, die dubbelt betaelt soude werden, of
 schoon gheer Vorst in sulik verwoek bewillighde. Vraaghe
 dy waermede? daer met, dat Hollandt ende Zeelandt
 dan in druck gevende, sulik verwoek van henlieden
 enpult met sulik henlieden verwoek ende ver-
 bidinghe aen Keyser, Keur ende Vorsten ghedaen,
 den valcken name van wederstaanicheyt afvoeren,
 en hare saccke gheen kleyn jonste by alle menschen
 maeken jode, secker heeft men Anno 1570. als
 men gheen voet in 't Landt en hadde, aen den Keyser
 ende Rycksvorsten met een boucken gesupplieert
 alleenlyk om niet onwaerdelyk maer goeder hie-
 lyk ghehandeldt te worden: wat schade soude nu
 mogen comen uyt verwoek van recht ende verbie-
 dinghe van de oirdelc onderdanighlyk te vol-
 comen: Maer soo ik hier mede in dode, en in
 hier met niet meer verloren dan u moeyte in
 't lesen, ende de mijne in 't schrijven, die cleyn in
 Kort wel bidt ende waecht, want het is nu tijt
 of nimmermeer, Groot alle de vrienden.

Bij desen Brief was ghevoecht dit volghende
 gheschryft.

Discours onder verbeteringhe.

Vrede sal nootlyk moeten syn des oorloghs eynde
 de

de, ende dit door Accordt of volkomen mittinghe. Dat Hollandt ende Zeelandt den Conink soude matten schijnt niet te verhoopen, maer wel te vreesen dat wy van den Conink ghemat sullen werden (* iek stelle miraculen ten zijden, ende sprecke menschelijcker wyse) Of nu al mocht ghephieden dat Hollandt d'ander Sant, schappen al tot sich kreegh, ende den Spangaar, den uyt alle vesten, ja uyt de gantche Nederlanden jaeghden, wat sal 't eynde sijn? sal den Conink de verpotinghe uyt sijn erflanden tyden? geensins, maer liever stadelyk oorloghe voeren; soude dan de vrede noch ontbeent moeten werden alst schoon soven wenphen wel gingh: Wat vrede verwacht men by teghenspoet? een eeuwigher slaveringe. De vrede waer dan beter, die moet ghetocht sijn door vreedsame tonghen, ende niet door bloedige zwaarden, ende dit soo eer soo beter. Maer want men selfs gheen ghehoor heeft, des Coninghs voren met Spaensche argelift ontuyt wesende, soude die best ghevordert moghen werden door t Rijk, om 't welck daer toe te bewillighen nodigh schijnt dat mijn Heere den Prince van Orangie, met Hoflandt, Zeelandt ende Vrieslandt, ghesandten phickten aan den Keyserlycke Majesteit, Keurvorsten ende puden des Rijcx omme denselven te

Vertoonen

- 1° Der Landen Oude ghetrouweyt tot horen Landtsheeran.
- 2° Der Landen onschuld in allen desen.
- 3° D'ondraeghtlykheit van den Spangaerden togheringhe.
- 4° De rechtvoerdighheit van de nootweer.
- 5° Dat den Conink door de Spangaerden qualik bericht is van de Nederlandtsche saken.
- 6° De Wanhoope van sij den Coning ghehoor te verroeven
- 7° Ende de slope of waerschynelycke macht om d'andro Prinsintie tot hembieden te ghekrijghen, die el ghelijcker, lijk de spaensche regheringhe vijandtyk haten, en

* Syn eyde miraculen
 Con, dat men in
 plaets vā rebel.
 ten leges hare
 Coning de gans.
 sijn werwelt
 doct geloven, en,
 ten oorloch, door
 den vrontant vā
 de Policie, welck
 sich te wesen,
 waer op so heffer
 lycke Aliaction
 volghen vā uyt
 heemische Coningen
 ende Potentaten
 die des Keerlant
 sijn saken te voer
 soo gans ledich
 stonden.

Tot. 3 Kol. 1

de by een Jaer quet ghewas door ghebreeck van koorne
 sich nootlyck sullen moeten versellen metten Hol-
 landers ende Zeelanders, die de see inre hebbende
 hen moghen ghenieren met coophandel. d'Welck
 d'ander landen ontberende gans winneloos
 sullen sitten, versteren dat sy hebben, te weten
 den woopman syn hoofdsom, ende d'ambachtsman
 syn kleren ende huysraet, soo dat de yle burse een
 ydel hooft sal maken, sonderlinghe oock den moech-
 willigen overlant van't gheweldighe Cryghs-
 volck, dat den borghers ten bene toe kraghet
 ende beroyt maect. Maer want sulcks noch
 alle soude vallen tot gheheele bederfenisse
 der gantsen Nederlanden, saghen de Hollanders
 ende Zeelanders (als mede lidmaten van dien)
 sulcks gaerac voorkomen. Daerom sy

Ootmoedelyck versoecken.

Dat syne Keyserlycke Majesteit, ende hore Keur
 ende Vorstelycke genaden sich daertuscher willen
 leggen, ende verstaeghs by den Conink van Spaen-
 gien aenhouden dat syne Coninklycke Waerden
 ghelieven willex dese gheschillen te stellen aen't oer-
 deel van Keyserlycke Majesteit, oock Keurvorsten,
 en Stenden des Ryckx daer toe te verkiefen ende be-
 willighen, omme des Coninklycke Waerde, aendlaght,
 ende der Landen antwoorde, volcomelijck ghehoort
 zijnde, te doen een uytspake van der saken, De
 Prince met Hollandt ende Zeelandt sich

Erbiedende

Toodanigke uytspake onderdanighlyck te vollo-
 men niet min in't gedogen van de opghelagde stappe
 (soo sy des schuldigh worden bevonden) dan ghenien-
 tinghe hoorder vyheyden ende gherechtigheden.

Als dan syne Coninklycke Waerde te voeren oock
 bewillighen in't volcomen van de uytspake, ende
 oock mede dat alle de Stenden des Ryckx sich eerst
 eendrachtelyck

sendrachtelijk zouden verplichten vyant te zijn den onwilligen van den voorfchreven uytſprake, ende deselve (zoo 't noodt werde) met des Ryckx macht te executeren ofte handtharen.

Omme nu den Vorſten hiertoe te moghen bewijzen, moſte vertoon werden dat sulck werck van vrede maken Goddlyk is Matth. 5. 9. ende hore Keur ende Vorſtelijcke ghenade selve twoghnoedighe ende nut: Dat vrede niet soude brenghen hoorden Keur Vorſtelijcke ghenade andersaten welken die nu een neringhloose dierte alder dinghen ghedoghen, die terffont met des oorloghs eynde souden eynden: oock souden d'incorrupten van de zollen weder comen metten vrede, ende souden van hore Staten verſekert zijn, die nu tranckelijck ſaen by krenckinghe van een van beyde partjen, want onmoghelijk is, dat by de nederl. ghe der Nederlandtſche Catholijcken de overlandtſche niet ghekrenckt souden werden, zoo mede by het onderdrucken der Ghereformeerde, de Protestantſche Vorſten in anaxfen souden comen. Want alst in den Nederlanden ende Franckrijk uyt ware, soude dat by hen beginnen. Men soude de Catholixse ende de Protestantſche Vorſten aen een hetten: als dan de Roomſche, de Spaenſche, ende Franſche macht ende vrede quam nemen: Siwer waer souden de Protestanten ſitten? Meer of al schoon noch keyserlijcke Majesteijt noch Keur noch Vorſten des Ryckx hier toe bewilligt moghten worden, wat van 't verſoek ſhaden? Sullen d'incorrupten van de Legatschappen niet wel dubbelt beſaelt zijn? Daer mede dat men dan, met Waerheydt, sulck eenvuldigh vertron, sulck goddlyk verſoek ende eerlyck aen bidden, door den druck alle de werelt ghemeen mach maken, ende alsoo wech nemen veel valck vermedens, als van wederſpanningheyt, van den Coningh zijn Landt te willen ontweldigen, vijanden

Op desen
voordragh schijnt
niet kwalijk
te volghen den
Vredehanddel
van Orolen, a. 1579
begonnen,
welcke geboen
gheerde oor
door de H. H.
Staten a. 1531
binas Delft,
met privilegij
in druck is
vervaardigt,
Ende door
haren Orator
Aggus Albada
(Coornherts be.
sondere vriend)
met over hof
lijcke annotatien
verrijkt, ge
noechſaem be.
quaem om de
gansche wereldt
in ruſt ende vrede
te regeren
voor alle politij
ke niet minck
noodig als tust
voor de, konger
dit boeck ende
annotatien, ver
laelt Coornhert
met bondige
bewijsredenen
teghen Lipsium
in ſijn 1° Moco,
min of meer als
of ſamen uyt
Coornherts
loken quam,
daer Eusebicus
Philalest a. 1577
ſch. 13 in ſijn Orolen
op ſeker onder

soek. als Room
het eigen te zijn
mede beticht.

anden minderen ende vrienden meeren.

Fol. 3 kol. 3

Of men wilde seggen wat reden Connen de Voosten hebben sich te bemoeijen in Soeken den Coninck van Spangien beroerende, ende niet kenlynden de Staat te bedencken, dat sy verwocht zijnde tot soo godtlyc, Ken saeke, gheen reden hebben die te weygeren, ook dat het den Rycke al voert off de Nederlanden (Lidt des Rijckx) verdorven worden, ook dat sy elk bysonder daer in ghenadicht werden, &c. Sommers oft myn buerman met syn ghesinde daegh, lijckx lijvende ende vechtende soo qualijk huys, hielt dat syn huys by wylen aen brandt quam, ende ik hem straffende, tot vrede sprake, wat recht soude hij hebben t'antwoorden. ? hoot ghy huys soo ghy t' verpaet ik houde huys soo t' my lust, dat voert u niet. Soude ik niet rechtelijck moghen segghen het voert my, al: comt u huys te branden het myne sal niet vry gaen. Daeron mochten de Vorsten met groote reden, ook van selfs onversocht, schryven aen den Coninck ende aen den Prince, maect vrede, oft wy maken onachtelijck vrede.

Als Coornhert nu tot Haerlem woonde, alweer hy sich in stilheydt was ernerende, is hy naderhandt door eenighe hevighet ende precize yverens in schrift, uerlycke twisten gheraekt, daerover hy niet alleen versheyden boeckens van syn ghevoelen in druck uyt, ghegheven heeft, maer heeft ook met bewilliginghe ende beschrijvinghe van den Prince Wilm van Oran, gien, loflijcker memorie, ende der Heeren Staten van Hollandt, tot tweemaal, soo tot Leyden in de Academie (Hijckende by de handelinghe daer van in druck zijnde) als in 't Gravon. Slage op 't Stoff openbaertlyck theghens de Predicanten, alleen, vrijmoed, delijk ghedisputeert, derhalven hy in den Slaghe quam wonen, om, met veel over ende weder reysen tusschen

tusſchen Haerlem ende den Haghe, gheen tijt te verſlijten, ende te naerden by de handt te wesen. Maer also deze diſputatie wat ghedueret hebbende door bevel van hoo- ghen handt opgehouden wirdt, dede Coornhelt daer teghen verſpheyden verſoeken zoo aen de H. H. Staten als aen de Predicanten ſelve bysonderlijk ook in de Synode ter Gonde om die te moghen volveren, en der andre gaf hy daartoe over deze naervolghende requests,

Aen syn Excellentie.

Vertoont met alre volmoet D. P. C. dat, volghens het afscheyt by de H. H. Commiſſarissen op den eer- ſten December des 1533 hem ende de Predicanten ghe- gheven, te weten dat hy Suppliant voor den 11. der ſelver maent soude inne brengen t'ghene hy teghen ſteker gheschriift der Predicanten te segghen hadde, en daerop by de Predicanten meder gheschreven, en de dan verſtoot t'een metten andre den vrlieke voorgelesen te worden, hy vertoont's sulik syn gheschriift den 8. der voorszreven maent over- gheronden heeft ghad, meynende dat de aenghe- heven diſputatie voortgangh hebben, ook ook wel bemerckende dat die zoo haest niet eynden en soude, over- mids voort volcynden van alle het eerste van meer dan 30 Arttykelen te handelen staende, nu al drie- gantſche boecken papiers, met dicht gheschriift ghevult sullen wesen, daer op syn huysinghe tot Haerlem ver- huet, ende een huys in den Haghe heeft ghekuest, tot vermydinghe van tijdt. quistinghe, coten ende moeyten in t' diekmael reysen tusſchen Haerlem ende den Haghe, ende van t' schadelijk verſpuy- mit het schadelijk wesen uyt synen huysse. t' Is nu soo dat de Suppliant teghens alle vermoeden van dat die Predicanten henz schriift inne ghebracht souden hebben binnen veertien daghen, deselvs Pre- dicanten nu al gheswacht hebben ontrent veertien wecken

weeken sonder te beantwoorden des supplicants gheschrieffen, ghepreven zynde binnen den tydt van vijf daghen, sonder dat de supplicant noch weten wanneer sy daertoe ghereet zouden moghen werden, sonder oock te weten of sulck heere soo seer lancksaem schrijven comt uyt de swaricheyt die sy bevinden in 't wel beantwoorden van des supplicants gheschrieffe, dan uyt eenighe veranderinghe van de ghemeeae landts saken. Daeromme radien den supplicant onmoghelijk is te vermoeden dat de H. H. Staten een alghemeyne handel van soo grooten intien souden hebben doen aenvangen, omme alsoo op den doorpel van de conferentie in 't eerste artikel te laten blijven staen, rechts ofte hare E. E. nu merckende dolinghe in de religie te sijn, liever saghen dat het volck sulcks twyffelijk soude vermoeden doort ophouden, dan dat het sulcks ontwyffelijk soude weten door den voortgangh der disputatien, die nu soo langsaem valt, dat de Predicanten door al dusdanighe tijdtwinninghe veelver het eynde van des supplicants leven dan van dese disputatie soude moghen verhopen: Radien mede nu al lichtelijck vermerckt is by den supplicant wat deynder justie hy heeft, ende wat groot aensien syne partye, die Predicanten hebben, by den hoofden ende voorneemste der Staten ende Raden, den welke nu al by den Predicanten voor advijs ghegheven is gheweest, dat oock onder ander het ampt des polityken Overheyds is, met ghevandeninghe oft aen den lyve te straffen den ghenen die wyterlijcke kercken vrede verstoren, daer af den supplicant so weynich sijn berispen van der Ghereformeerde Religie selve, dan tot onghemack oft schade van synen persone of armoede. Welck verbodt van sijn ghedachten vry uyt te spreken ende van goede boeken te drucken anders dan by gratie ende Privilegie (als eertijds die Kettermeesters plakten) die Rozeerders van Leyden

Fol 4 Kol. 1.

[13]

met hier is overge-
slagen vint de men-
ing. 6.

Leyden in heere Remonstrantie wel uytdrukke-
 lijk segghen te wesen het eenigh Merck teken
 van tyrannye: Zoo versoecht de suppliant met
 alle ootmoet dat uwe prinselijcke Excellencie
 ten aensien van 't gene voorszreven staet, ghelieven
 wille te doen beffellen dat die voorszemde begon-
 nen disputatie (daer inne nu al eenigh merckelij-
 ke desorders ghesloopen is) eerstdaeghs in alder
 ghelijckheydt, ende soo die aldermeest tot verbae-
 dinghe van de waerheydt sal moghen strecken,
 ghoredregeert ende volvoert mag worden ter eere
 Gods ende heyl der menschen, Zoo suliks door een-
 ighen veranderinghe van der Landen saken
 deselve nu souden moghen naderlijk gheacht
 worden, (als hy suppliant verhoopt neen) dat
 dan hem suppliant gheoorlooft werde, in 't voor-
 ghemelde sedigh ende christelijck berispen van
 de dolinghen inde voorszreve ende andre lee-
 ringhe, te ghenieten die deure geestelike vrij-
 heydt der consciencie, of ten minsten soo hem
 dit ook niet en mochte ghe worden ('t welck
 hem suppliant ongelooflijk seijnt) dat hy
 dan om jehantale van de Ghereformeerde
 Religie of quetsinghe syner suplicants con-
 scientie, Persons of armoede te voor comen
 gheoorlooft werde ('t welck hem doch in syn
 oude daghen met een kranker Fluysvrouw
 niet seer lastigh en sal vallen) te vertrecken
 metterwoon in eenighen naebueringhe Landen
 desen niet vyandt zynde en aldaer het kleyn
 restghen syner Levens te Leyden, in 't eynde
 eens grooten werx niemant nadeligh ende alle
 menschen nut zynde, te weten, in een sonderlin-
 ghe Index der 16. Schriftueren by hem nu al
 meer dan ^{xxvi} jaren vlijtelijcken in ghear-
 ghebeydt zynde, ende hem daertoe te verlee-
 nen

nen behoortjke Paspoorte, miats dat hy Suppliant bereyt is, ende sich verbindt miats desen, t'allen tijden als hy ingheroepen sal worden tot uytroeingh van de aenghevanghen Disputatie daer toe in den Haghe te comen ende blyven tot cofien van de gene die hem sullen beschrijven, t'welck doende, etc.

T. 4. Col. 3.
 Dra den Requeste operende niet tot het voornemen van Coornhert die daerom evenwel niet en liet openlijck te verclaren dat hy in den Heydelberckhe Catechismo (die in veel Kercken hier te Lande doen ter tijdt gheleest ende ghepredickt worde alsoft Euangelie ware:) merke-lycke groot dolinghe bevont, daerover seker proove in Druck ghevende den H. H. Staten die dedicrende, aanbiedende sulcks noch breder te bewijzen. Alsoe dat noch de Predicanten weygherich bleven om haer Leere teghens Coornhert te verantwoorden heeft hy openlijck in Druck de dolinghe des Catechismi vertoont, ende syn Boeck den Ed. H. H. van de Hooghe Raden ende den Gedeputeerde van de Steden over de aenghevanghen Disputatie toe ghescreven, daer in doende, t'geen een Christen gheoorlooft ende schuldich is te doen in t'berispen van de dolinghe die men in de Kercken siet kuypen, soo eenighe Predicanten aen hem hadden gheschreven. Dies niet-to, ghespaende is hy hierom op de Predickstoelen ende overal gheblameert ende seer ghescholden ende ghecalumniceert gheworden, waerdoor den haet van vele teghens hem verweert is, ende heeft daerover, oock als andre, t'syne moeten lyden: Doch heeft hy hem in alle sulcks seer cloekmoedich welgerast ende versckert ghesont ende is oock stoutvastelijck daer by ghebleven.

Gheduerende dese schriftuerlycke disputen, en heeft desen dapperen Voorstander van waerheyt ende vryheyd, (Coornhert) evenwel oock niet ra-
 ghelaten by alle ghelegensheden te helpen met ra-

den, 't gheen hy meyn de te dienen tot 't Landts befe: soo dat hy Anno 1554 diesaenghaende andermael syn Inficten helde, radende de Nederlanden tot Franckrijks schut ende scherm soo blijkt in dit eerste Deel Folio 550.

Soo is oock wel te gheloven dat Coornhert, als een van de farranderse verstanten sijns tyts, van Prins Willem doorgaens, tot des ghemenen Landts befe de handt boven, 't heeft i ghelouden gheveest, om alsoo de Roomse, ende Calvinistike Polityken tot een wel bedaerde humeur ende *cleer ondersheydt tusschen 't Politick ende kerkelick, door syn schriften te beweghen, ghelijck hy hem waerlyk niet gheschroomt en heeft de blom van gheleertheydt soo in 't Politick als in 't kerkelick in haer ziel ende landt verderfelycke misverstanten, op 't scherpste na waerheydt te berispen, disputerende openlyck in den Hage tegen * Dr. Arjan Saravia Professor der Theologie tot Leyden. Ende schryvende teghen den Hooch. gheleerden Justus Lipsius om syn ure en See, dat is het Landt ende Ziel vorderfelyk Ketterdoode teghen te jaen, ende uyt de Landen te weeren, voel de rechte Vryheydt in Religions saecken voor te staen, alsoock teghen Beze tractact van deselve materie. Waerover wy by dese occasie niet en Connen laten te voeghen dat, als de H.H. op 't uytgeven van syn proeve teghen den Catechismum gheordonneert hadden, dat derselve by een Professor der Theologie, ende een der kloekste Predicanten ter examen ghefeldt soude worden, daarop niet anders ghevolght en is als een bevel om al de exemplaren in syn magistraets handen te leveren, met een uytsproynghe dat hy met sulke schriften teghen de Placcaten van 't Boeckdrucken ghesondicht hadde, 't welck Coornhert verpfont te zien op myn tijde

* Overساب alligeest
Coornhert teghen
Lips: in syn 1 pro.
cas doorgaens 't seg.
ghen ende d'annotatie,
by de H.H. Staten
in der Colnake erodes,
handel gotsuyckel
No 91

* Deson Saravia vluet.
ten van Leyden in Engen
landt de Leydsche Con.
spisatie, on der schijn
van Religie, uytcomen
des. Bor lib. 24 F 8
Lips: vluete mede
uyt Leyden doort haer
aontaler van Coornhert
ende andere

Fol. 4 kolom 4

tighe ende niet op flichtelijke), ende den Landen
 ten hoogften nuttighe, zoo niet noodighe, Schriften;
 die ook doorgaens zoo krachtich ende bundich
 gheoordeelt wierden, bysonder teghen de verdoe-
 melijcke Predestinatie ende Eef-sunde met den
 aenleven, dat, wanneer eenighe Jaren daerna-
 den, wijle Hoogh-gheleerden Dr. Jacobo Arminio te
 dier tijt Predicant te Amsterdams een, van de edel-
 ste verstanten onder de Theologanten, van de Confistorie
 of Kercken-Raedt aldaer opgheleyt was teghen de voor-
 sijde schriften Coornherts te schrijven, hy Arminius
 deselve doorlesen hebbende, verklaerde dat hy Coorn-
 herts argumenten bundigher vondt dan dat deselve
 lichtelijck met schriftuerelijcke argumenten sou-
 den conen van hem oft andre wederleyt worden.
 Welck moghelyck denselven Armini zal d'eerste
 oorsaecke van nadencken ghegheven hebben in die
 materie. Soorts moet men bekenmen dat niemant
 teghen den Conscientie-dwangh ende voor de alge-
 mene Vryheydt der Landen, midtsghaders tot we-
 ringh van Kercken-scheuringh, heylsamer, heyl-
 tigher ofte defftygher, met waerheytsmacht in die
 tijden ghebreven heeft (alleen uyt Siefde sonder-
 tron, ten ware men hem den doodtyken haet
 die hij sich daermede op den hals gehaelt heeft
 tot Loon wilde rekenen, als Coornhert, sijnde
 syne insichten in desen t'eenighe middel om de
 gheheele Christenrycksche Politique ende con-
 kelijcke regheringhe in rust en vrede te brengen
 Want het hooft-stuk der Christelijcker Religie
 is Vrede ende Eenicheydt, ende ten is niet wel moge-
 lijk dat die slijven, tenzij men zoo weynich point-
 ten bepale als men can, ende in vele dinghen toe-
 deel vrij late, zoo ook van de seer vermaerde Pras-
 mo van Rotterdam seer wel ende treflyck aenghe-
 merckt is, in syne Voor. reden oft brief anno 1522.
 gheschreven

Hoe edeler het
 hoe geboochsamer
 het is.

Diet Coornh, 2 vuyge
 ontweydinghen van de
 uytkerlijcke kercke,
 daer d'ouffte heren for-
 meerde Leeraers M.
 Hubert Duyffhuys, Taco
 Dybrants en andre
 t' Utrecht, seer wel
 mede vonden over
 een gecomen hebben,
 waer toe Pius Wilms
 coek

ook 't meest jehen
te reygen, siet
Bor: lib. 21
Fol. 107.

gheschreven aen den Eerts-Bisshop van Palermo, ghescheldt voor de werken des Oudt. Vaders Hilary.
Voorwaer wanneer de Catholijcke Kerk onder 't besijden van de XII articulen des Geloofs met Propheterende vytheyt zonder dwang van de Conscientie hadde moghen ghereformeert worden, zoo hadden alle doringhen in de Kerke ghetotert en gheen overigheyt tot vervolgh, oft om de Religie te oorloghen, connen opghemaect ende misbruykt worden. Erasmus uytterlijk in 't Pausdom blyvende heeft evenwel vele abuyfen in 't selve besispt. Luther, Lwingel, ende Menno van 't Pausdom uytterlijk ghescheyden, hebben vele der Pauslycke doringhen wel naecker wederproken, maer en hebben dit aldergoetlooste stuk van Conscientie. dwangh niet, nae Waerheyds Claerheydt, ende nae den Eysch des noods aenghetast noch teghengestaen, maer hebben 't selve veelcer, elck in den haren daer sy de macht hebben ghehatt, in practycke ghebracht, oprechtende zoo menich Hooft zoo menighe Kerke, met groote partyshappen d'een d'ander verdoemende, elck voor sich soo veel als een Pausdom stichtende, oock veeltijds met oproer swanger gaende. Hierdoor zijn de Papijpen meer verstyft ghesworden, ende van quaet tot argher vervallen synde, hebben alles wat hun teghen was, sonder onderfshyft van 't gheen uyt Conscientien ghemoet of moetwilligh of moetwilligh oproer voortquam, op een manier, door d'Overheyds swaert, willen dempen: Waer teghen d'eerste twee, Luther, ende Lwinghel of Calvin (deser twee teken neem ick in desen deel voor een) self door ghewelt, ende Menno, door al te rouwe ende recht schewe juckerighe banden der Conscientie. dwangh ghestyft ende dewyl sy gheen van drien vytheyt van Propheten toefonden, is al haer berispen

ende

Anno 1546 schreef Calvin
aan Farrell, son igne Antoni,
legth Gancere gelt, dat
hy nimmermeer sal lijden,
dat veroot levonich
van daer sal gaen.
Dit selve jaar mist
Loy schatydacker

Pol. 5 Kolom 1.

als ketter t Antwerpen,
door Luther ende
Melants uyt Dugh,
Landt door Frievoon
aengevalacht ende
daerop verbrant,
Met: lib. 1. Fol. 11
Sled. lib. 5. li. 4

ende wederlegghen van Pausdons dolinghen ende fapen-
 stiken niet alleen onmachtich ende sonder klem ghe-
 weest, maer heeft selfs gespreckt tot meender verwarrin-
 ghe van't Christendom, zijnde de jaeken soo verre
 verlopen, dat men met recht mag seggen, met Hilarius
 tegen Constantin. Terwijl d'een d'ander Anathema oft
 verwoekinghe is gheworden, en is nu bycans nie-
 mandt meer Christen. Ofte, ghelyck Coornhert op
 een plaetse schryft, met woorden disputeert men, men
 sproect met wapenen of anders woorden de meeste
 christvolgijck als Christus selve voor oproeygh gefol-
 den, Iae gedoot. Item: 't is voortaan niet meer noodigh
 nae Rome te gaen om den Paus syn vreten te cuspen,
 als of hy wilde segghen dat elck sijn Paus genoegh
 vindt in sijn kerck nae by der handt. Onsen Coorn-
 hert hier teghen heeft den eenighen onsydighen
 middelwech ghehouden van niemant om den
 naem te hater, leerende alle [†] godvreesende men-
 schen, die door den ghelove in Christum hem trachten
 nae te volghen, voor goede Christenen, * ende alle vreed-
 samighe Inwoonders voor goede Onderdanen te hou-
 den; voortgaende de Vryheydt van profheteren tot
 bevrydingh synder ende aller Conscientien, gaende
 teghen des Werelts onheylen soo onsydigh dat hy
 al de subtylste ghemoet-keerschonden-dwangh-vonden
 die yemant oyt voortghetracht heeft, soo met reden
 cluyden, ende alle Politicque voor dese Ick-
 kerighe soo op trouwerighste waerschout, dat
 niemant oyt sijn Tractaten met waerheyds
 grondt heeft wederlegt; Iae, de hartste [†] Critici
 onder de Ghereformeerde, schijnen hem al beris-
 pende te prijsen,

ende

Syns Voorloeschonck
 Fol. 177. b

Paal 23 Six 33. 3.
 Acto 10. 35 Fol. 7. 3

* Dit confirmeren
 der N. H. Staten,
 A^o 1590 Met. Lib.
 16 Fol. 306 als A^o
 1576, vragghaestelk
 Met. Lib. 6. 5. 126
 voo An. 1584 Met. Li.
 12 te seggen blyet A^o
 1567, om vrede te
 hebben de Gerefor-
 meerde Solighe
 geshorst ende
 de kerken af
 doen broken. Met
 Lib

† Insob. Philale
 in sijn ondersoek
 A^o 1617 in de Mater
 salens ghedruet
 fol. 18 desen querele
 putinae en de tweede maal querele
 Terlesinae inghefeldt omdat se andwaer niet
 doen mochten, 't gheen dat se niet wilden haer te geschieden.

In Remonstrants ende de redelykste vreedighen Coornherts ghevoelen, *Contra d'isconus tot sehem van daaf, ghesonden de Remon. Straatske vergaaring, Anno 1621. Fol. 21.* niet synen maar des H. Geests Leere te syn, als gheheel ende al met Gods woordt oft de H. Schrifture overeen comende. Hier uyt is ghecomen, onder anderen, dat de beste Politici ende getrouste voorstanders des *Fol. 5 fol. 2* Vaderlands in Hollandt minder als in eenighe ander Provincien tot Religions dwangh verstaen, hoeseer oock d'onrustighe Predicanten haer daer toe poghen aen te kessen: oversuliks oordeelend d'Ervarenske dien dwangh te syn, een Pestelentiael vergift in 's Landts welvaren, ende voor de Conscience den oprechten waerheyt's moordprijem: daerom sy oock, als door eenen prophetischen gheest, van Coornhert ghewarfeldt zynde menigherley onheylen daermede sommighe oft door goeddaardighe ooghbluykinghe sommigher Politicken, oft door schijnheylighe practyken, oft oock somtijds door oproerigh gheweldt, tot Consistoriale Santregheinghe ende Religions dwangh saken te trachten, oft oock alreede eenichsins door ghedwingen waren, met hare Wysheydt ende Authorityt op 't aldermanhaffichste weten te sluyten. 't Blijck daervan heeft men vernomen ten deel in d'Antwoorde van wijlen Mr Jan van Oldenbarnveldt uyt last van de Staten Anno 1587 tot Haerlem (daer Coornhert doen woonde) gaf aen de Ghedeputeerde van de Luydt ende Noord. Hollandtse Kercken en de Delftse Synode op seeckere hun Remonstrantie aenghevoende de vereenighing der Staten met Lincester, die was, dat de H. H. Staten den inhoudt

der Remonstrantie wel wiffen ende noch* veel meer daer toe: dat haer 's Landts welvaren soo wel ter harten gingh als kunnlieder; dat sy zonder hun lieden daer in wel voorsien souden; dat sy oversulix wel mochten naer huys trecken, ende de Heeren Staten met de saecken begaen laten, maer voor nemelijck blyckt suliks in de Resolutie der H. H. Staten op derselver aendienen ghemomen ende in de historie van Pr.

* Soudes dat weter niet wel gheweest zyn, dat eenighe Predicanten uytstroyden dat men niet 't veranderen van de garnesoen in Noord. Hollandt onder Prins Mowits beleyt 't Landt aen den vijant milie leverde, ende dat andre communicatie hadden ghehouden, om den vreesacht 't Utrecht af te setten. Bor. lib.

22. Fol. 91. Anno 1587
Met. lib. 14. Fol. 297.

lib. 22. Fol. 53. geinsereert, Aldus luydende.

Alle vrome Christenen ende Petrotten hebben meer als reden omme van herten bedroeft te wesen, (ghelyck de Staten voornoemt met ende onder henluyden wyt gantfiker herten bedroeft zijn) dat in de vier verleden Jaren den cours onses voordeds op den algemeynen vyandt des Vaderlands ende der kercken Christi is ghestuytet, ende dat die Landen in afbreuk, verderf ende verloop ghecomen zijn: maer voorweer de Staten voornoemt en kunnen boven die ghemeyne oorsaake van dien (wesende onse sonden) gheen ander vinden, dan dat eenighe, *soo groote Personagien als andre, hen in de regaige (onder pretext van de Ghereformeerde Religie seer grootelyx toe ghedaen te wesen) scrift in de Naeghebuere Provintien gheinsereert, ende aen hare zijde eenighe van de * Prin. cipaelste dienners des Goddelyken Woords ghekryghen hebbende, het wyer van twee draecht ende oneenicheyt, soo tuschen die Heeren ende Personagien, als den Provintien (professie van de Ghereformeerde Religie doende sulckx hebben ghestroekt, dat sy scrift seckeren langhen tydt soo in't openbaer als onder die handt, niet anders en hebben ghearbeyt dan omme mijn Heere den Prince van Oranije Hooghloflijcker ghedachten (die soo veel voor de welstant deser Landen met goet ende bloet ghedaen ende gheliden hadde) ende den Staten van Hollant ende Zeelandt, (die hen soo veel jaren ten selven eynde ghequeten hebben) onder die goede ghemeente in haer, oppraek ende naedencken te brengen, ende 't selve te weghe ghebracht hebbende, het eynde hares voornemens gheopenbaert ende ten effecte ghebracht, namentlyck de Landen

en

* Den Prince van
Semy Jan van
Ansbieren

+ Petrus Dathenus,
die Prins Wilm
binnen Gent
van de Prekstoel
shold voor een
Atheist. Eld. Ryf.
Kist Anno 1578.
Bor. lib. 3. Fol. 111
lib. 13. Fol. 126

Fol. 5. lib. 3

Bor. lib. 10.
Met. lib. 14
fol. 33

* Is zeker dat
pretext van
Religie is als
eenen gemenen
dekmantel van
alle Conspiracien.
Zegt een onsydig
Lortonniff. t'lycht
hier als Ann. 1559
aen Granselle. Doc
lib. 1 Fol. 16.

en de Steden van den gheheelen wylstandt, die
Ghereformeerde Religie, gherechtigheden, vrijheden,
Privilegien ende loffelyke ghetruyken berooft,
ende in ontalliche zwaarigheden gebrocht, ende
voorts zoo openbaerlyk als onder de handt
ghetracht, met Brieven aen verskeijden Steden
ghesonden ende andersints, omme den Steden
van Hollandt ende Zeelandt oock daertoe
te brengen, ofte onder denselven scheuringhe
ende divisie te maecken.

Ende hoewel veele van henluiden in de reghe-
ringhe ende t' Gouvernement gheweest zijnde
als oock eenighe Dienaers des Goddelijcke
Woords (wiens verraderij ende Hypocrisie
te seer notoir was) by den ghemeenen vyanden
ghebleven zijn, hebbende de ware Christelijcke
Religie afghesien, ende openbaerlycken ver-
saccht; Soe jaet nochtans ten hooghsten te be-
duchten, dat veel anderen (wiens handelinghe
zoo openbaer niet is) hen als vouten van t' ver-
schreven Vyer des Tweedrachts ende onconic-
heyds inde Landen van Hollandt, Zeelandt
ende andre Vereenighde Provintien verpoght
hebben, ende dat deselve zoo wel in de Kercke,
licke regeringhe onder t' voorschreven pretext
van de Religie hen indringhende, dese Landen
gheerne in ghelijcke jaet sonder brengen als
sy haer eyghen Vaderlandt hebben ghedaen;

Maer dat sy. luyden, hen in de wech vindende
aen Staten van Hollandt, Zeelandt ende Vrielandt,
nietgaders die overghebleven Heeren van de Huyse
van Nassouw ende haere gheaffectioneerden, niet
en weten by wat middelen sy. luyden alle die van
de voorschreven Huyse van Nassouw, de Edelen, die
Magistraten van de Steden van Hollandt, Zeelandt,
Vrielandt, ende anderen (wiens onveranderlijcke
ghe)

Bor. lib. 34
Fol. 82, 84.

Bor. lib. 21
Fol. 30, 31, 32,
33

Met lib. 14
Fol. 277, 278.
Anno 1534
siende op die
conspiracie van
Leyden.

Met lib. 14 fol. 269
277, 278. Anno 1534
om t' autoriteyt
van t' Nassouwische
Huyse te vernietigen
geen door a. Li.
cetera

Fol. 5 Col. 4.

Kerck factie ten beffe
genomen, sulcx was
omdat Israëel allen
mecht woenen.

Bor. lib. 23 fol. 34.
63, 66.

Bor. lib. 21 fol. 57, 70.

Bor. lib. 21 fol. 30, 31,
32, 33, 34, 39, 40.

Bor. lib. 23 fol. 34.

Bor. lib. 21 fol. 8

Bor. lib. 23 fol. 64,
65, 66.

Bor. lib. 21 fol. 8

30, 31, 32, 33, 35, 39
40, 51, 62, lib. 21.

fol. 70, 79, lib. 23 fol.

63, 66. lib. 24 fol. 82.

83. lib. 26 fol. 37.

Bor. lib. 3 fol. 111, 116

Anno 1579. 28. May

Met. lib. 14.

Met. lib. 9 den 9

Meert Anno 1579

lib. 9 fol. 162.

Anno 1570.

Anno 1626 in Martiel

Remonstranten van de

Luydt. ende Noord.

Hollandsche Synoden.

Anno 1629 den 20

Febr. nochmalen.

Siet de publicatie

anno 1629 den 24

Febr. over de Magistraet

ghedaen. Siet het waar

achtich verhaal anno

30 in druck nyet gegeven

daermede slycht is wet

tracieren, ende traeren

de Heeren de Kercken

tycke Synode betomen

ende ghenomen hebben.

ghetrouwicheyt voor de defensie van de Landen ten
volle beproeft ende besocht is) vermaciken, ende
in haet, oppraek, ende radenken van de Gheemeente
en alle de Wereldt soude conen brengen ende oer-
den. Hiertoe verpraen de Staten dat ghelopen
ende gedraeft, gephreven ende ghetonden word.
Nacht ende dagh, ende dat vele een voudighe men-
schen schandelyken misleydt worden, dewelcke hare
misleydinghe eerst beclaghen sullen (tensty-
ty-luyden daer van in tijdt desiteren,) als het te late
en de saek buyten remedie wesen sal, ghelyck die
exempelen van de andere Provintien ende Steden
daer van noch zoo verpft ende notoir sijn; dat ten
hooghsten te verwonderen is, dat, by vele, ende
bysonder by eenighe dienaers des Goddelijcken
Woordts, deselve tot ghem beter spieghel ghetruyct
en worden.

't Ghene voorts ten tijden van 't Gouvernament
des Grave van Liecefer, ende te voren in Vlaenderen
ende Arabant dese aengaende is gheperfert, byson-
der eenighe jaren herweerts over de disputen met
de Remonstranten ghekouden, ende eenighe niet
min als pauslijck procederen der Kerckelijcke te-
ghen deselve, voek met gheftadich solliciteren
van de execution der rigoureuse Placaten,
op der Kerckelijcke aendryven ghemaect teghen
deselve Goetsdienfighe vergaderinghe, hoe voek dese
snyvre myt-wortel, naer dickwils totten en knotte,
niet seer langh gheluden heeft beginnen te leven,
voek binnen Amsterdam: Wat voor 5 vragen tot
losmakingh van der Borgher. Sedt men den Leydt-
sche profyforen dies aengaende heeft voorghesteld,
wat antwoorde op deselve betonen. In wet groote
sorghe ende betommernisse de goede magistraten el-
daer har selver meer als eens hebben ghevonden, om
den Conscientiedwangh te dempen, ende die treffelij-
ke

ke groote vermaerde Stadt, buyten zoodanighen
 dwangh in vreden te houden. Wat vuyt Smoltighes
 Predication ende Inuocativen daerover teghen de
 Magiftraten aldaer zyn ghedaen geweest, wat salt
 same ende van oproer swangher spartelinghen
 men aldaer vernemen heeft teghen de wettige
 Sessie der Overheyt in de Kerken-Raet, om te sien,
 wat daer ommegeet ende alles in goede ordre te
 houden, willen wij, de volle historie bevelen, ende
 soude hier veel te lang vallen. Het sal voor dit
 maect ghenoech zyn vuyt alle de voorgeselde tijdt,
 monfferkens te betoonen dat Coornharts haters hem
 tot gheen valsch propheet hebben willen maecten,
 hy, voorseggende aen syn lieve Vaderlandt t' on-
 heyl van Conscientie-dwangh te schuylen onder
 de Calvinische Seere (de vrome onvordacht), dies
 alle, soowel politycke Heeren als conscientieuse
 ghesintheden overgroote eeden hebben om syn
 heylsaem verstand, trouwhertige waerschou-
 ringhe, ende onfeyllbare woordstellinghen tot
 der Landen behoudt, voortaan in dese ende aen-
 staende tyden so seer te beminnen, als men hem
 in de voorgaende ende t' syns tyden soo on-
 schuldigh als doodtlyck gehact heeft: oock Godt
 voral te danken dat hy dese Landen een
 zoodanighen Man, Die-ryck Vol. Kaessen zyn
 syn Licht op den Kandelker gheset, ende doort'gh
 heele Landt met treffelycke boecken ende schriftten
 doen schijnen heeft, om tot Godts eere & Landts
 welvaren ende der Kerken dienst (wan men 't wijs
 ware) te doen schijnen alle die in der huysse syn
 gefchonken ende verlesent heeft, een Man die
 oock doorgaens heeft doen blyken dat hem aen
 der Landen vytheydt boven syn eyghen welvaren
 gheleggen was, waerdoor hy met Knapsche sober-
 heyt, in plaets van staet en digniteyt, opt' alder
 verachtste onder de twischtzichtighe vock maecken
 gheleefft

Vol. 6 fol. 1

gheleest heeft, om alsoo te vryer sonder schroom,
 met de onbepreemde waerheit voor de ware
 vryheyt van synen vryen Vaderlandt ende bedwor-
 ghen Conscientien, meer behulps te doen, daer in
 hy dan met gheduerigh arbeijden ende flooven soo
 veel lofs verdient heeft als yemandt van de ghe-
 leerde (ons bekent) ende dat in sulike tydt doen
 alle man meende dat hy als eenen verduften fan-
 tast vaeskaldt, Elk als onnatuurlijk duncken,
 de dat de Calvinische, die soo veel om de Religie
 overal gheleden, teghen den dwangh ghepreden,
 ende den welken de Capitale Kercken der vrye
 Landen (daer syse selve niet alle te voren uyt
 eyghener auctoriteyt feytelyk hadden inghenomen)
 om de vryheyt ingheruynt waren, echter met
 conscientie dwangh swanger souden gaen! Soo sijn
 dese dinghen dan, tot waerschou van de nasaten,
 ter eeuwiger memorie des memorabelen mans
 in 't verhael syns levens ten thom ghefeldt. Niet
 min ist selve ook insonderheyt dienstigh tot
 Amsterdampche pronck, hy een welgheboren Am-
 sterdammer sijnde. Daer in dese laeffe tijdt * t alder-
 ghevaerlyckste onheyl op 't aldergheluckicht in eenen
 gewenschten faet ghebracht is, 't welck Coornbert
 hadde hy het moghen beleven, 't landt weghen
 hem een volmaect vernoeghen soude sijn
 gheweest, sijnde alles conform synen hartlijcken wenschende
 * ghetrouwen arbeidt, die hy ter Goude, daer hy
 eyndelyck is gaen wonen, gheluckelyk ghe-
 eyndicht heeft. Want nedat hy de Paraphrasen
 Drami uyt het Latijn in 't Nederduytsch byna
 hadde overgheset, is hy in ziekten vervallen, waar
 inne hy seer gheduldigh wesende ten laefften op
 den XXX October met guet volcomen verstant ende vast
 vertrouwen

Met. Anno
 1590. lib. 16
 fol. 306.

* Namelyck
 de wethelose kuyt-
 plonderingh, verry-
 nigher Compilottorie
 tot verachtlingh
 als tot afsettingh
 van de Magistrate
 Slijkende in uyt-
 gestroyde libellen
 oec trouwelose
 kraekingh van de
 borger eedt, tot
 welcks uytroe-
 ringh te vordert
 sijn van die t'mint
 bethaempt te
 vraghen hoe ver
 een lidmaat den
 gemeente in de
 borger eedt ge-
 houden is, d'antwoort
 is ghefelt by de
 Theologische facul-
 teyt Anno 1613
 den 6 December,
 ende hy den ieden
 van Hollant anno
 1619 den 6 Maert,

Fol. 6 bl. 2

ondienstigh geoor,
 deelt hier Tac.
 Triglandus sulc doen
 van de Joncker Aphel,
 derd vint men in synen
 Voorreden des vertaelder,
 antwoorte G. V. Votek. teghen E. Campis
 zeden Anno 1624 t' Amsterdam by M. J. B. ghedruckt.
 * Onder andere des Haat Leydens justificatie in stallende tegen de Licentiaers rebelle
 daermede de A. M. van Amsterdam oec op 't loflijck van verantwoord worden.
 Siet oec in 't 1° proou van t' 464 tot 471 artic.

den vertaelder, antwoorte G. V. Votek. teghen E. Campis

zeden Anno 1624 t' Amsterdam by M. J. B. ghedruckt.
 * Onder andere des Haat Leydens justificatie in stallende tegen de Licentiaers rebelle
 daermede de A. M. van Amsterdam oec op 't loflijck van verantwoord worden.
 Siet oec in 't 1° proou van t' 464 tot 471 artic.

vertrouwen op Godt, sprekende seer verstandigh ende stichtige redenen, daer sy af verwondert waren. Doch nu seer weynich tijts, vernick hem de sprake seer besweertijk viel, sijnde tot den laetsten toe seer wel bij syn verstant, sodat het de getuighen een verwonderen was, verclarende weynich ghesien te hebben zoodanighe goede gheseltonighe in een monfche die de wie syne jorrens toe nae gekomen was.

Ende onder andre soo verstaent en ghatuycht Corn. Willemz. openbaer Notaris ende oock Secretaris van de Weesamer binnen der Goude, dat hy op den xxvii Octobris naemiddaegh ontrent ten v uren hem quam besoucken, sitten in syn klederen op het vooch- eynde van syn koets beddeken, aen d'een syde van der haest met kuffers onderset: Dat hy tot hem onder andre met eenen grooten ijver sprack in effecte dese woorden

Ick hebbe van Godt een ziele ontfanghen, die behoort hem toe, indien ick die besitte als myn eygen, so doe ick ghatuych: maer besitte ick die als Godes, so doe ick recht. 't is gheen eygen dom, hy mach die verwerpen of bedden so het hem ghelieft, ick hebbe gheen Clagen, maer God is goet, hy doet niet dan goet, ende en sal mitsdien syn goet scheepsel niet bederven.

Holdende daermede op, vernick het spreken hem moeyelijck viel. In summa, geduerende syn sieckte als oock in syn voorgaende leven, heeft men in hem ghesien, so in woorden als in werken, seer clare tekenen van een waer ghelooft in Christum, almede van oprechte Godtsalicheyt, gheluyck synen schriften in overvloet betuygen. Hy leyt binnen der Goude begraven, volgende syn begheerte van dat men hem niet soude ver voeren na Amsterdams daer hy was geboren: noch na Haerlem, daer hy meest getwoon hadde. Op syn graf is dit grafscrift ghehouwen.

Nu want,

dienst lutt en 't waer.
en vreaught hoe swaer
was deught 't oock viel:

Noch sijn

syn dacht hier bleef.
gheprijf. God heeft
maer 't lijf, de ziel.

renighe

fol. 6^v.

Enighe loffelycke ghetuyghenissen van Dierick Volckerssen
Coornhart Amsterdammer, een Licht van sijner tijdt.

Isaacus Pontanus.

Dit is gheceptbeest
ende overgheset
uyt Pontani hetyn-
sche tijtje van
de stant en din-
gen der stadt
Amsterdam int
11. boeck cap. 20
pag. 244.

Onlathghs zijn in dese Stadt gheweest mannaen van
beoffelycken verstande: Want wy noch jonck zijnde, ghesien
hebben Dierick Volckerssen teter by den name Coornhart
bekent, oudt van Jaren, in vermaertheydt ende gheleert-
heydt florerende, hoewel by hem spede verreyghen,
want niet jegenstaende hy oudt ontrent de XL Jaren
ten halven sijns levens was gheomen, heeft daerom
niet nae ghelaten hem tot de gheleertheydt te beghoven,
ende de fundamenten ofte eerste beginselen van de
Griekschs ende Latynsche talen by der handt te nemen,
daer inw hy soo veel heeft ghevoerd, dat hy niet al-
leenlyck de voornaemste soo Grieksche als Latynsche
Authoren ofte schrijvers grondelyck verstaen, maer oock
enighe derselver in onse eygen, ofte vaderlycke tale
overgheset heeft. Op welcker geschicktheydt, jae op
de woorden selve wel ghelet sijnde, sal men bevinden
die alle soo uytghenomen ende eyghentlyck te zijn
ghefeldt, dat die de ghewichtgheydt der der dinghen,
die aldaer ghehandelt worden, gantschelyck ghelijck-
formichs, ende t gene hy seyt, oft schrijft, by hem
sulix inder waerheyt verstaen ende ghevoelt te zijn.
Maer na, hoogher dinghen voornemende, heeft hij hem in
de Studie van de Theologie ofte Goet. gheleertheydt in
de Kershillen der selver oock geoeffent, ende sommighe
niet van de minste Theologanten veel te doen ghegheven.
Oock is my unbekent of hy t selve met voornemen van
teghen. spreken ghedaen nach hebben, (daeromde hooge
verstaen, dackwils zijn belemmert, meynende datse
haer ghevoelen alleen niet en moeten seggen; maer
eens anders oock tegenspreken). Maer dit overgeslegen,
soo blyckt nochtans by alle, vromen, uyt sijne uyt-
gegeven schariften, dat het naessoren der Goetsaligheyt
ende waerheyt hem cruyt geweest is, ende ter herten ge-
gaen

Pag. 246.

gaen heeft. etc.

Noch den selve Pontanus.

Coek en is alhier de eere ende prijs van Coornhart niet te verswijgen, dien ik hier voren onder de Geleerde getelt hebbe: Want Coornhart hem in syn jonckheyt begeven heeft gehad tot de Conste van 't Snyden van Coperen platen, daermede alderhande Beelden ofte Portonazien ende Historien ghedruukt worden. Maer naederhandt door saken van meerder gewichte daer of getrocken zijnde, is hy wyf deselve Conste, die hy loffelyk oenghevangen hadde, ter bequamer tijdt geseheyden, ende heeft de oeffeninge van dien synen discipulen (onder dewelcke Philips Gal geweest is) naer gelaten.

In syn brief aan

H. L. S. tot Leyde
den 28 Maert 1587.

Fol. 4.

Justus Lipsius.

Het Boeck van de Ledekunste ontfaugh ik gaerne van u. Soude ik daer van walgen: soo dwaelt gy. Ick zie dat meest alle stukken van dien Man subtyl ende wyselyk geseheven sijn. Ende ock ofse alle waer van dese stoffe. Want die hoogher dingen, hoewel hy die mochte toeren ofse handelen zonder vallen van hem selve, maer qualijcken sal hy t'connen doen (soo nu de Wereldt is) van anderen. Dese * wellevenskonst by wech is veylich, ende in onse Tael noch niet betracht ende oversulix vruchtbaer. Ick bidde u luyden eeynigt se: Want de gene die op de Predick. stoel ende hooge plaatsen dagelycx preken ende roepen sullen geen meerder vruchten aentzengen, als ghy luyden, wanneer ghy dufdanige Schriften tot den man brenghet. Hier hebt ghy myn geseelen in 't ruyck, by avontuyren suldy t hebben met meerder onderseheydt, als ik t met meerderen onderseheydt sal gelesen hebben. etc.

In syn brief de
4 Maert 1591.

Noch deselve Lipsius.

Het mishaecht my dat ik eens met Coornhart getwijflet hebbe. Soo ik weder beginne, soude, dat myne geheele scrift soude matiger sijn. Dan

Den den wint der Affectien verbruikt ons altemet, ende
 ik sie hoe wanckel ik sta op den wech van onse
 staatsvassicheydt

Hendrick Laurens Spiegel.

Onser verproveren vrienden raemfukem suldy bevinden my
 ernst te zijn: hij heeft het wel verdient, bysonder aen my,
 die de meeste weldaet ten wereldt van hem ghenoten hebbe,
 dat's Waerheydts kennis: die had hy overvloedigh, die leefde
 hy ernstigh: dit doet ende deed my hem hoer achten,
 Testimonium veritati non amicitiae reddes. Het over,
 dencken des ziel last in 't smaken sampt het bevinden
 en hy heeft Coornharts des hoochwerdighen genodts in 't besitten sijns mede,
 grafscrift genaect. ghedeelden Lichts: doet my met u (: daer ik (sulcken
 vruand ende een Eenhertich Broeder binnen 's Jaers
 verloren hebbonde) nu alleen Zielgheluyckheydt in
 waerheydt ernst voor my, aen bespore :) wenschen
 breder verkeringh. Magis enim veritas elucet
 quo saepius ad manum venicit, Nopende Lips Dia.

Logist: daer heeft hem een groot man vergul: Groot
 sout ghy hem moeten achten in sulck vertrouwen
 te hemwaert staende als ik met reden doe, dat men
 den man (Lipsius) zelf dat roof sou laten outwarren,
 dat waer mijns oordeels voor Lips: voor Coornhart:
 ende voor den onnooselen en 't Vaderlandt wensche,
 lykst ghereest: syne woorden in de Politica waren
 niet wyt te krabben, ik hielde het vooreen misgreep
 (fal in menphelyk) die heb ik ghedraghen soo ghy
 recht schryft, maer wyt voorghestaen sijn wichtighe
 dolingh die my zelfs mishaegden, &c.

Tonckheer

Nadat Lipsius door
 verwoet vā eenigke
 stede in volle ver-
 gaderingh van de
 H. H. Staten van
 Holland by omveer
 gingh vercregen
 had daer men sijn
 Politica niet mocht
 schriftelyk aen-
 rechten, heeft
 Gerrit de Langhe
 Borghemeeffer van
 weghen de Stadt van
 Gouda sulck ghe-
 stuyt, segghende,
 indien Lips, waer-
 heyd schryft soo
 sal men door de
 crachtelose aen-
 rechingh daer op waerter moghen steunen: maer in dien der ymandt eenighe
 bedroch tot 's landts nadeel in comt, dat wij niet sien, wat sijn verbeteringh.
 Maer de Stadt Leyden heeft uyt Coornharts 1° Proces (dat aen haer ghedecideert was)
 sulck niet connen oordeelen, wat Lips met ure et sera voor had, ende daerom een
 Publicatie ghedaen Anno 1590. dat sulcke deductie, buyten haer wil ende kennis,
 ende ondiensigh was, verclarends dies sijn Proces sou veer te sijn als een famous
 libel. Dan, het kan sijn dat sy sulck ghedaen hebben met derselver meningh als
 Hendrick de Vierde Conink van Fransckrijk dede een tractaet tegen den Paus
 ghemaect door Jacobus Coningh van Engelandt, liet verbranden, ende ten
 berispinghe van Jacobus, Antwoorde, dat hy dat had ghedaen, om te meer bekent
 ende ghelesen te worden, na 't woord Nimur in votum.

In syn brief
aen Corn. A.
Boomgaert
dats 3 Februrij
1591.

Jacobus Artus van Broderode Raed in't Hoff Provinciael
van Hollandt.

Mij was van herten leet, horende het overlyden van onsen
ghemeynen vriend mijnen Oom, een man voorwaer, waardich
om gheacht te worden om syns verstants wil, meerder
wesende dan ik oyt gezien hebbe in ymandt, na mijn
Cleyne voordeel. Hy is by den Heere, ons latende syn
boecken om noch dickmael met hem te spreken, als
ik sekerlyk doe.

In syn brief
aen Mr. P. H.
Wilms vuyt
Parijs Anno
1629.

Mr. Hugo de Groot.

Wien (Coornherts) arbeys ik ten hoochsten exstimere
als wetende dat hy wel verstaen heeft den grond van
ons oorloch, ende geyvert voor 's Landts welvaren
Oock van twistmakende disputen den menschen ge
wesen tot de Prastycke der Christelyker religie.
ik hoopse V. E. my dit aderys, als comen vuyt sene
oprechte affectie ten dienste van de waerheydt end
van 's Landts welvaren ten besten sal houden.

In syn brief
aen den selven vuyt
Delft Ann. 1631.
den 31. Dec.
Stiet Cornhert
vuyt
Sels des vuyt
lijcken kercks,
tot dienste der
vreedsame
Christenen
in't 2. en 3. deel

Noch deselve Mr. Hugo de Groot.

't Is seker dat meest alle swaricheydt comt door
het al te precis dingen van subtyle leerpuncten, ma
nieren van doen ende ordere, die, voor een groot deel
in haer selven noch heyligen, noch verdoemen, waer
onder dan de ik. heer. sucht, gelydt door vygen
eersuchtige geesten, heur gemeenlyk menghet.
't hanteren van vreedsame Christelyke vergade
lingen tot opwekkinge van Godvruchticheyt
ende 't gebuyck der tetenen, acht ik dat men
moet houden in syne waerde als behulpmid
delen tot het principaelte. ende ik hoopse de
werken van dat Cloek verstant (Coornhert)
niet onnut en sullen sijn, om eenige niet al
te verre ingenomene te brengen tot meerder
vrede lust ende tot bevordring van de saken
waerinne eygentlyk de Christelyke religie
bestaet.

Horreden

Vooreden aen den bescheyden Lector.

1 Cor. 4.
Eules. Hift.
lib. 1 cap. 1

Paulus seyt: Het Rijke Gods is niet in woorden, maer in de cracht ghelegen. Desghelycx Eusebius Het Christendom bestaet in de daet, niet in de naam, soo dat een Christen is, die door de kennisse van Christo ende syn leer in beleefheydt, rechtvaardigheydt, alle wederwartigheydt gheduldigh te verdraghen, in stout, vassighe denckdelykheydt, ende een God boven al te eeren ende te lieven, uytmyt ende andere menschen overtreft. Ende ghelyck oock het gemeen spreecwoord medebrenght, Dat het Christendom niet en bestaet in den mond, maer in den grond: ende daadt, niet in de praet. Even soo is Dirk Volkertsz Coornharts meninghe gheweest, dat men't gheloove op Christum ghesondent, met eenen christelyken ende oprechten wandel behoort te beleven. Dit weten alle die met hem ommegegaan ende verkeert, ofte syne sckriften ghelesen hebben, des niet teghenstaande is hem by sijne misgunstighen anders naarghegheven gheveest, ende dat meent om dat hy sich in gheene uysterlycke Kercke t' sijner tijden en begaf, of self gheen op en rechte: waar op hy ghemeenlyck seyde, datter niet dan te veel Kercken waren, ende meer afbrekens dan timmerens noot was, van zordanighe Kercken, dat gheen ware of alghemeyne vrye Kercken, maer affghesonderde Kerckers, ende hare meeste Slechteste ende Kerck-meesters ongheskonden bou. byden waren. Daar over hem insonderheyt nazke, seyt werde, dat hy de luyden in't wilde, sonder uysterlycke Kercke heeft willen brenghen, t' welck teghen alle goede reden ende Lants. besse is strydende, en soo verde van syn meninghe is gheweest als Hemel ende Aerde van malcanderen verpscheyden sijn. Want hoewel hy enige sckriften uytghegheven heeft, daar uyt syne misgunstighen sulike ongherijnde consequentien pozen te trecken, soo heeft hy nochtans elders t' ooghe op ghehad, te weten dat

hy

by wilde aantasten, degene die hen Meesters over
 een anders ghelooft maken, die de Kercke Christi
 elck aan hare opinien, sette ende vergaderinge
 binden, ende dengenen die ergens in van hen
 luyden verschillen, terstont voor Kethers ende
 onghelovrige veroordeelen ende uytroepen: Ook
 de gene die de geheele Gooftaligheyt in uyter,
 lycke kercken-gebruijken of ceremonien stellen
 Is daarom ook sijn meyninge gheweest als
 was die van Erasmo met Keyser Karel ende
 Paus Adriaen (ook als die van Caspandus met
 Keyser Ferdinand ende Maximiliaan, ende
 als voor haar geweest is de meyninge van Keyser
 Sigismond, in't Concilie van Constans, het

Siet de Antwoordt.

Jan. Casauboni aan
 de Card. Ferron.
 van weghen den
 Coninck. Aans
 1612.

Concilie van Basel ende van Pisa anno 1511.
 door't beleydt van Maximiliaan ende Co-
 ningh Lodewijk vergadert) ende van andere
 soo voor als na, om met vroegelycke middelen
 tot de gheheele Christenheyt ende elcker
 menchen nut, des Kercks misbruyken af
 te schaffen, te verbeteren, ende de alghemeyne
 Christelyke Kercken eendracht ende vrede
 te vorderen, daar toe men in dese tijden
 veel gheleerde mannen, ook insonderheyt
 den seer wijzen ende alderdoorluchtichsten
 Coninck van groot Britannien treffelyck
 siet arbeijden. De meyninge van Coorn-
 hart is vorder gheweest soo over de eenighe
 ghebreken sijn in de Kercke, daar door het
 fundament des gheloofts ende saligheytis niet
 om en wert ghestooken, dat die niet alle man, maar
 de waarheyt kenner, met wel gegrende redenen
 behoort aan te wysen: maar daarom niet uyt de
 Kercke te gaan, ende dat men kerck-gebruyck
 dat by eenighe misbruyckt wert, well recht
 ghebruyken mach. Ende hierop is sijn eerste
 schrift gegrondt van over veel jaren, daar op D.
 Jan Calvyn soo vinnigh ende heftigh uytwaart

De Verreden

Hiertoe

Hiertoe rijt ook synen brief aan de Raadsheer Artus van Broderode achter de uiterlijke kerke gedruet, alsmede zijn Bewers van een uiterlijke Kerke ende derselver oeffeninghe. Ende ghelyck Caspander zijn Officium Pii viri, oec D. Junius zijn Vreedsamen Christen daartoe aanvoert ende grontveft, dat elck poghe in de Kerke daar hy is, wel te leven: soo siet men dat ook Coornherts grondt ende oogemerck geweest is: dat elck vreedfamelijk de ware Godsvruchtigheys soude betrachten, om deur 't hanteren der denckden meer Christen, ende een recht lidt aan 't onsielijcke lichaam Christi te wesen, dan door uiterlijke Kerck-oeffeninge, of ceremonien sulcx te jehynen, of daar partijdelyk om te twisten. Daartoe siet men al syn schrijven, insonderkeghdt zijn Minderunghe der Secten, ende zijn Vreeden, noch onlangs in drus uytgegeven, en soo veel fruchtelycke trachten strecken. Soo den bespheyden ende onpartydigken Leser oock uyt dese sijne werken sal moghen oordeelen ende merken.

Hy is so vry geweest van 't gemeen gebree van Secteryen ende partyden om uiterlijke kercken ghebruyck, dat hy byna met Hans de Roos (of waterlantse ghemeente) om hare eyden loyheyt of onpartydigheyt, als die hen minste an menichelijcke ordinantien of instellingen verbinden, vereenicht hadde, niet teghen staande hy deselve niet zonder grote dolinghe hielt, verclarende dat men geen partye snoeft maken teghen yemanden die eerlijck ende vroom van leven ergens in een ander verpant of geloof mochten hebben. Ende ongehwifelt hadden de gereformeerde Predicanten sijns tijds hem beleefdelyk bejagent, ende wat gematighder ende niet soo stout geweest, van alle oock de hoogste leer-poincten

na

na haar goetduncken te beslechten, die een
 ander op te dringhen, ende al te groote meester-
 schap ende heerschappie over eens anders con-
 scientie ende gheloove aan te nemen, (gelijck
 over veel jaren met S. Castellio, Caspar
 Coolhaas Predicant tot Leyden, Herman Hu-
 berts Predicant ter Goude, Cornelis Wiggers
 Predicant tot Hoorn, almede is geschiet:
 Als oock voor weynigh jaren metten godsa-
 lighen vermaarden D. Jacobs Aminio Pro-
 fessor der H. Theologia tot Leyden: ende men
 noch dagelijcx met D. C. Porstio ende de
 Remonstrerende Predicanten siet gebeuren,
 soo de Predicanten (seg ick) hen modeester
 ende beter gedragen hadden, hy soude hen
 (als oock veel meer andere vrome luyden)
 lichtelijck hebben ghevoght inde Gereformeerde
 Kerke, diens ghebruyck in ceremonien of
 kerck. oeffeninge hem niet en miskaaghte
 't 's sijn ende der Kercken, oock des Vaders
 lands ongeluck geweest, dat doen ter tijdt
 veel Predicanten niet wijser ende ghema-
 lighaar en waren: of dat in dese tijden
 (in dewelcke de christelycke vryheyt van
 veelen oock christelycke overheyden beter
 verstaen ende oock voorgestaen wert)
 niet en heeft geleeft. Want hoewel hy de
 Kercken groote dienst gedaan mocht hebben
 (al int dat sommige dat weynigh erkennen)
 hy soude de Gereformeerde Kercken in dese
 landen noch meer nut geweest, ende
 ontwyfelijck oorsake gegeven hebben tot
 een algemeene eendracht van alle of
 7 meerdel der Kercken ofte gemeenten in
 den onse vereenighde Provincien, daar sijn
 genegentheyt sonderlinge toe streckte. Dat
 als noch elck so voor 't gemeen als onse

masaten

Volg

nasaten bijzonderlijk om behoort te wenschen en te arbeiden, tot verminderinghe van de hatelijke partyfchaps (die men dagelijcx om gheringhe oorsake meer ende meer siet toenemen) ende vermeanderinge van eendracht, ende vrede onder den ingesetenen, 4 welck tot groote verzekeringhe, macht ende welstant van de vereenighde Provinciën soude strecken.

Hiertoe heeft Coornhart (gelyck alle oprechte Christenen ende liefhetters des Vaderlands betaamt) van begin getracht om feeten ende partyfchappen te minderen, Liefde ende Eendracht te vermeerren, ende dat elck den anderen vriendelyk te gemoete soude come, ende goedelyc verdragen, sonder zoo lichtvaardelyk om eenigh diversich verstant of uytterlyk ghebruyck, een sette aan te rechten, synen naaften te veroordeelen, te verdoemen, of om geloofs saken te verolgen of te dooden, welcke hatelycke ende vuyrige middelen om Religie te planten of te beschermen, Coornhart (siende in de Kercke Cruypen) openlyc berispt ende als ziel, lyf ende lant verderflyc opt hoogste verfoeyt ende sterckelyck wedergheleyt heeft. Derhalven dienk wil verclaart selve de eenighe oorsake geweest te sijn dat hy tegen D. Jan Calvyn ende F. Bera, ende volgens tegen Justum Lippium (ende hare heftige navolgers in desen) heeft geschreven, so sijne in druck uytgegeven boecken overvloedig getuygen, tot bescherminge van der Conscientien vryheit, ende Religions vrede, behoudinge van Landt ende luyden en wederstant van onse algemeene vyanden, zoo geeste-

lycke

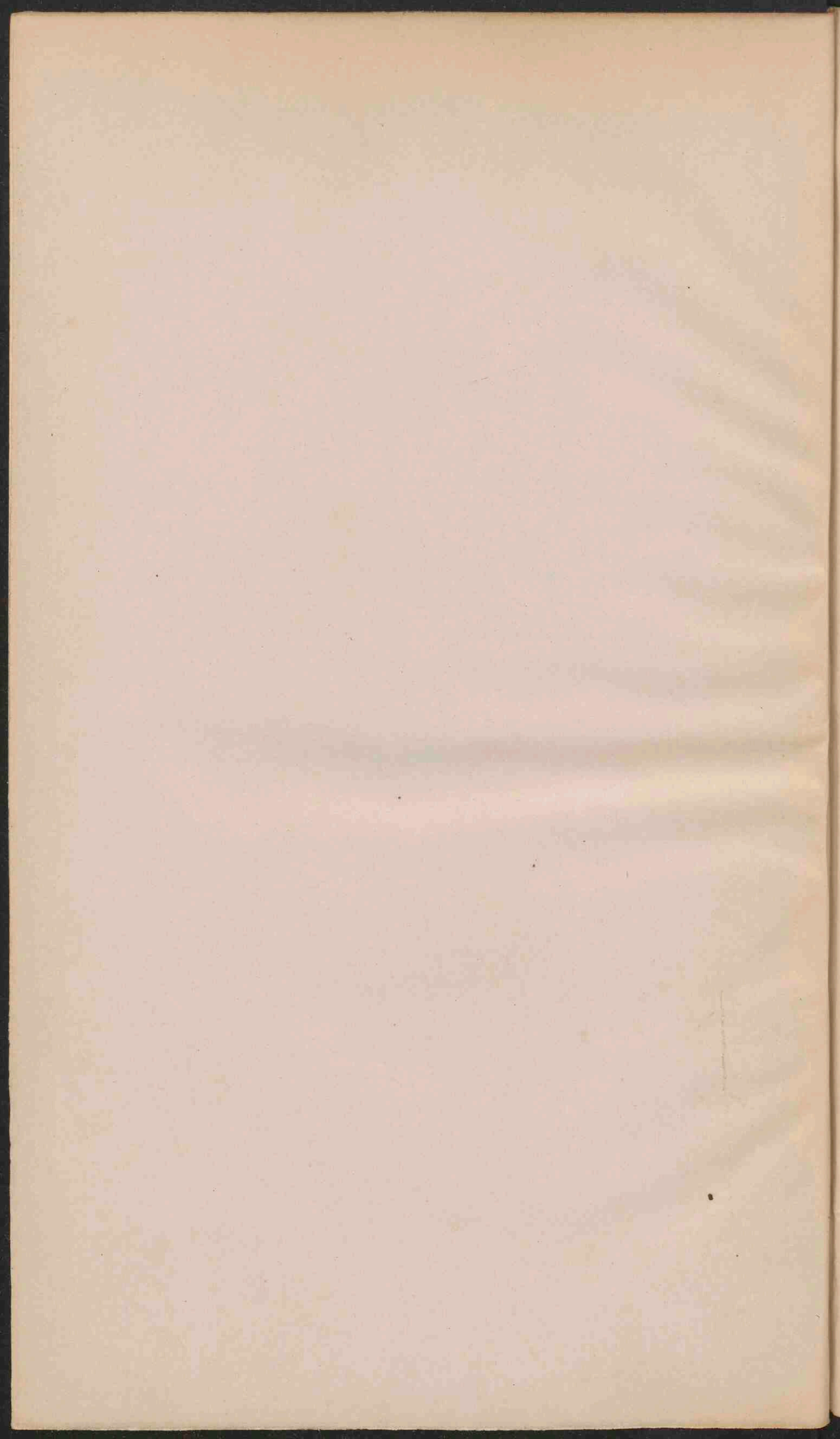
lijke als waarlijke. Daarommo godvruchtig
 Leser oordeelt recht van deses vromen mans
 arbeyt, u ende allen God. lievende ten besten
 gedaan, leest sijne Schriften zoo ghy de uwe
 gelesen wilt hebben, sonder vooroordeel, in
 de vreesse des Heeren, beproeftse op den toef-
 spien der H. Schriften ende wet daar goet
 in is gebruykt tot uwer verbeteringe. Dit
 sal geschieden so ghy alle uwe gedachten,
 woorden ende werken wendet om de waar-
 heyt ende vrede te helpen vorderen mette
 Christ. ghelijcke Liefde: 't Welck u ende ons
 allen wil gheven, de Almachtighe eenighe
 Godt des Vaders in synen lieven Sone, door
 den Jchat der Liefden, die 't al can verree-
 nighen, Amen.

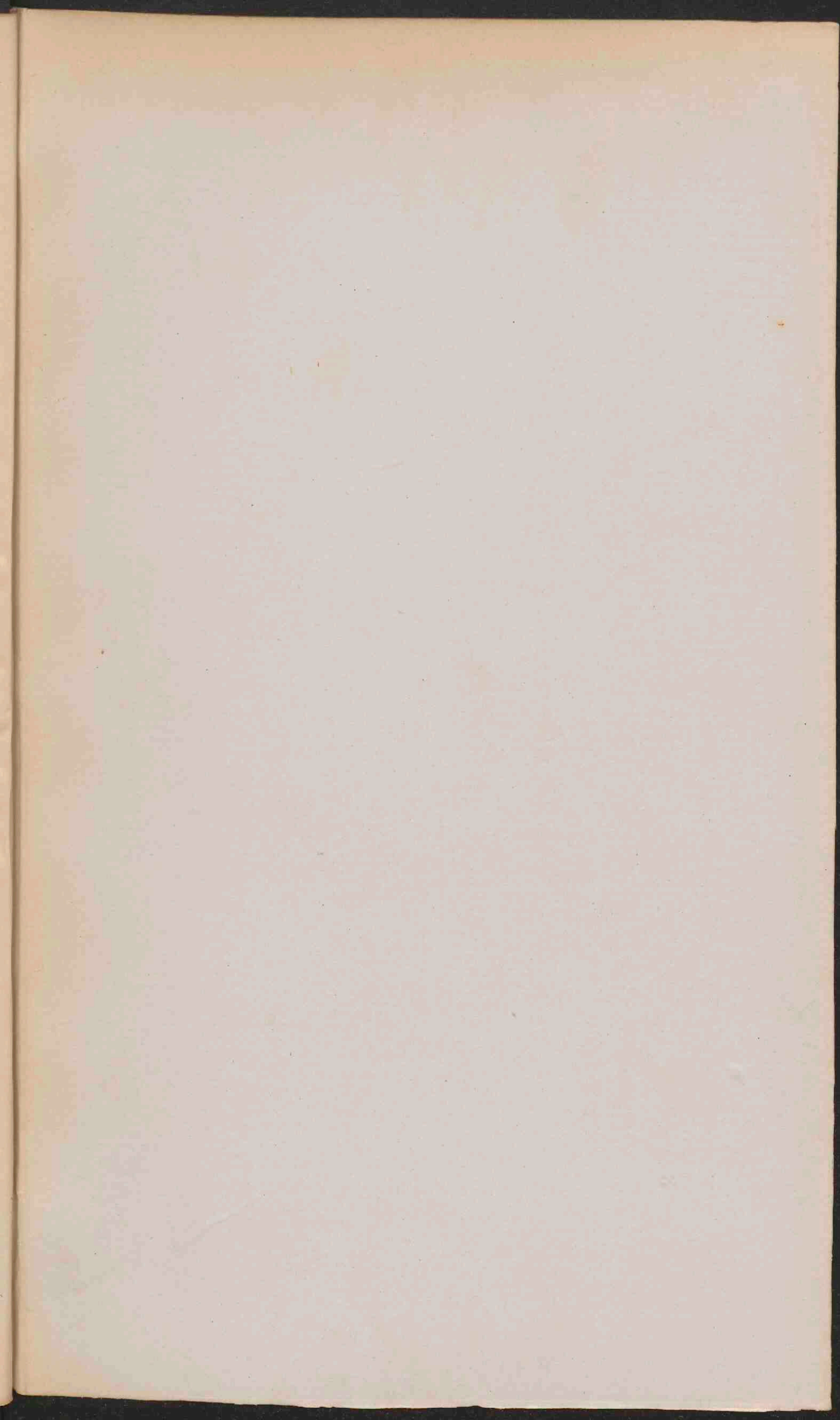
C. Boongaert.

van God	Fol. 1	
van Christo	" 13	
van den Heylighen Geest	33	
van 't Ghelooft	35	
van de Waerheydt	39	
Hope	40	
Penitentie	41	
Liefde	44	
Now hier begint weer Fol. 1 opwaerts		Fol.
Heeliepieghel Godlijcker Schrifturen		1
Soetspeen der ware Leeraren		45
vanden onderscheyt tusschen de ware en de valsche leer		70
van waerheydt of men die mach weten		76
Of waerheydt vrymaect		81
oorsaken en middelen van 's menschen salichheydt ende verdoemenis		83
van de onwetenheydt die daer is verschuldich of schuldich		120
dat overvonden sijn des menschen d'eenighe sonden ende oorsaken van alle dolinghe sy		130
van 't oordeelen tusschen vrometelyck oordeel ende bekeheyden ondersoek		139
van des menschen natuerlyck vles wonderproke		140
off de siele dan off de wille sondicht. Ondersoek		148
van de veranderinghe van des menschen quade in een goede wille of de quade willich quact sijn of onwillich		150
dat hij niet goet wil worden die quact blijft		158
dattet afterven van 't quade licht valt		160
Sadder Jaets of kappen der Deughde		163
van de wederyghetoorte hoe die gheschied		165
hoe noodigh het sy dat elk mensche sekerlyck weet of hij ghelovick is dan niet en van den onderscheyt tusschen het ware en valsche gebove		177
Ondersoek om te verstaen of men is doot en levendich		185
Cort bericht van der ghedaenten waerneminghen		188
Tafreel van der ghelovighen Justificatie of rechtveerdich wordinghe in Christo Jesu		188
Van 't wel bidden onderwijst uyt de Goddelijcke Schrift selfs		191
van de ware onderdanichheydt der Christenen		196
dat Gods geboden licht sijn en leerlyck		211
dat des Duyvels wet sner is en lastich		214
Wuerachtich aflact van sonden		231
Ledekunst, dat is wellevens Cunst		249
Ophefte goeds nappinghe		268
historie handelende van 't niet hanteren des Nachtmals		337
Ghesprake met de Waterlandtsche ghemeente tusschen Jan Holpelt ende Moynert Huyppwijk		353
Corte bekeeringhe van pijn ende droefheydt		365
Proeve van de goede Ruffe des ghemoets		377
van de Zendinghe		378
van 't Overichts Ampt oft een Christen mach bedienen?		383
maechdenphole		387
van den Boom des Lovens		389
ware aflact van sonden tusschen Jenu ende Semerians		410
Paradoxe van de volmaecktheydt		411
Vierfshere of Paradoxe		415
Openinghe van den grondt der Waterlandtsche Kercken midts gaders haren ban		433
Een brief aen Jacob Jantz. en Hans de Rijz		438
Verseheyde 't samenspreken of tweede deel van 't Kruythoffken		439
Ghesangh op 't beklach van 't misbruyck des Avontmaels		475
Oordeelen van een ghemeen landtskeere		461
Edelman, Grauw Monnik en Luthersche Ghesprek		471
Van den aengheheven dwanc in der Conscientie binnen Hollandt		469

Dat

Dat yemant te fryden mach hebben teghen syne sondelijken Lusten en demettermin een verachtich Christ, mach sijn	Fol. 472
Van de Tien Maeghden Tragi Comedia Prosa	- 466.
Schole der deughden	- 476.
Bedenkingh schijnende met te brengen dat die Roompske Kercke beter sy dan die Ghere., formeerde.	485.
Ander en coter bewijs over de selver matery	485.
Liesboek verbeterd en verrijkt	487.
Vijftien ghedichten van 's menschen inuerlijcke en uytelijcke behoefte.	509.
Wat hanteringhe nutst is om de jonghe kinderen te leeren,	514.
Van de nieuwe Tydinghen	515
Bedenken van der Nederlanden noot en hulpe	518.
Boethius uyt Satyr vertaelt	- - - 520.
Requerte en 't ghepasseerde der Catholijcken tot Haerden aen myn Heer den Prince van Oranzien om vyheydt van haer Religie	537.
Overweginghe van teghenwoordighe ghelegkenheydt der Nederlandtske Sake	- 550.
Inzicht over 't oprechten van een algemeene Chris- ten Kercke oft duygh ontwerp. onder verbeteringh	554

VI. D. 27.

niel in Hulshof

Hs.
6 D 27

6 D

N° 64

b. D. 28

1766

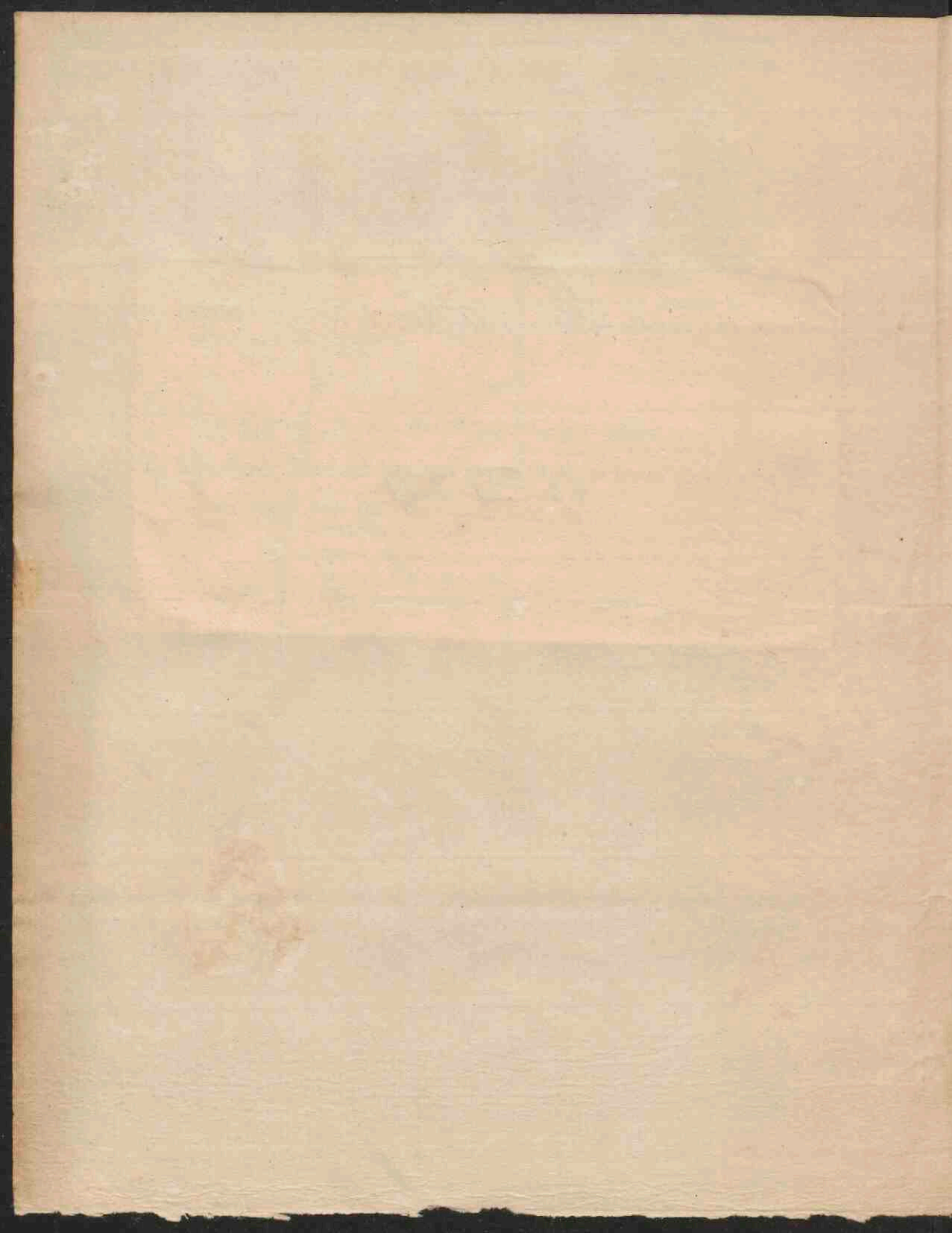
Papier. 17 fol. van verschillende grootte. XVIII^{de} eeuw.

Historische gedichten.

1. Aenspraak der Hartoginne van Schrewsbury (Maria van Modena, gemalin van Jacobus II) aen Lodewijck den XIV Coning van Vranckrijk (in duplo).
2. Grafschrift voor den graaf van Oxford.
3. Gedicht op Jan Willem Friso (?), in het Latijn.
4. Vier grafschriften op Marlborough, in het Latijn.
5. Gedicht op kardinaal Fleury, in het Fransch.
6. Grafschrift op keizer Karel VII, in het Fransch.
7. Titres de comédies appliqueux à divers sujets de la cour de Vienne.
8. Twee gedichten op Frederik den Groote, het eerste in het Nederlandsch, het tweede in het Fransch.

Afkomstig uit het legaat van Mr. C. G. Berger van Hengst (1904).

UTRECHT, den 25 Augustus 1904.

N°. 226.

ONDERWERP.

Afstand van deukwerken.

Bericht op schrijven van

Men gelieve bij het antwoord nauwkeurig de dagteekening en het nummer van dit schrijven te vermelden.

Gemachtigd door Burgemeester en Wethouders bij resolutie van 26 Juli 1904 heb ik de eer u hierbij te doen toekomen eenige pamfletten en gedrukte verzen uit de 17^e en 18^e eeuw, afkomstig uit het legaat Berger van Hengst doch voor de gemeente Utrecht van geen belang. Naar ik vermoen, zijn deze stukken voor de door u beheerde bibliotheek van eenige waarde.

De gemeente-archivaris,

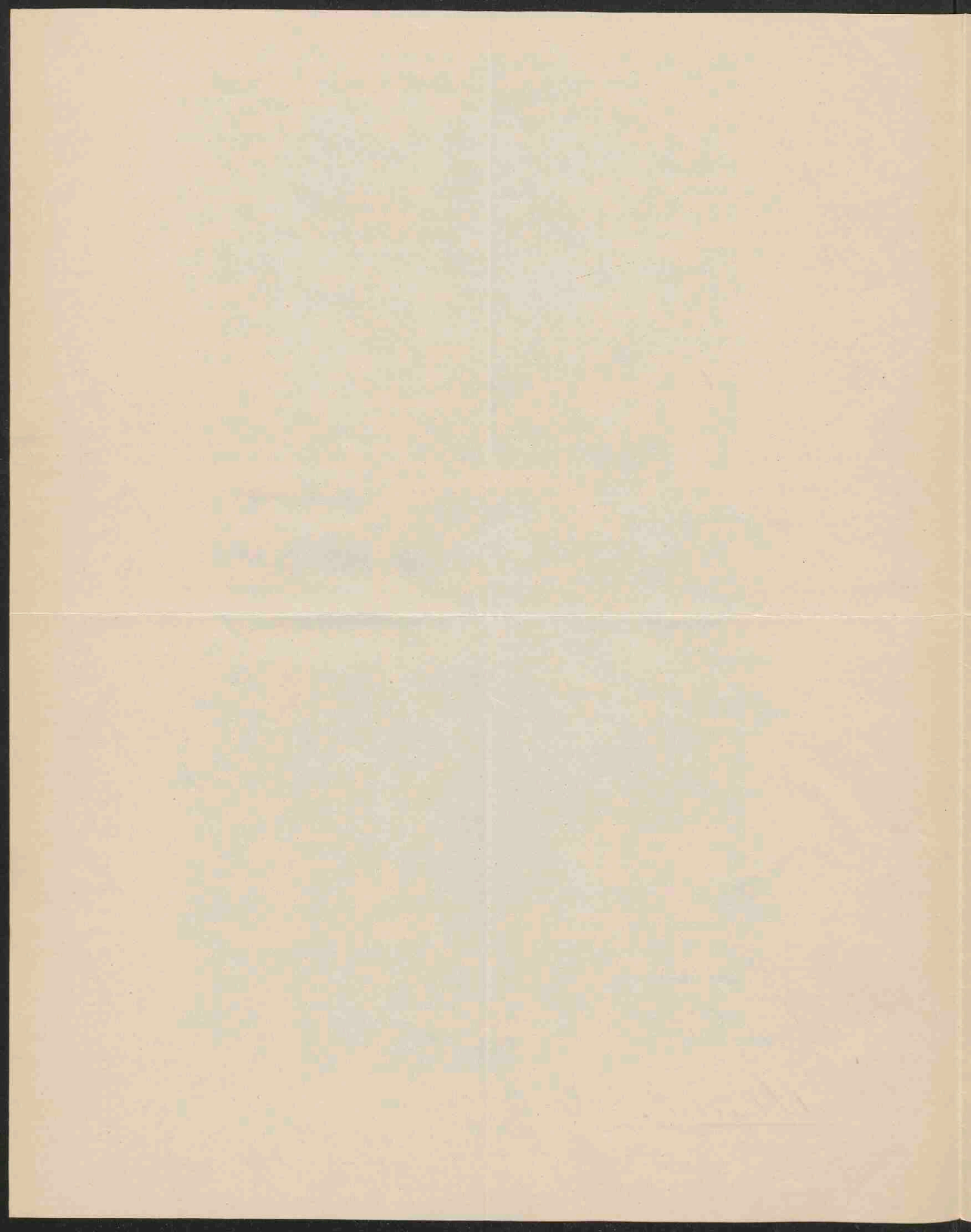
J. Muller

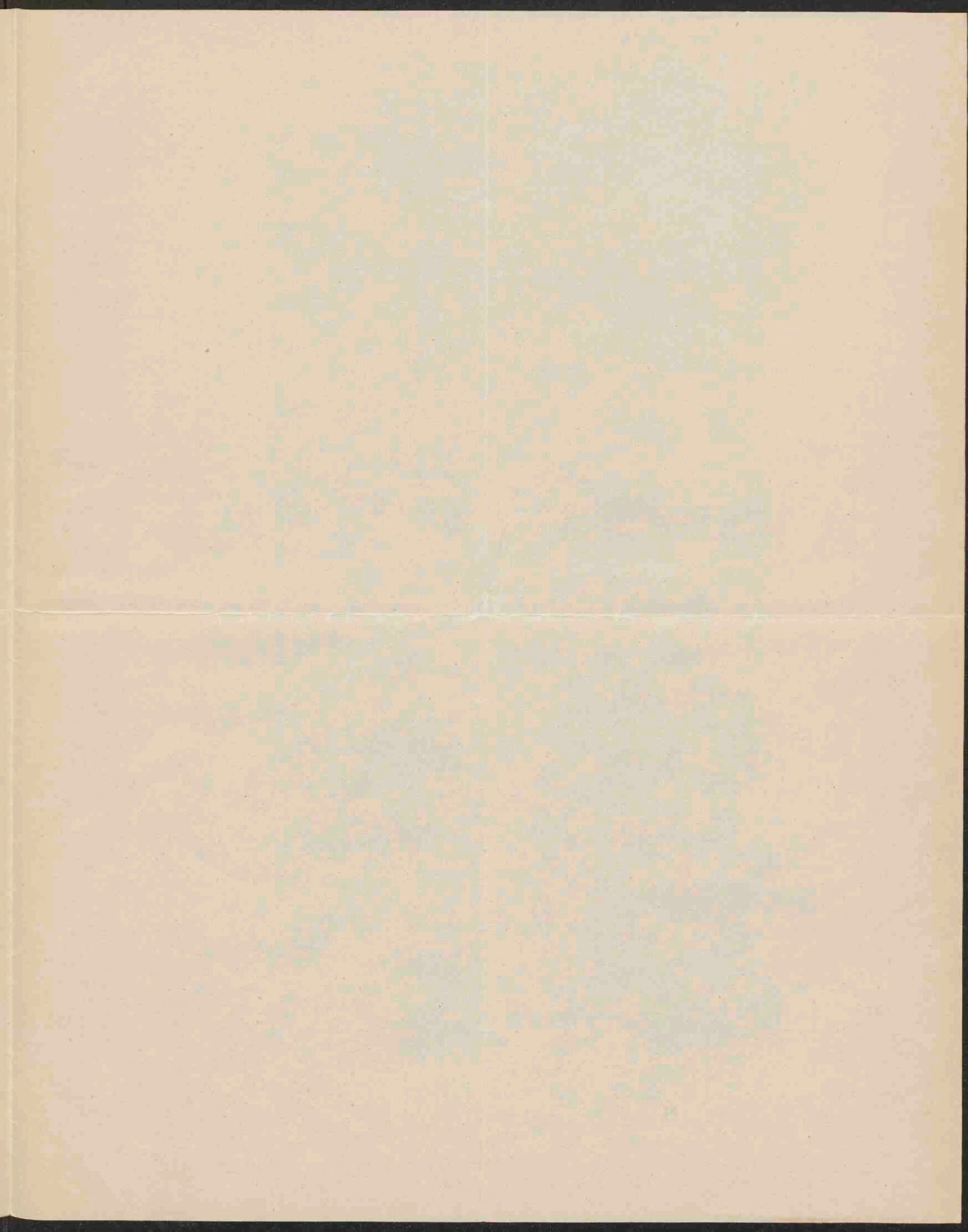
Aan den

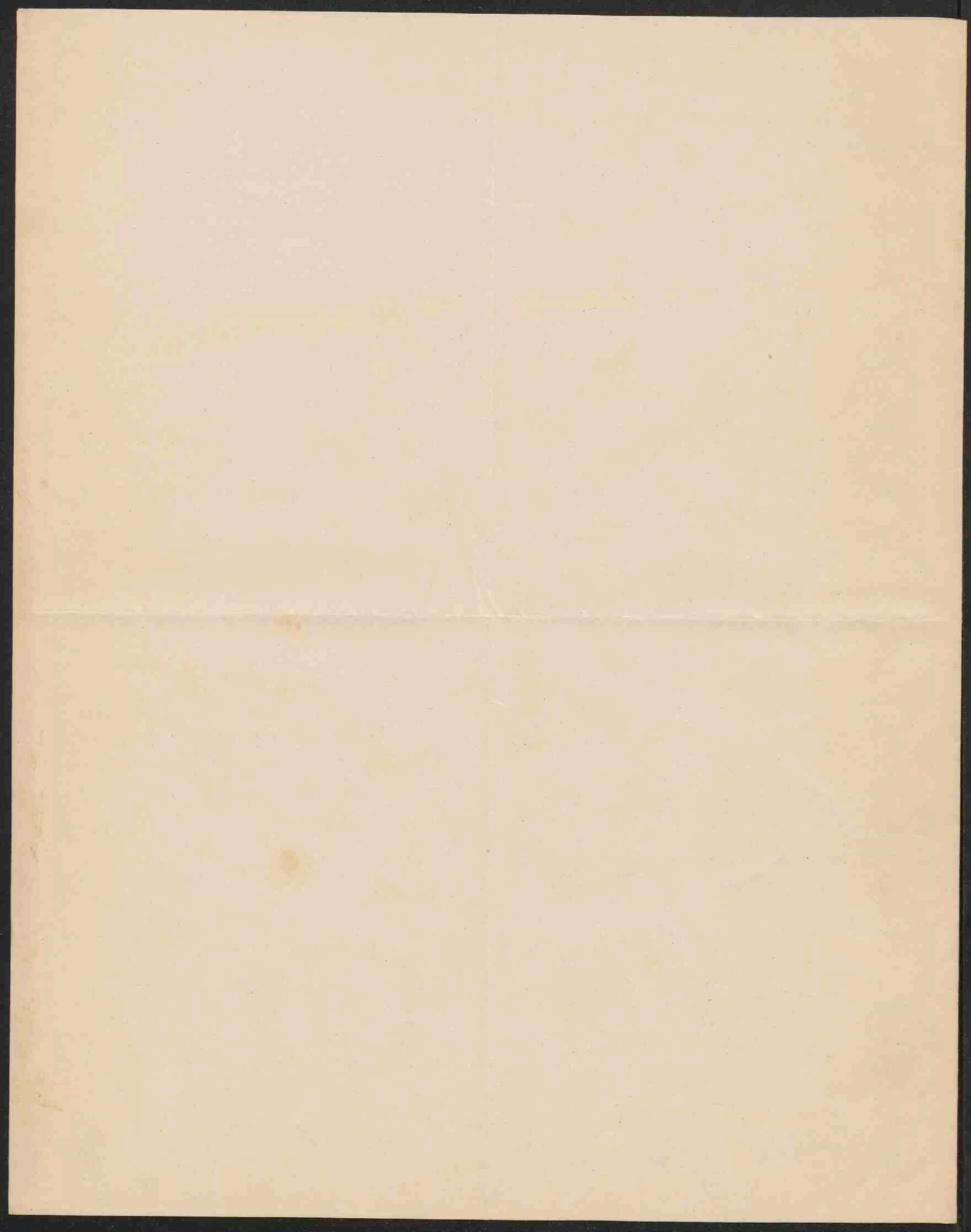
~~Heer~~*Bibliothecaris der Universiteit*

te

Utrecht.

Den Sprak
Der
Hartoginne van Schrews bierij
aen
Lodewijk den XIV.
Coning van Franckrijk

Grootmagtig Coning die op staet kinde affgeregt
het bloedijg krijgs kraackel so glorijrijk beslegt
door uw geslepe breijn in slofs kiinst ervaren
het bloedijg krijgs kraackel van sulik Rijk van jar
I wetik ghy int oorlogs Veld soy nimmer magtig waer
dit tuijge gansck Einrop te slissen med het swaerd
Jik van de Monarchin der Britten af gesonden
kome u ter goeder Wre een blyde Maer verconden
een blyde Maer die in uw hert een Nieuwe jinght
verwekt en Romen in het jnyewand verheijgt
Nin word uw Voorspoed in den hoogsten top getogen
De schellen sijn int Eijnd geligt van d' Engels oogen
Nin siet ons Britten Land te vooren was het blind
Plus wierd ghy daer gehaat nin wort ghy daer bemint
Thans soeken het Hooger slijjs d' Edele (so kan de
tijt verkeeren)

Een stemmig had het Lager slijjs het Volck
uw glorij te vermeerren

Alwort die mid uw magt self in tiras gewest
vant algemeen bederf van't Lands gemeene best
Ja selfs de Rijcks Vorsten door aendristvant gewecte
kan oock het konincklyk onthaal yeensins vergeeten
het welck haer vader en sijn soon by u genooten
toen d' een en d' ander van den Scepter wierd ontbloot

Haer Edelmoedigheid neemt 't Broeders Leed en Smerte
En droevig Ongetyck medogende ter Herte
Erkent de Weldaan die Uw Franse Majesteyt
Dien Balking steeds beweest met groote Dankbaerheit
Das gafse U van haer schuld zelfs openbare Blijken
Wanneerce 't Dorloys Vlay om Ugent wil liet strycken
En Vrede Snyten in haer Ryck heeft op gereydt
Om Ugent wil heeft sy haer Vlooten op geleyt
En't donderend Canon van onser Toir doen swygen
Op dat se een Vrede tot Uw Voordeel soude vercrygen
Haere Vreedsame insborst heeft om U den Oorloyn Lust
In lievend Oorloys Volik gedempt en Uyt geblyst
Om U de sorsse Borst tot krygs Bedryf geschapen
Vriens Lust Vriens wellust was te handelen het wapen
Omt haren act en in syn plaets een anderen stelt
Een Vrede Held aent hooft vint Britse Heir getelt
Verbonden heeft sy noch hoe Heilig ock geswooten
Om U gebrooken med haer Trouwete Bondgenooten
met Blydschap self by U ten Offer
Die sy by U met Vreugd self Denain op de Slagt barick
brayt
Dus heeft haer Denyde de priidels van Uw smart versayt
Die Denyde Vorstin med Uint Hart bewogen
Gaff my voort Laatste self med schreyende Ooyen
Toen ik haer Hof verliet (daer niemant sy bevind
Als die den Faanse Vorst meer als sy self bevind)
U te verskeren van haer gereyent heden
Op't aller Hartlijckste met d. aller beerste Reiden
Hoe sy inwendig treint en Rois draayt in haer Lied
Dat U het Oorloys Lust so schendig tegen viel
Haer deert Uw Onspoed in tien Jaren kryg geleden
't Verlies van Slag op Slag en Overwinbre Steeden
Dus arbeijt syh med Vleyt op dat Uw Moyent heijdt
Door dese Vree veel meer als oyt word Uyt gebreydt
Op dat se Uwen Troon aent waggelen sou stutten
En voort gedreygd gevaar en Onheij sou beschutten

Se is Overtuigt dat Sy ooit Reyte had tot de Kroon
Dier wencht Sy nu huer doot die aen haer Vaders Soon
Den Reytens Erfgenaem der Brittelanse Staaten
Den waren Koning in gerust Besit te laten
Op dat so groot een werck word nae den Eysch volbrayt
De Hooft verstrikt word vant Hannoverse geslayt
So heeft sy Ontangt ock Bedrondslien inyt gecoren
Tot sult een Hooydrijft en Vranckrijcks Heil geboren
Bedrondslien die beroet van Haer en god voorheen
Kin welvaert stellen voor d. welvaert vant gemeen
Die door kin hooft geperet sijn alles onderwinden
Een door het Francken goet alleen sijn te verblinden
De groote Oxford is het Hoofd van dit verbond
I draaft alles nu sijn Sweepen siet hem nae de mond
Tis Oxford dien ge alleen uw yinsten moet bewijzen
Hem moet ghy overlaan met kragt van uw Louijzen
So draait hij nuer uw sijn de spit van onse Staat
So is hij meester in het Veld en in den Raad
Lact Dartmouth Birkiny broeck is med kin Vriend-
schap eeren

Sy kunnen kleen van magt in Oogment luttel deuren
Maer Oxford Oxford voor uw Vriend all om bekent
Regeert de Coningin en't Engelse parlement
Tis Oxford Oxford die de Harten kan betoveren
en door den Lijster van uw Lelij goind veroveren
Hond ghy dien grooten Mann alleen aen uwen Inoer
Op dat hij alles naer uw. wenschen dan volvoer
Nis is't uw reyte tijt om all uw leed te wrecken
Nis is't uw tijt om nu de Britse Croon te steeken
Nis is't uw tijt om dien verongelijkten Soon
van Koning Jacob te herstellen op de Troon
Nis hebt ghy nuer alleen een seevloot te bemannen
Die brave prins sal strax de Croon der Britten spannen
in plaats van Haer die nu de Titel Eer geniet
wiens staine Star haer glans voor sult een Soon
verspriet

Gansch Engeland liet ijs en smelt vast van verlangen
Om sijn Doorluchten Vorst all juichende te ontfangen
Hier sloot de Hertogin haer Lippen mild van Taal
Met schoot sij ijs haer gesigt een levendige straat
int Hart van Lodewijg met liefelijcke Lonken
wiens Bloed bevroesen sagt ontdooide door die Vonken
het Minne Vies schein weer ontspeken in dien Vorst
Eet koude winter sneeuw gesmolten in sijn borst
Flux Aes by van sijn sloot en sloey vervoerd van minne
sijn handen om den slats der poete Hartoginne
En drinkt Borst aen Borst tot dat hij moe gekuist
haer houde opt Levicant tot soeter minne Liest
De Hartog liet men loek giansis een van sijn Oogen
Terwijl hij stond van diep verwonderen opgetoogen
hoe't levend vier van sijn Toscaanse gemalin
dien Ouden konde hield ontfonken kon in't Min
Dies liet hij haer ^{met weijde} grypen Coningt armen
dien sy den ganschen Nact bleef stoven en verwar-
men

Aen spraak van De Hertoginne van Lereuus burg
Aen Lodewijk de 14 Coning van Frankryk

Grootmagtig Coning die op Staetkunde Afgeregt
het Bloedig Cryg Crakeet ~~Laakeel~~ soo gloriyryk beslegt
door u geslepen Bryn en Roafse Const ervaren
het Bloedig Krygs Crakeet van Subcklen reex van jaaren
Awelk gy int oorlogs veld dog sinneer magtig waerd
dit Auygel gants Euroop) te slitten met het swaer
yk van de Monarchim der Britten Afgebonden
Com u ter goeder uer te goede maer verhouden
en blyde maer die in uheit een nieuwe jeugd
verwekt, en Romen in het ingewand verheugd
ni wot u woodspoet inden hoogsten top getogen
de schelle syn int end geligt van d lugelze Oogen
in het ons Britten Land te voeren was het blind
flint wiert ghy daer gehaet an wot gy daer bemint
thans loekende d' Eeclen (soo can de tyt verkeeren)
en stemmig met het volck u gloriy te vermeerren
al wot die met u magt seits in
vant adgemeen Bederf van s Land gemeene best
ja seids de Ryks vorst in door d'endryft vant geweten
can ook het Coninglyk out haet geensins vergeten
het welck haer vader en syn soon by u genoot
toe delen en andere vanden Schepter ^{uier} out bloot
haer Eerlmoedighijf neemt braeders leet en smarte
en droevig Onghelyk medogende Aerharde
Eckend de wredaan die ufrane Majestijf
die Balking reeds beweest met groote dankbaerlyf
dus gafse van haer schuld seids openbaare bdyke
wanneer by d'oorlogs vlag om uvent wil liet strijfen
+ Hogerlyf I Lagerlyf

En Brede Zuijfe in haer Rijk heeft op geregt
om wens wil heeft by haer vlooten op gelegd
en Aonderend Canon van Onse Aonr doe Swijge
op dat geen Brede dat nu voordeel souit verkrijgen
haer vreedsaame inborst heeft in de oorlogs lust
int siedend oorlogs vorek gedemipt en inijf geblijft
om in de farte borst dat krygs bedryff geschapen
wrens lust, wrens wellust was te handelen het wapen
ontharnast, en in sijn plaats een anderen held
een vreden held aens hoofft vant berisse heir gestelt
verbonden heeft ^{ij}rog hoe hij sig ook gestooten
verbroeke en sijn haer Aoomisse bondgenooten
die by by nu met vreugd # zelfs op de slag Bank bragt
Dit heeft haer den go de spikkels van usmart verdragt
die den gidge vorstin met u int hart bewoogen
gaff sijn voot Laetste selfs bevel met schryvend ogen
tae in haer roff verliet (daer memant sig beemt
als die den franten vorst meer als sig selfs benint)
~~oijt alderheit clemt met de alderheer verkeren van haer genegentheit~~
oijt alderheit clemt met de alderheerde reede
hae by inwendig Arent en vondaerget in haer Ziel
dat u het oorlogs lot soo schendig tege viel
haer deet u tegenspaet in die jaer ~~4~~ krygs geteiden
Aretlus van slag op slag en onverwinnbare stede
Dit arbyft by met vlyft op dat u moegenthyft
door dese twee veel mee; als oijt wot nift gebruyt
op dat by wren Aroon aens waggelen sou stutten
en voot gedruyt gevaer en onhyft souw beslutten
se is overtuigt dat by nooyt recht had tot de kroon
dies wens by naer haer doot die aen haer vaders loon
de regte erfgenaem der britten laetste staten
de waare looning in gerust bebit te laete

by Denain

Op dat soo groote Werk waer nae den tyt volbragt
de Roep verstant waer vant hanoverse geslagt
soo heeft sy ontlangt ook bewindt dien uytgehooren
tot sulche hoog bedryft en vranchoyt byt gebooren
bewindt dien die ~~voore~~ beroyt van haer en goet voorheen
him wel vaer stellen voor de welvaer vant gemeen
die door de nood gepart sich alles onderwinden
en door het Franke goit allee syn te verblinden
de grooten Oxtord is het hooft van dit verbond
draeft alles naer syn zweep men diet hem naer de mont
tis Oxtord die g. alleen uw quinste moet bewijzen
hem moet gy overlaan met cragt van u Louijzen
soo draeft hij naer u tin de spil van onsen staet
soo is hij meester in het vest en inde raad
laet dat mont, Billingbroek uw met haer vrintschap leen
ij comen elijn van magt uw vrintschap luttel deren
maer Oxtord, Oxtord voor uw vrint allom beken
regeet de Coningin ent Engelt parlement
tis Oxtord, Oxtord die de hassen can betoveren
en door den duijster van uw Lelij goit veroveren
koud ghij die groote man addean aen uwe snoet
opdat hij alles naer uw wenten dan volvoer
niet is uw regte tijt om at u leet te wreken
niet is u tijt om na de Britte kroon te stellen
niet is u tijt om dien verongelijchte loon
van Coning Jacob weer te stellen op den kroon
niet hebt gemaet addean een vloote te bemannen
die braven prins sal strach de kroon der Britten spannen
in plaet van haer die niet den titul les genieet
wient glauwe ster haer glant voor sulche een son verblint
gant Englant diet uijt en smelt vast van verlangen
om hie door uijte vort ad juijgend te ontfangen
- - - hier sloot de hetrogin haer lippen and van taal
met schoot te uijt haer gerigt en levendige staet

inhadt van Lodewijk met Luffelijke Lanken
wien's bloet bevroesen sagt outdooyde doordie vonken
het minne vier scheen snees ontsteken indie vofst
ent Conde winter Sneeuw gesmolten in sijn Coest
flink vees hij van sijn Staet en sloeg verwoest van minne
sijn handen onder hals der poetele Radoginne
en druchte Coest ee Coest dat dat hij moed gekust
haer rode opt Lechant dat soeter minne lust
den Hertog sijn men Look quandsijn een van sijn Oogen
deswijf hij stant van diep verwonderen op getogen
hae & Levend vies van sijn Afskaante gematin
dien onder Conde Redt ontfonten con in min
dient liet hij haer met vrecht in sijn Griffen loonings Armen
die sijn den gantlen nacht bleef stoven en verwarmen

Graff schrift te Stellen op de Tombhe van Graet Oxford

Vendit hic Auro patram, Tomiamque potentem
Hic Legit hij die Am Gout sijn Vader Lant verkoght
en den En Magtiger sijn Meesters Lot rijk brogt
die wetten sneed om loon, om loon de wetten schonde
van Oxford lot gewaag het gantzo waredo rond

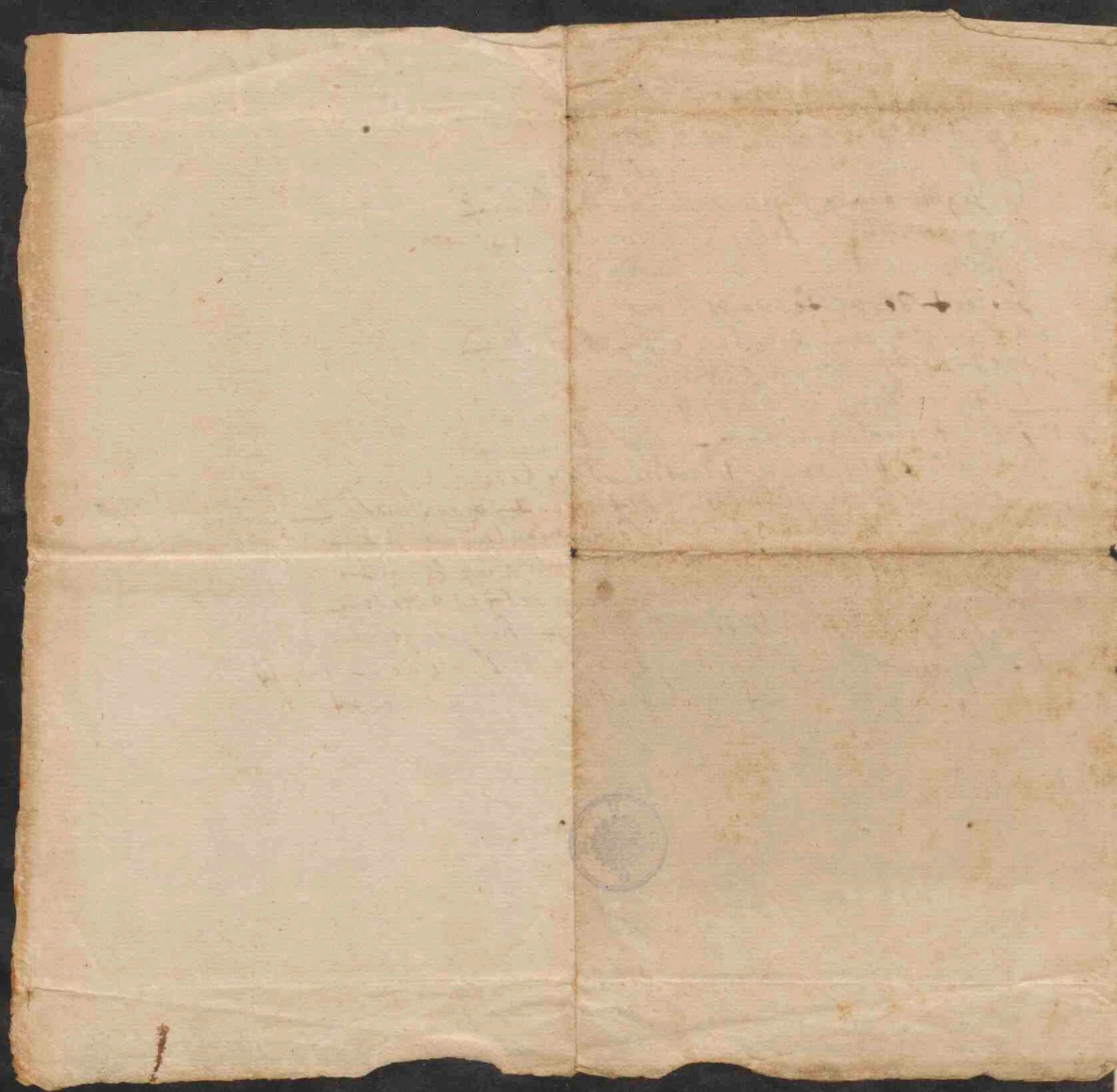

Julydunge

Me vrouwe bedankt u Majesteyt
voor de Edele Neectar van Bourgogne
die gaf haer vrede vroeluckhyt
Sy legt geen beter smag nat. Conic
haer stieren. Schoon niet sterck genaeg
sy laet die cragtig overhaalen.
Gou dat de beste toys kroeg
al maect een genie de fles betaten
niet heeft. So goede brande wyn
het sterking in haer flevensyn

ofpits aensuende. Kuyp loon
In akademie bloed met Jesuiten streken
hy sal ont kuykers gelt den pretendent. nog smeken
om overman te syn, wanneer dat onkenact kint
sig door syn kuypen op des britten troon bevin
nog sal in plaect vandat, ten gilde meesters weten
des Wind. konys orders, als een diet opt hoogst gereden
en soo hy dan een slag krygt vande grote aent hooff
getuckig is degeuk, wint goudt het byn verdooff

Brasschrift

de Hells of de Tombes

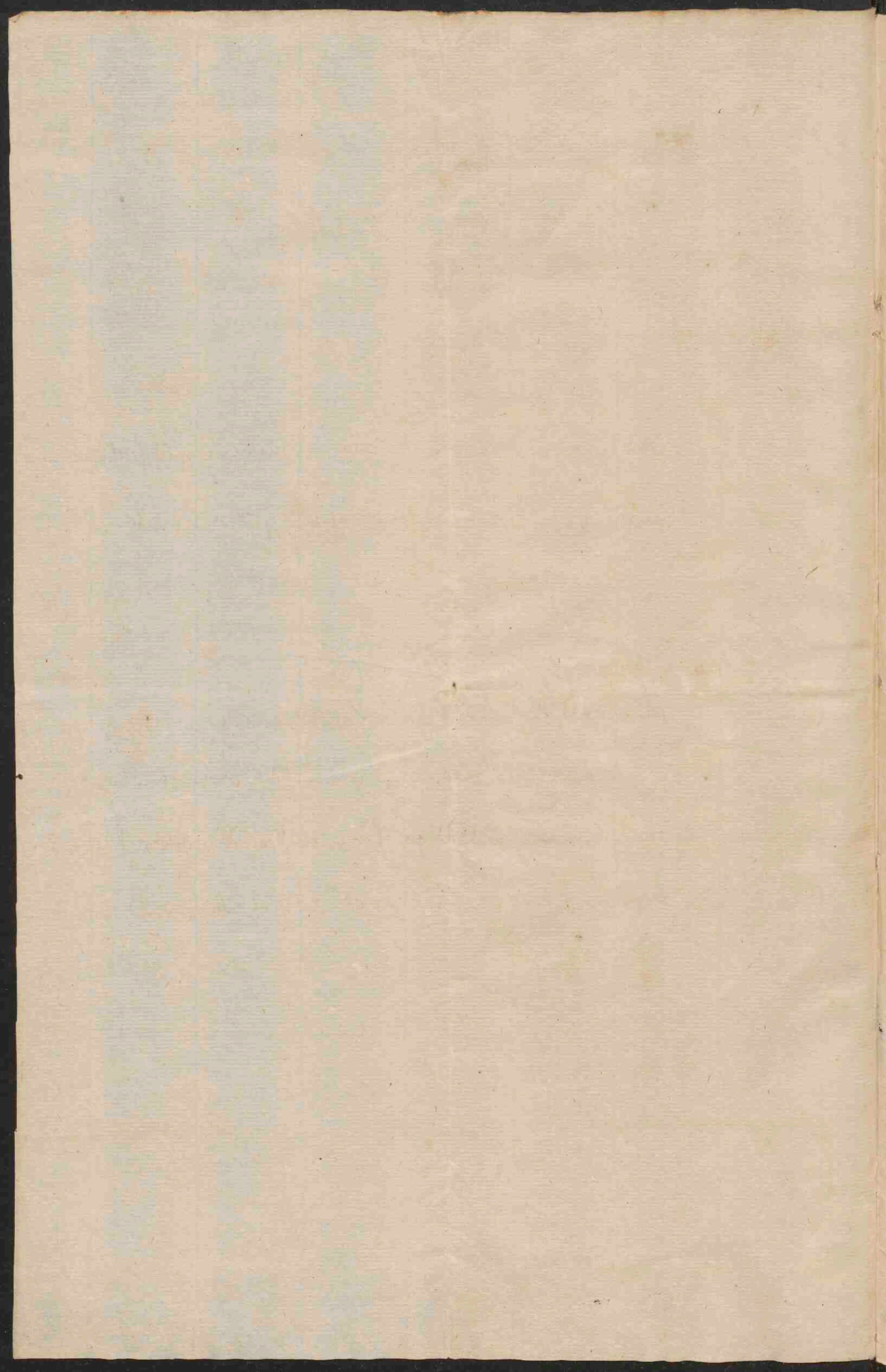
van de

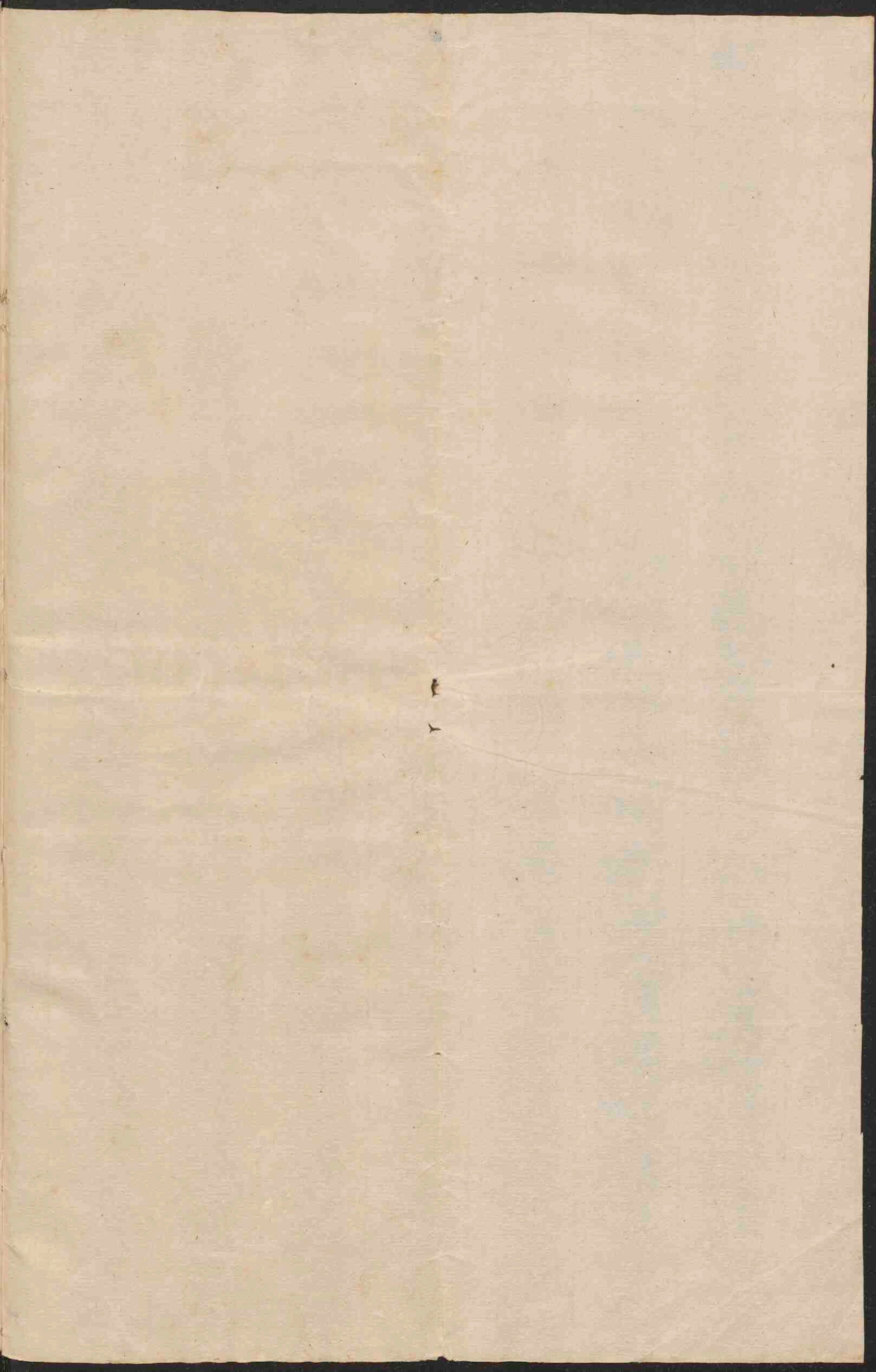
Strand van Oxford

videlicet Bre auro Nativam Dominionum quod per totum
impositum fuit leges per totum atque rufficit

Dat is

Bre licht by de om goet syn vaders land vde rogt
de adu vde maghtige syn vaders dreyck brogt
de wttu - fmedt om loon, om loon de wttu ftroud
van Oxford's lof gdwaght by gaushe vde roud

Urbs invicta Anis si debellata fuisset
 Auspiciis, titulos Rex nove, jure daret.
 Nunc nisi micari, cum dicit permiserit aetas
 Eugenii et veterum facta stupenda Ducum
 Quis sua Rectori, nisi Mercenarius aula
 Lemta, radi & juvenis premia ferre velit?
 Mlotet

Viliis Adulator titulos tibi crescere, friso.
 Regne Ducem patriam vaticinatur ovans
 Si modo Auspicio crescat tibi gloria spathis
 Quam fuit & tractum hoc obsequio
 Nil Batavi pugnamus at hoc promittimus
 quod nequeat, nisi post fata venire, Deus.
 ultro

Epitaphium
in Tomulum

Servatissimo strenuissimi Ducis

Johannis Wallburii

S. R. V. Principis armorum & belli Scientia Viri incomparabilis;
bellicis; anglorum, Batarorum & Audaciorum, copias in bello
suaque generalis Praefecti Angli

Europa ingruit suppressa; ad riuum nulli
pene fuit sestrum ferre coacta pugnam
illa quae a Phamepsi vocat hunc; qui gentibus ultro
est fuit. & patriae clara trophaea tulit
quid memorem casus aues? quae & oppeda belli
capta; suos testes Rhenuis & altes habent
victores inter lauros jam pace relictos.
victorem emensus ducit ad astra labor

Satis negante hunc posse mori; quia gloria manet
ambit & aeternis fuit triumphat laeas

arsenis Desipetum
10 Augustus 1782

Esquis class.
p. 10 v

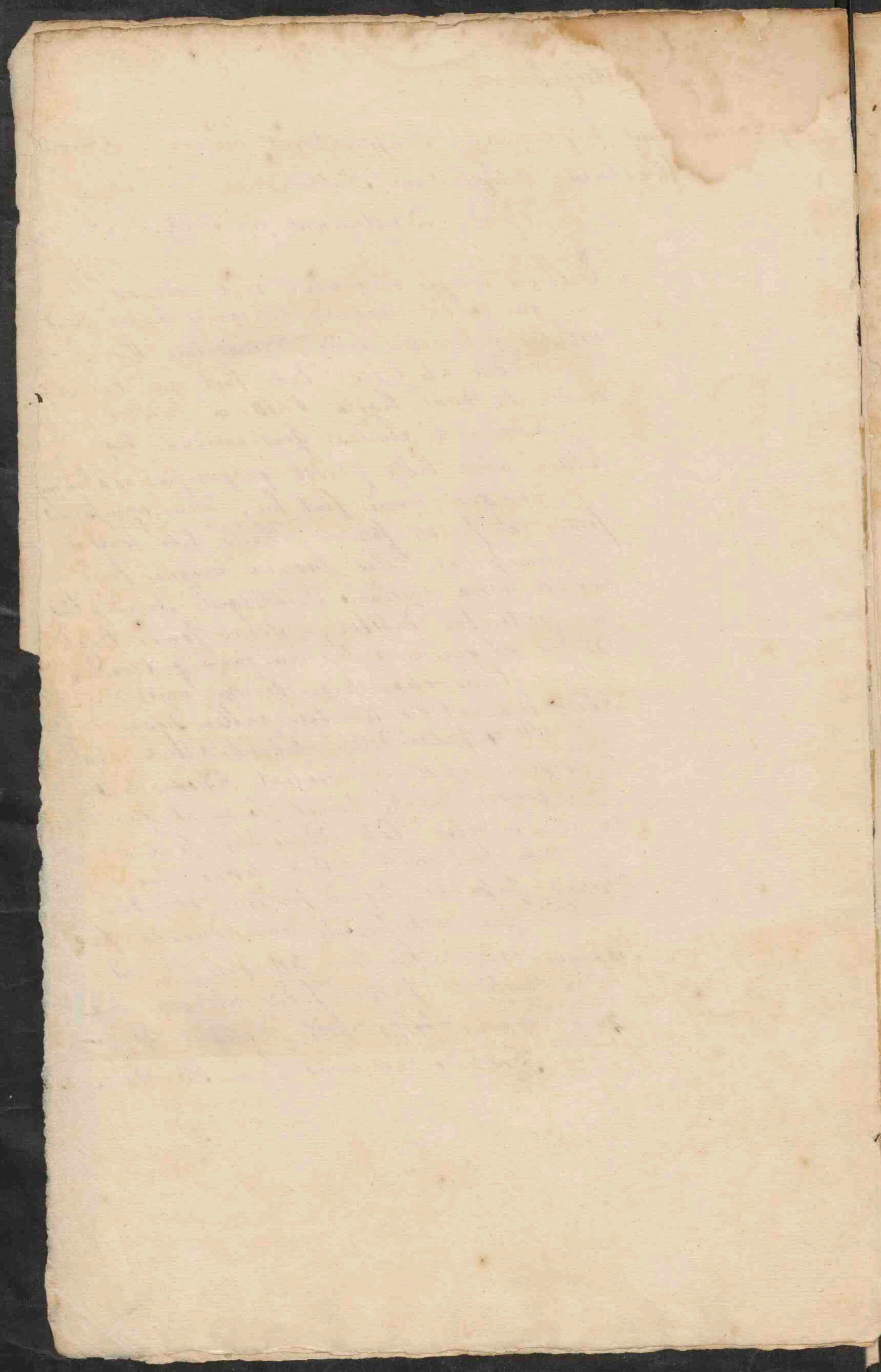

Epitaphium

Arenuissimis & felissimis Imperatoris, Johannis Ducis
Malburii amplissimi Patritiorum, ordinis
apud Britannos, etc. S. R. I. P.

Religio templi veneratur vera ruinas
quis caedat magnis. Magnis & ipse facit
artibus instructis belli manustius Helios
caedat ab hinc: Dux fuit ipse Vulcanus
caedat ille, cuius tugeto Britannia nostri
aominis & clades gens innumera, tu
fulmon abest belli perdit quoque pallas alimnia
namque manus fuit hic, conuloque, potens
fortior an fuerat felicior; haud tibi constet
Componas bellis praemia magna, feris
invidet nemo inebum, Tutulosque Triumphos
posteritas dubitet, verane fama, ferat
Victor ubique, & rutilis nunquam quis condita
nitrices alias longa, deinde, negat:
Austriacum infestis terreat, gallica signis
alteraq; pulsa dolet, tutus & altera, orad
te populi rapiti memorabant, Rhemus & istis
quaque fluunt, Romis claris uterque tuis
vnumbus in rebus, Calis indulgentia, ferti
aba fuit vento, vestra, tarina, tuo
obsequat populi, siquid fortasse, dolendum
impea, vobis populi, causa, dolenda, fuit
Inpago, caesepit, functum, testoque, conuistat
vultus, partem, pedis, uterque, sub
quod, domus, fortis, freti, fouisque, huiusque
Prandio, inestumis, terra, Britanna, times

Manibus

Membris ac febus

Johannis ^{Herons} Malburi

S. R. & B.

Antiquae nobilitatis apud Britannos & omnium ubique bellatorum
ac fortiter gloriarum gloria excellentissimi Imperatoris

Epitaphium

Marte virum corpus memori mandavit ut avo
opus marmorea condito esse domi

& frontispitium signati hoc carmine fuit
Malburi cineres hae habet una mis

cul habet insigni corpus putate utrumque
tam magnam laquei claudere vis lapide

Ja fessos vasto fines pro marmore totam
pore tibi ^{curat} ^{per} ^{creta} ^{ha} ^{lapideis}
quaque illustret terram sua mademus armis
victorem monstrat sedibus ille huius

hic legit undantem mensis liquoribus utrum
quaque ales sthenis labitur hoppers erat

attendat ruitos thamelia palma frabantos
atque loco flendros insula capta his

rebus hermanis, ferme si facta requeras
maiora harrons Dageo nator agro

agere munitas triplici plorisque latente
longitibus eius hae curat mens

epse dehinc referat ruitos antresca rebus
quam patens morbis curatibus tullit

consilio prudens feleubus incitibus ausis

conspiciusque toga ambetrage fuit

hanc onerat stem tumidi labentibus at ille

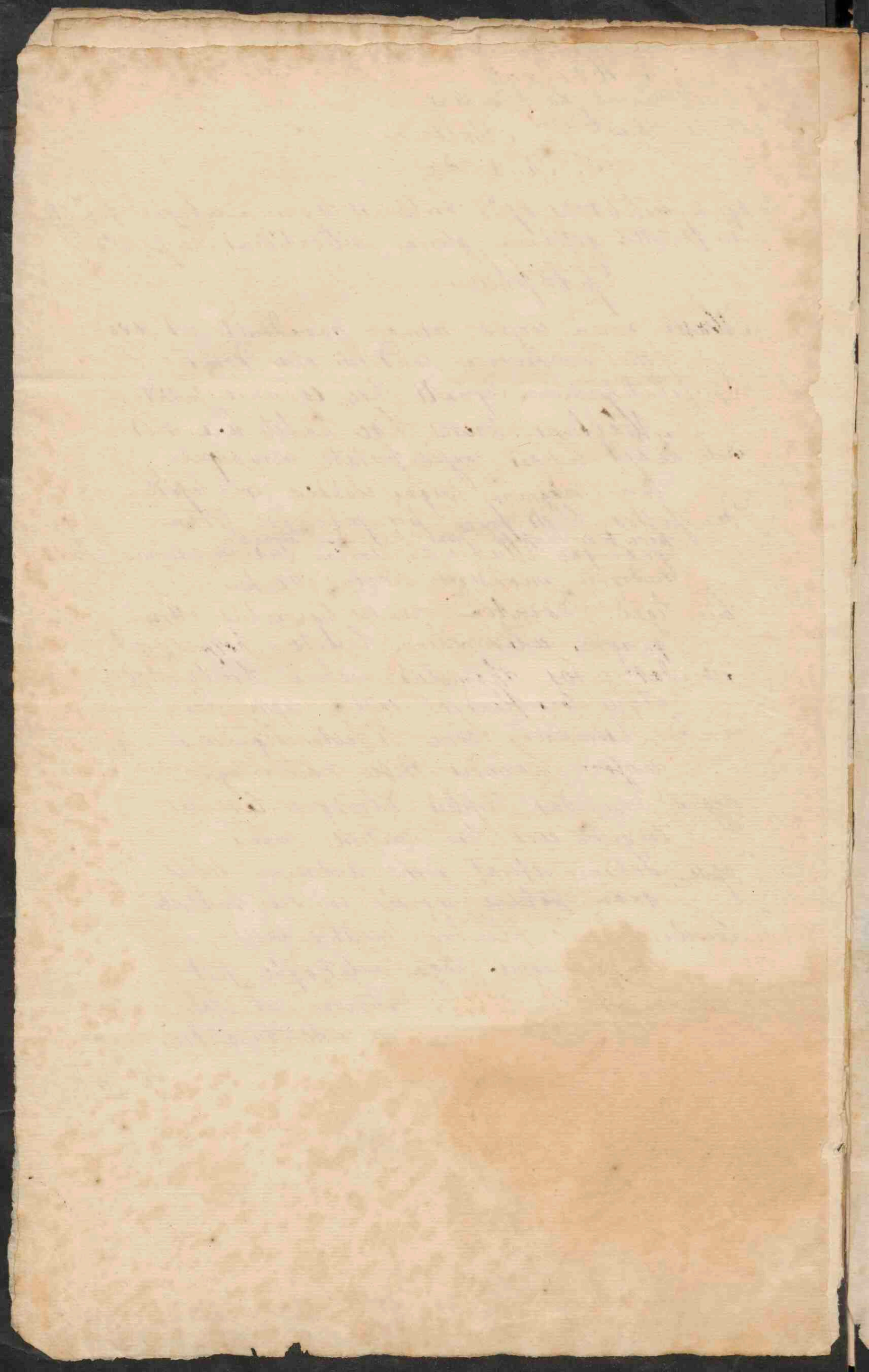
fameo ruit malle ut interitura die

Epitaphium

P. G. C.

46

Manibus Marlburii

Non tutus est Anglus quo sub iunctis nulla
terra tutat quo sub grandis ulla fides

Fertis est Europt: te Marlburia ritus
Constatuit; tanto videtur tunc omnes

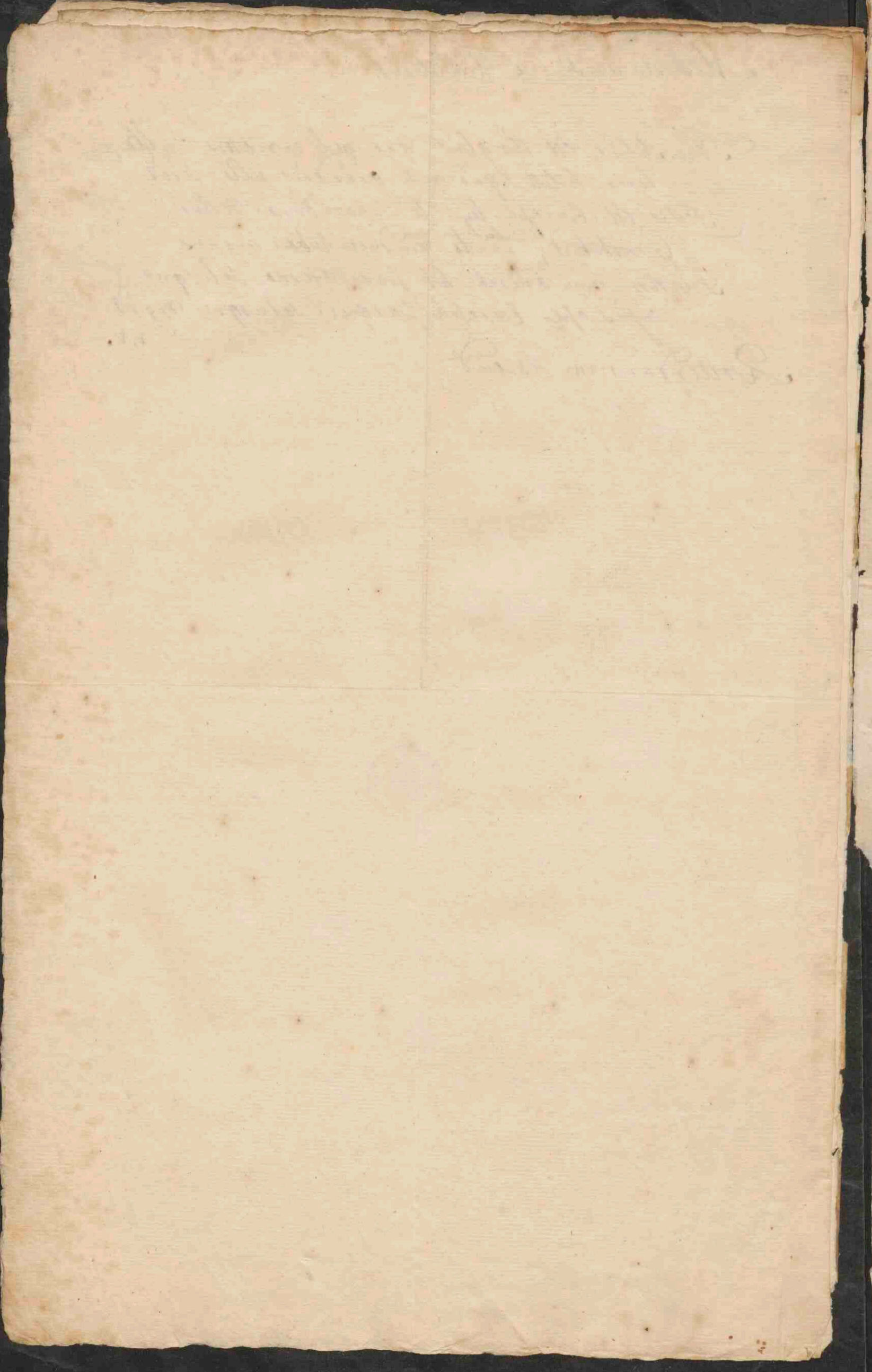
Placem hinc animo ut pax: Aeterna salusque
cupis ope Europt: postque salusque reges

Rotterdam: viii: septembris

N.V.

4 d

Grave et Prudent prelat, adveu politique,
qui par tes soins heurieux, d'une ame pacifique
de la France, aux Forets, amenant les Heros,
a l'Europe souvent a donne le repos.
Et qui, sans imiter la finesse Barbare
du Traicté Richelieu, de Mazarin l'Avare,
a toujours par des plus surs Moyens
Leu parvenir au but, ou tendoient tes desseins,
Dis moy, qu'est devenu cette haute prudence?
qu'est devenu ce Coeur, tant amy de la paix?
C'est l'Esprit de Voicain, si connu par les faits!
pourquoy dans tes vieux jours devenu sanguinaire,
allumer en trois lieux, le Flambeau de la guerre,
Remplir l'Europe entiere, de Trouble et d'Horreur,
des princes, et des Rois, exciter la Fureur,
Et pour comble d'effroi, sous ombre de Concorde
Violer les sermens, fomenteur la discorde?
peux tu nier d'avoir par tes conseils Mandrill,
dans Londres & dans Madrid animer les Esprits,
Et d'avoir excité cette sanglante guerre,
qui Ruine a la fois, l'Espagne & l'Angleterre?
Quoy falloit il encore, par tes Ruses & tonours
Des potentats Germanis, brouiller toutes les Cours?
aller corrompre ceux, dont les forces connues,
pouvoient fort a propos, s'opposer a tes vues,
a la fin de toujours, laissant prendre l'Esbor
Employer avec art, la force des Louis d'Or.
Falloit il, qu'un Esprit en intrigues fertile
parcourist l'Allemagne, allant de Ville en Ville,
gagner les Electeurs, s'attirer de leurs Vois
pour donner a l'Empire, un Monarque a son Choix?
Quoy, falloit il de plus, te donner tant de peines,
pour tailler & accabler la plus grande des Reines,
Et qui par ses Vertus, qui la font honorer
Non moins que par les Droits, merite de Regner?
Et pour y parvenir, falloit il que ta Ruse
de ses Vastes Etats, proposat le partage?
Et sous ce vain pretexte, engageant tant des Rois,
a Forger sur les biens des Chimériques Droits.
Falloit il diviser la Suédois et la Russie,
Mettre le Tes en main a la Saxe et la Prusse,
Tenir par tes Discours, Flateurs & Seduisans
Le Danois dans l'Orneil, le Batave en suspens
Et par la Force en fin, soutenant l'antifera,
aider les Bavarois, mettre la France en Lica,
Et puis pour subvenir a tes pressants besoins,
Ruiner les Sujets, confies a tes soins!
pourquoy tous ces Traces, pourquoy toutes ces brigues,
pourquoy tout ces presents, & toutes ces intrigues?
parle donc; N'est ce pas que tu veult tout troubler,
pour, qu'ensuite, aisement, tu puisse commander,
parle. Mais tu te tais; Crois tu que la Memoire
de tant d'affaires souffertes, qui trouillent ta gloire,
puissent par ton Silence, éviter l'avenir,
dans la Tombe avec toi, Crois tu l'ensevelir?
Tu te trompes prelat. Ces faits abominables,
pour rester dans l'Oubli, seront trop remarquables.
Ils vivront a jamais, & ton nom de tette
Sera la digne Tribut, de leur Ignominie.
Mais aux siecles futurs, qui voudra jamais Croire!
Ces horribles excès, qui forment ton Histoire?
Nos Neveux fremiront de voir qu'un tel Rolet,
ait Caillé sous ses plis, un Tourbe si parfait.

[The text on this page is extremely faint and illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. It appears to be a handwritten letter or document.]

Epitaphe de L'Empereur

Icy git un souverain, qui pouvoit être heureux
En demeurant ce que furent ses peres,
Mais qui voulant être plus qu'eux,
Perdit repos, estat et tout pour des chimeres
Princes Germains, apprenez dans son sort
Que le plus foible est toujours la dupe du plus fort
Que de l'ours vivant la peau qu'on se partage
N'enrichit point un heritage.

Epitaphe de L'Empereur

Charles ^{me}

Titres de Comedies appliquees à Divers
Sujets de la Cour de Vienne.

Le Capricieux	L'Empereur.
Arlequin Enfant, Statue et Barroquet.	Le Duc de Lorraine.
Armide en fureur	La Duchesse de Lorraine.
L'Île enchantée	Le Conseil de Conference.
Joculet, tel maître, tel valet.	Le Baron de Bartenstein
Le menteur	Le Prince de Sigmundstein Ambassa deur en France.
La femme juge et partie.	L'Imperatrices, & les amis du Comte de Seckendorff.
Le Homme et Les Caracces	Le Lorrain & Espagnols en Autriche.
Les Visionnaires	Les Antient de la guerre, et des projets.
Les Fourberies de Capin	Monsieur de Hinner.
Le Flucteur	M ^r Cnot.
Le Roi de Cocagne	Le Chambellier de Sittsendoff.
L'Imposseur	Le Comte de Reventhuller.
Roland de Turcius	Le Comte Leopold de Windischgratz.
L'etourdi	Le Prince de Melburchanten.
Harlequin Empereur dans l'air	Charles six.
L'Agroteur	M ^r de Jmettan
L'illusion	La negotiation du Comte Fuenclara.
Le Banquierotier	La Chambre des Finances d'Em pereur.
L'homme de bonne fortune	M ^r de Lewolde.
Le Legataire universel	La Maison de Bourbon.
Les facheux	Le Reformateur en Toscane.
L'advocat pour et contre	Le vieux Comte de Harraach.
Les paresseux	Le Baron d'Jumbes.
La foire de Bretons	Le Conseil d'Italie.
La grandeur	Le voeu des Allemands.
Le pedant jeune	Le comte de Wirimbrand President.
L'esprit de contradiction	M ^r Garella. Medecin de la cour.
Le babillard	Le comte de Schlick
Le Civient impertinent	M ^r de Weber Referendaire de guerre.
L'inconnu	Le fonds pour la campagne pro chaine.
Le Medecin malgré lui	Le comte de Koningseck President de guerre.
Harlequin muet par crainte	Le peuple de Vienne.
Le je ne sçait quoi	La resolution de la cour de Vienne.
Les femmes savantes	Madame de Bartenstein et de Sinal
La resolution des amoureux.	Le Prince Charles over L'Archi duesse Anne Marie.
Le glorieux	Le Duc de Sinal
L'obstacle imprové	Don Charles Roi de Naples.
Le Tartuffe	Le Comte Gundacker de Harenberg.
La reconciliation Normandie	L'amitie de Bartenstein et de

Le portrait	M ^r de Seydlitz.
La feuille morte	Mad ^e Harbig.
Le naufrage	La guerre de Hongrie
L'Amiral Demante	M ^r Balavin
Le sieur	M ^r de Boulogne Ministre de J ^e
La serenade	Mad ^e de Barneda
L'aveugle des voyans	Le Comte de Harrach?
Le faux sincere	Ignace Cocq referendaire de guerre
Les folies amoureuses	L'amitie de Mess ^{rs} Knorre et Bar
L'ami de tout le monde	M ^r Harncker / Benstein
Le miroir sans fard	M ^r de Beltzer
Le meurtre	Le comte de Cobenzel.
L'avare.	Le comte de Mettek
George Doudin	M ^r de Cook referendaire de Financ
L'Attendez moi sous l'orme.	La reputation. Des armes impe- riales.

Op den Koningh van Pruissen

Des Adelaars bit en Toorn, der Saxen
Schroom en Schrik

Den tweeden Constantijn, den groten Fredrick

Een Vader voor zijn Volk, een Koningh in
zijn Raaden.

Een Wijsgeer op den Thron, een Caesar
in zijn daden.

Een Atlas, die zijn Rijk op ijzen —
Schou'dren toest

Het wonder zijner Eeuw; 't waar Toorn
"beelt van een Vorst.

Maje Anna 1757

82

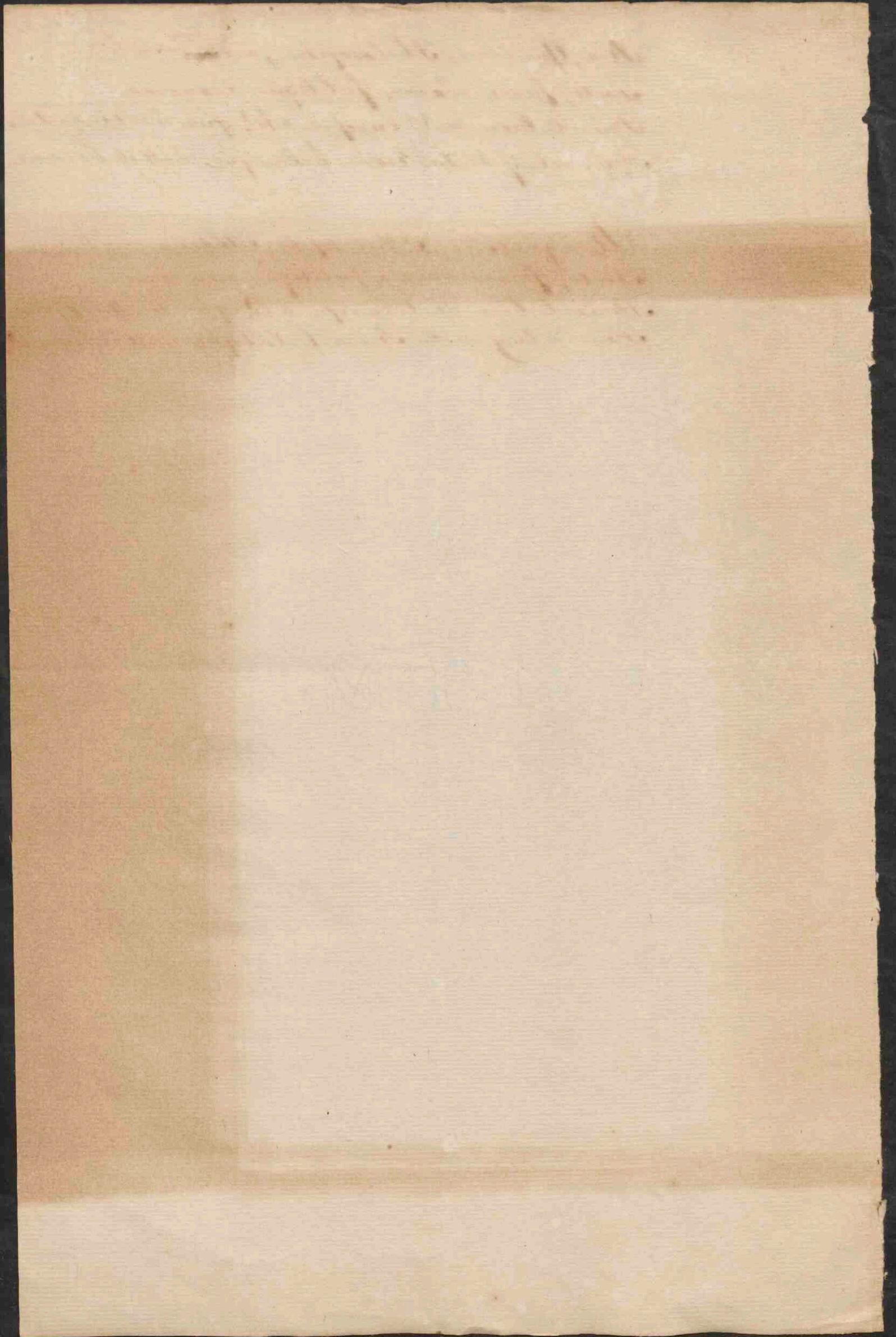
[Faint, illegible handwritten text on aged paper, possibly bleed-through from the reverse side. The text is mirrored and difficult to decipher.]

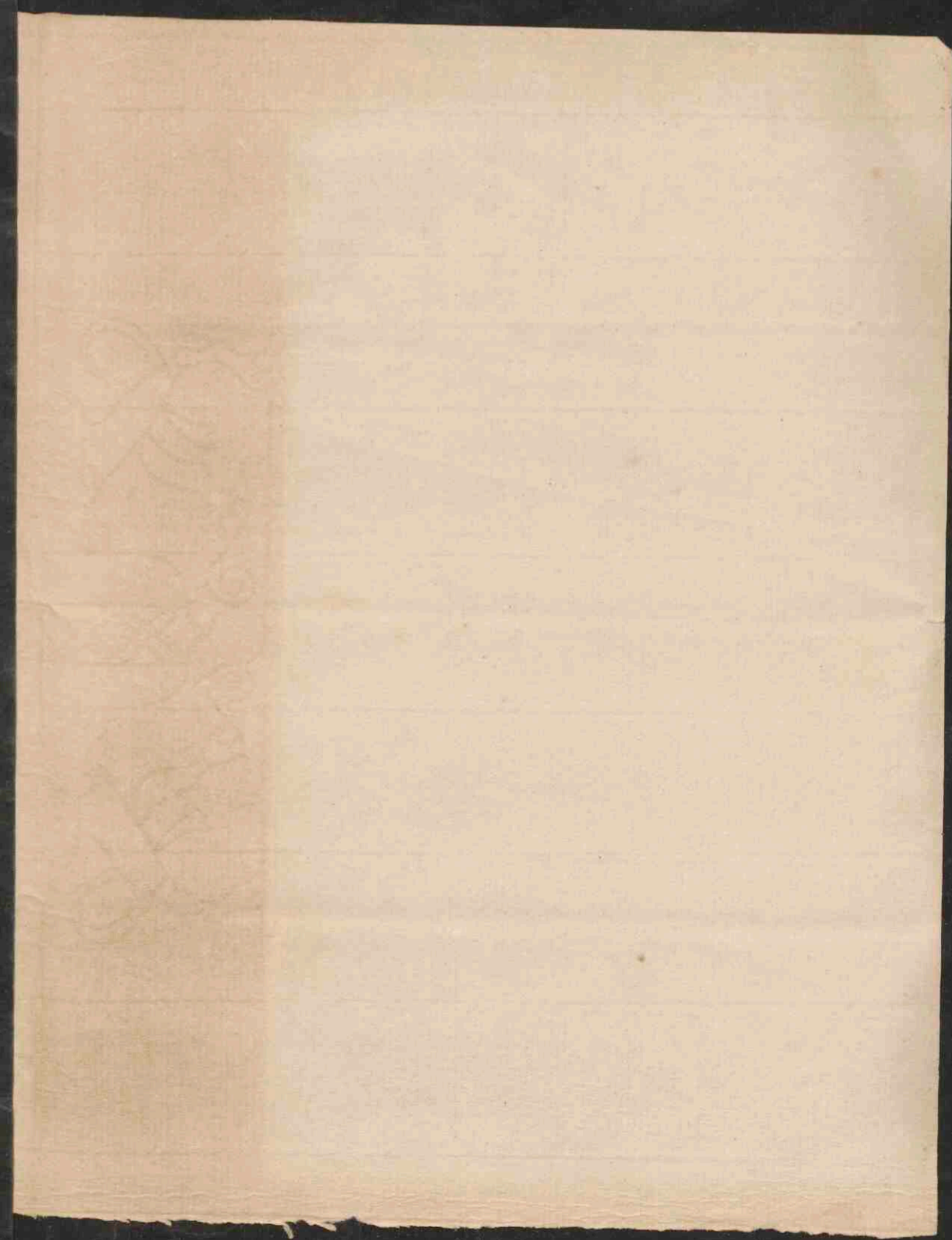
Roi, Guerrier, Philosophe, ^{est} auteur musicien
Poete, franc maçon, politique economie
Pour le bien de l'Europe, ah! que n'est il cretier
Pour celui de La Reine, helas que n'est il homme

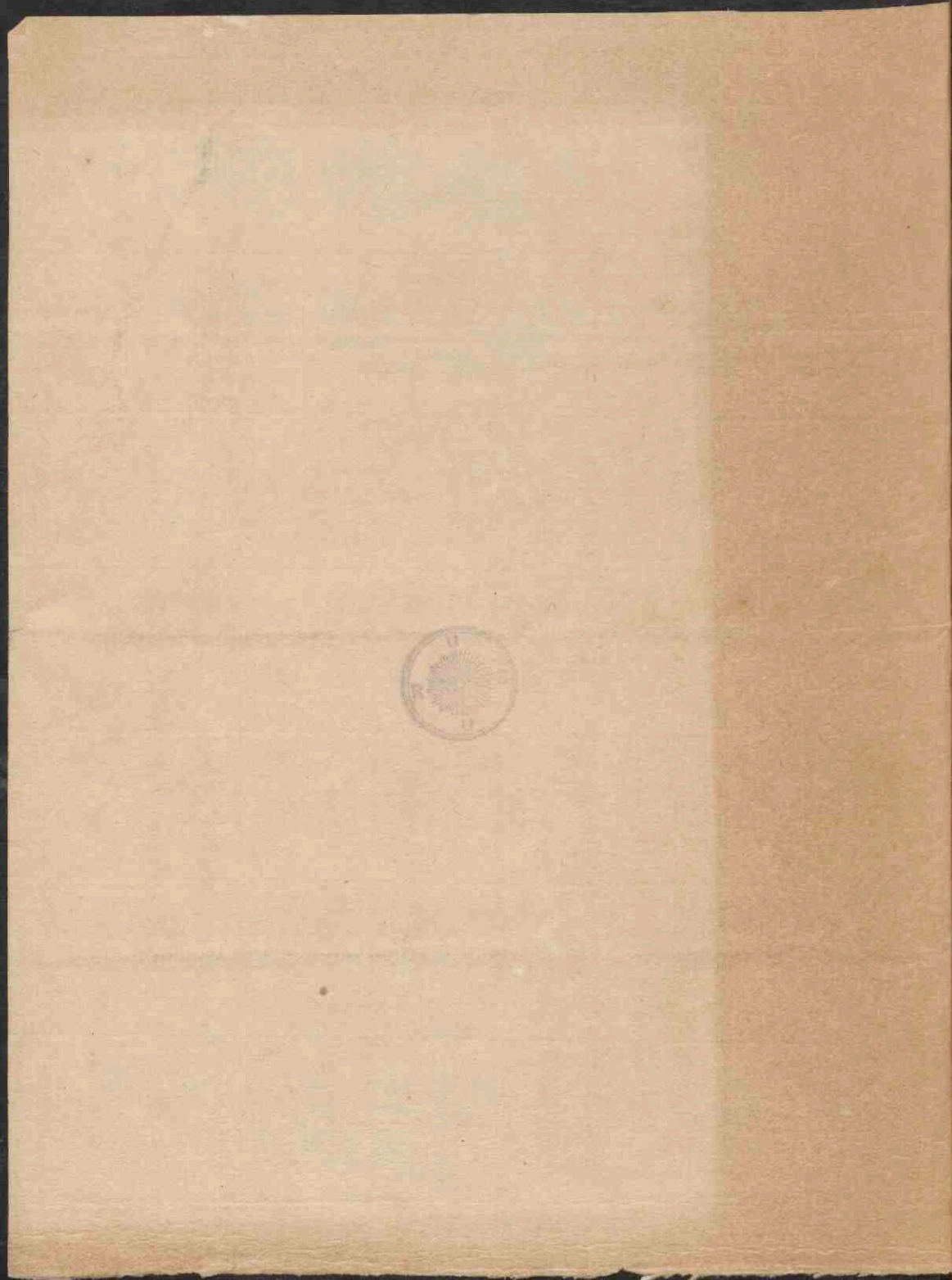
Roi guerrier, Philosophe, Auteur musicien
Poete, franc maçon, politique economie
Pour le bien de l'Europe, ah! que n'est il cretier
Pour celui de La Reine, helas que n'est il homme

86

Papier. 23 fol. van verschillende grootte. XVII^{de} en XVIII^{de} eeuw.

Historische gedichten.

1. Latijnsch gedicht, getiteld: *Bataavorum reipublicae epitaphium* [1672].
2. Drie schimpdichten op Gaspar Fagel en de regenten, die Willem III de souvereiniteit (met name in Gelderland) wilden opdragen, [1674]. Alleen het eerste draagt een titel, nl.: *Aen Mr. Gaspar Fagel advocaat vant Lant in schijn, voor den prins inder daat*. Het eerste en het tweede zijn te vinden in *Nederd. keurdichten*, I (Rott. 1710), blz. 182 en 181, het tweede ook in *Navorscher*, 1904, blz. 614.
3. Troostdicht voor Willem III over den dood zijner gemalin in 1694, met een grafschrift in het Engelsch en in het Nederlandsch.
4. Latijnsch gedicht, getiteld: *Imagines sociorum amicissimorum congregationis diurnae in cava dicta urbana hospite Pavone ordinis Gothicae pede alphabeticae ad solvendum annale tribus anno 1731* (in dubbel afschrift). Spodicht op eenige Utrechtsche burgers, die bijeenkwamen in den stadskelder naast het stadhuis. Een gedrukt exemplaar onder de pamfletten op de Utrechtsche Universiteitsbibliotheek.
5. Twee gedichten over het afschaffen van het markiezaat van Veere en Vlissingen; het eerste is getiteld: *Aen die van Zeeland die met eenige Hollanders geadsisteerd den Prins van Orange het Marquisaet van Veere ende Vlissingen met geweld ontroofd hebben, ende dat noemen voor de vrijheid waaken* [1732]; vergel. over dit onderwerp P. J. Blok, *Gesch. v. h. Nederl. Volk*, VI (Gron. 1904), blz. 96; het tweede: *De E. M. H. Staten van Zeeland, verdedigt tegen een vijl ende oproerigh Lasterschrift*, 23 Maart 1733. (*Nederd. Keurdichten*, 8e Vervolg [Rott. 1734], blz. 6 vv.).
6. Grafschrift op Simon van Slingeland (onder staat: H. V. O. 12 Juli 1736).
7. Twee schimpdichten op Jan Hudde Dedel naar aanleiding van zijn lofverzen op Mr. Corn. de Witt bij diens verheffing tot burgermeester van Dordrecht [1745]. (Vgl. voor die lofverzen Knuttel n. 17502; *Dichtkandig Praaltooneel*, IV [Emden 1748], blz. 191). a. Op het Roemrugtigh Vers van den Postmeester Jan Hudde Dedel enz. (*Dichtk. Praaltooneel*, IV, blz. 201). b. Op den Postmeester Jan Hudde Dedel (*a. w.*, blz. 205).
8. Grafschrift op Anthonie van der Heim (onder staat: I. A. de Timmerman). (= Knuttel n. 17545).
9. Strooibiljet tegen den raadpensionaris Jacob Gilles en de regenten, die van heulen met Frankrijk werden beschuldigd. (Zomer 1747, vgl. *Dichtk. Praaltooneel*, I [Emden 1748], blz. 14).
10. Drie anti-orangistische gedichten uit 1748, getiteld: *De grove mislag, Het ongelukkig sterfgeval* en *Op de groote grafftombe van de vrijheid*.
11. De klaagende Maagd van Hollandt, 1750 (= Knuttel n. 18261).
12. Een schoone samenspraak tussen Mynheer den kooperen Erasmus en Mevrouw het stadhuis, beide residerende tot Rotterdam.
13. Een vierregelig fragment van een politiek gedicht (in het Latijn).

Atkomstig uit het legaat van Mr. C. G. Berger van Hengst (1904).

~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
Bataavorum Respublice —
Epitaphium —
Siste Viator —

Hic iacet relictis Bataavorum Respublica,
Ex aquis nata, ex aquis sustentata;
nunc aquis amissa.
ex ignis iustis, invidendis fortibus,
stipendia rerum invidentis
ita tibi;

Ut tunc via Eumelium, mari vero parum
Mimum Fulvium.

fui

Virum timori, Eumelis invidis,
superioribus tunc, rebellibus rebus tarillo,
Perilitantibus auxilio
nunc sum

Omibus ludibrio.

Opes, viribus, consilio multis astiti:
tam desero ab omnibus.

Prepotentis ungi titulum sumpsi;
Nunc potentissimus in vita cessi.

A Gallo, et Anglo contra Hispanum defensa
Capit Stuli

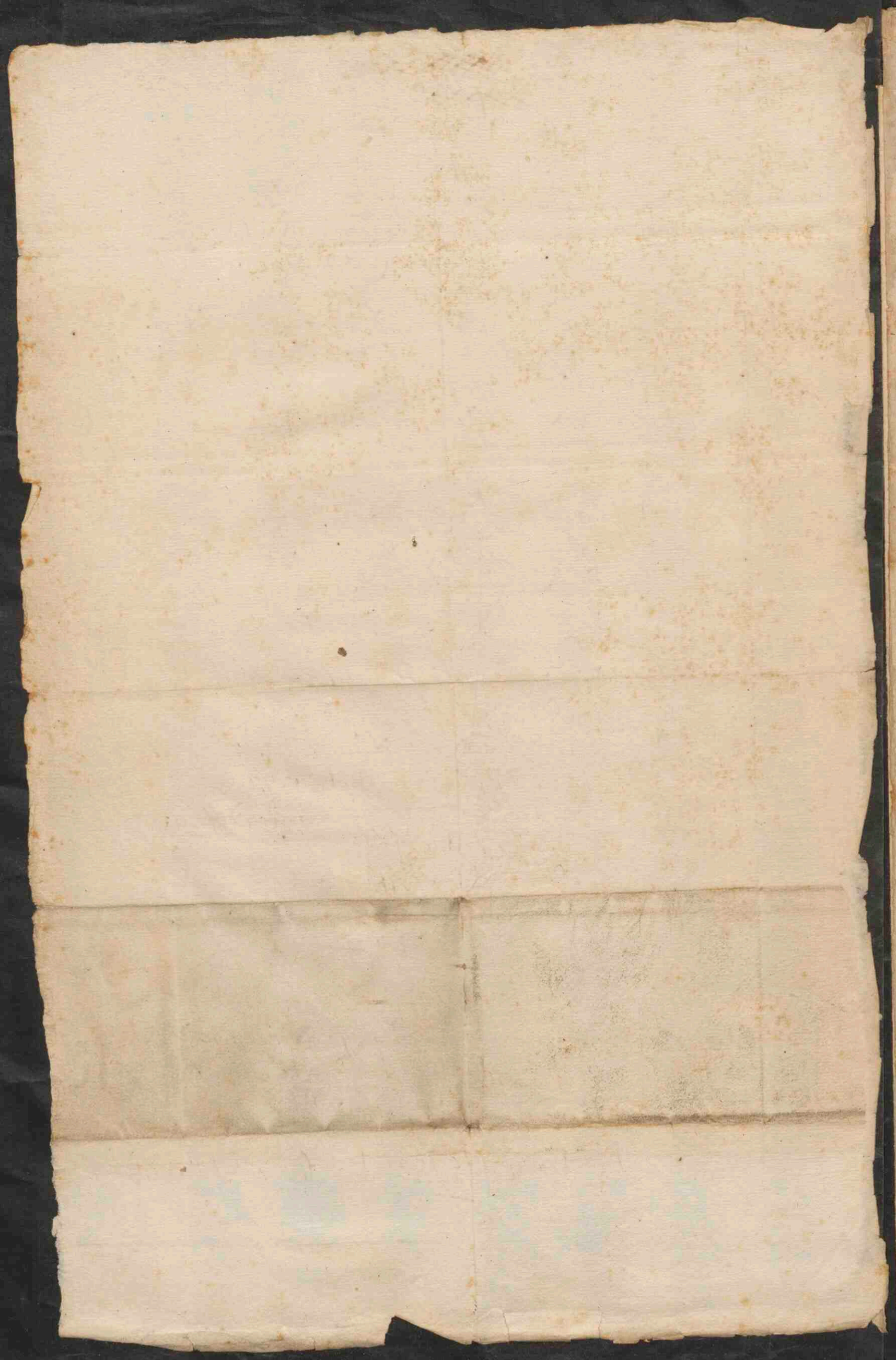
Ab isdem nunc opprimor.

Sic, quibus vitam, et fortunam meam debet,
isdem reddo —

Salvo Viator —

Et ex duplo disce meo, verum esse axionem politicum:
Nullum violentum diuturnum,
Summisque negatum
Stare diu

Quo vix seculo steti una fore state vetidi

Adm M: Cayden Jagel Advocaat van't Lant in schijn
voorden prins inde daet

op. op. nu ghv krijtens en Benden van Jagel
die pest van ons Lant. dat hoeft van Jan Hagel
van plonderaars fielden en van ruste verstoordes
van Bloedige Tijgers. van muijters van moorders
van Hant verden. Scheunders. en Eedverbreekers
lycende. Van dieffelij gebroetsel. en Scheinricke preeckers
van roovers van schendens. van godloose woekers
van planters van vlaggen. op Toorns en kercken
die t' schip vanden staet. op een Clip doet. Voerserden
Eutlant voorden duijvel. aan Engeland gaat weijden
an vranckrijck en andre. die neffens hem werden
Secretet vande mis. en geheijnt den secreten
die niet en Bevolijtigt vandoor alle saacken
den prins tot een graaf, en ons ^{tot} Slaven te maackden
de staten den Landen tot knechten den knechten
den Engelsch standaert in hollant te regtendon
siet nu uijt u' oogen. op Voerighe geesten
Jouw Haagsche Canalic Jou moorders Jou Beesten
wat datie Begaan hebt. in godloos Bedroven
die Helden die Broeders gebraght om het Looden
die vaders den vrijheit. Beschrijft hün gebeente
die waagters. die waakers voor. Staet in gemiente
nu waax het tijt. Indien je woert woert den
nu treet mich de vryheit slants. Zeght den mit woert den
spant nu dan te zamen tot een en slants Benden
En doeyt deese plaagb. deese pest uijt ons venden
die t' al na ujn hant doet. Schocken en drooven
om vrye geboden te maackden tot slaven
nu sieje nu merckden. Ich toonie de Blijken
of Blijfie noch Blint en wilie niet krijden
hoe dadelijck het schip van staet inde sij leijt
och. och. sie voax toe vervalt onse vrijheit

Sonckde Fagel
Is de nagel
aande doot kin vanden staet
Hij weet te schatten
end: te aanvatten
sonde vijften sonde maet

Uyt quaden
van papieren
peelt hij zilver en fijn goud
hij vreet noot Eglor
Beul noch Rechte
onBarmhartigs boos noch lieue

voordt trübbel
was hij dübbel
en een oorsaack van t. edicte
nu een oorsaack onse houtheijt
hij met st ouer heijt
al dit onheit ons beschickt

Quis veritatum Contra

Derwit Ich niet veracht, noch Fagel niet Zweng
Jan haet de tanden Langs, maer Casper woe too Scheng

1 Regent van Hertog
dom gelode wt recht
overijuel. van hollant
Zeeant die den prins
aen geraaden bouwen heerde.
het hertogdom aene-
men.

2. vrijheyt
3 die zijn Hoogheyt tot de
soverainiteijt raaden
4 de wit.

5. Bastaent Edelen odyck
Sagel &
6 de wit
7 de wit sou den sien

9 Regent ut n: 1
10 Sagel

11
Flaxogdom

Ghy: Laffe Bengels. die de waartste spanden
Om eygen nut oecoops. gy haten vanden Landen
ghy Kunges vader neen: gy syt verploechte ghyt in
Tis cens of den vercraghten Comyt van Binnen of buyten

waaron seest men dus langs. en nu op mich vos gestreen
3 Vexaders vande prins. u selfs. en het gemeen
Is onse vrijheyt nu oock zo veel bloed verwoonden
ohersylge meestek dan gy zyt te vroegs genooden

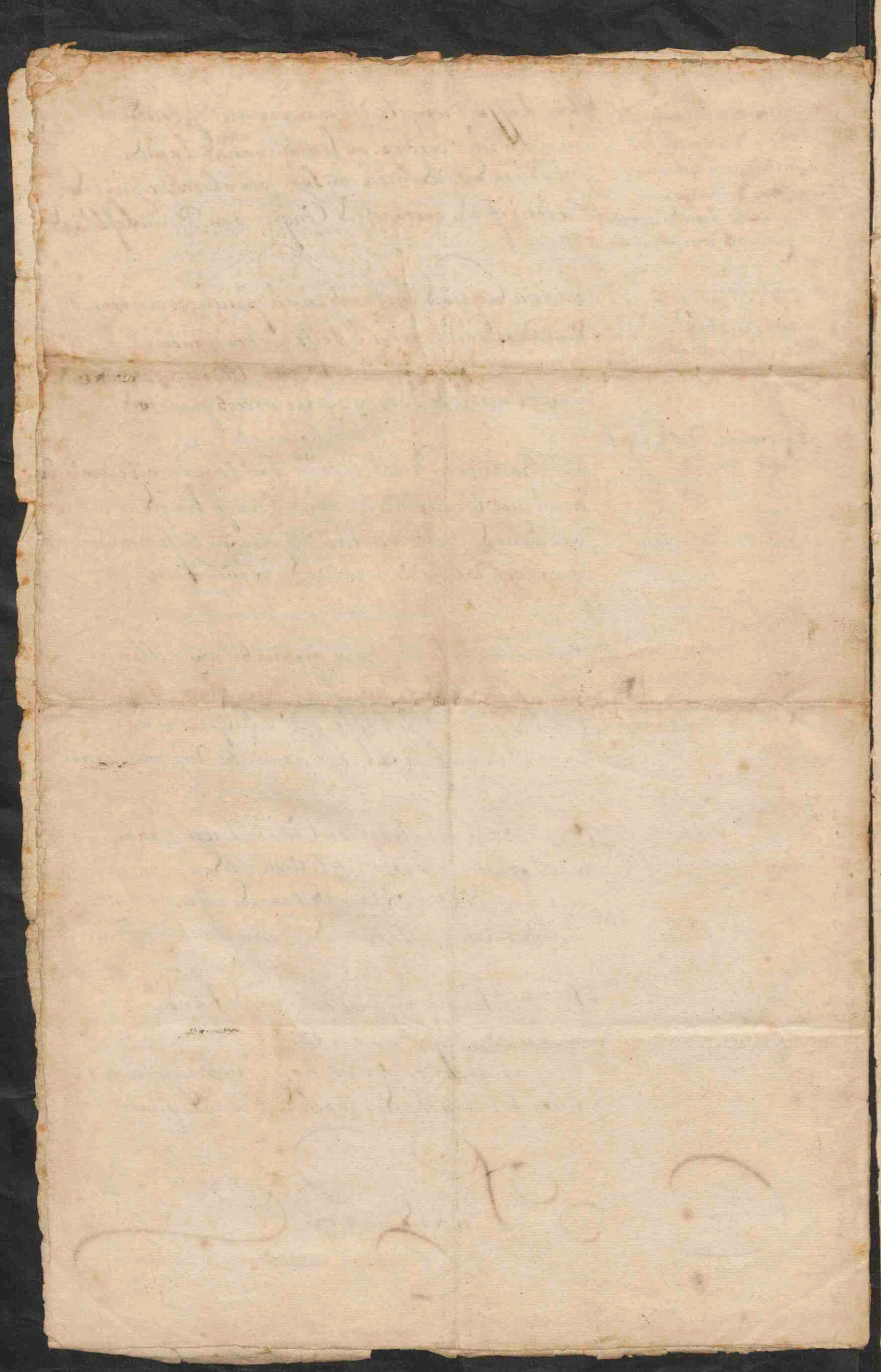
die Bastaent Reechels tout ghy Leuend voel bedwingen
die nu niet Connen als een ander Liet ye singen
dien Jongen vorst doen sien. dat die zijn selfs verwin
meer doet dan die den hecht den vijant ofint

O vaderlant: o Lant. wat pranght mij u ellent
u schand en schaet. wie hier van quaedt en Ende
Alsoodden aen u Doer Laffe gade Luyppers staan
en ans: mans spraeghet het gansen he dat doet gaan

O willom waant ghy van Cordate Lien geraan
was u gemoet zo groot. als u wee daden
vul Lioode zout ghy oock heerde tien
als oock duysent Lichamen gebien

11 Die vuyde Pruijt wijt die doch vande hande
en tijt den Scipio van ons lant
zo zal nocht ongs noch hant noch vijn noch tijt
u een het wachten maachen Connen quite

Denck ten noch op

Meditatien der vertroosting, voor zijn Majest. Wilhelm de derde
Coning van Engeland, Schotland, Frankrijck, en Ferland, over de dood, van zijn
Majest. illustre Coninginne Maria Stuart, Hoogsoff: memorie overleden
te Kensington bij London den 8 Octob: A: 1694.

Hoe dus Monarg en strijbaar helt,
soo dood bleek droevig en ontstelt,
met traane beeken op u wangen,
in naare purper-rouw omhangen,
't benoudt hert geknelt,

Dast dit u groot manmoedig hart,
dat nimmer hoe gekweld gestart,
u hoeft of zinnen deede buigen,
u vijanden sullen 't betuygen,
gij nooyt ontstelt en wert,

Al was de aard en luqt ontstelt,
de Zee haar baaren met geweld,
als tot den Kemel toe geresen,
men zag u egter buijten vresen,
stantvastig als een helt,

Was't niet als in u hert geplant,
dat alles was van godes kant,
en in zijn wijzen raad beslooten,
't geval voor kleijnen als voor grooten,
een vaste saak bij Land.

Soo gij een Ega hier bezat,
de beste die ooit d'aard betrat,
zij was u Conink niet gegeven,
om eeuwig met u hier te leven,
God Leenden u die schat,

Was't niet in gods voorzienigheit,
haar tijds verrek van hier bereijt,
was niet haar wesen doen en leven,
in't boek die al weet opgeschreven,
waar toe gemeent beschreijt.

Epitafe

here rest the best and brightest queen,
wih ever here on Earth was seen,
she was vertious and righteous
in heaven now is glorious
at dijeng shee told her greevenq king
a manij good and pretious thing
so amiable and comfortable,
in heaven now livejd honorable,

Of trewt gij Coning dat u bruijt,
ging zagtkens voor u oogen ruijt,
en regten haar royale leden,
om willig tot haar god te treden,
ter plaats van zijn besluit,

Daar sij nu volgt het heijlig lam,
waar toe sij al haar toerlugt nam,
haar troon en kroon sij hier veragten,
en waardigen daar voor verwagten,
in't Hemels Canaan,

Daar heeft sij nu die staf en kroon,
ontfangen voor beloofde loon,
haar handen dragen groenen palmen,
haar mond vol lof van Engels galmen,
nooyt oog zag jets soo schoon,

Reijst op dan Conink ruijt den stoff,
schut al de droeve ansche off,
Laat ons u weer als voor aanschouwen,
ja blinkend buijten klagt of rouwen,
't zaam geven gode loff,

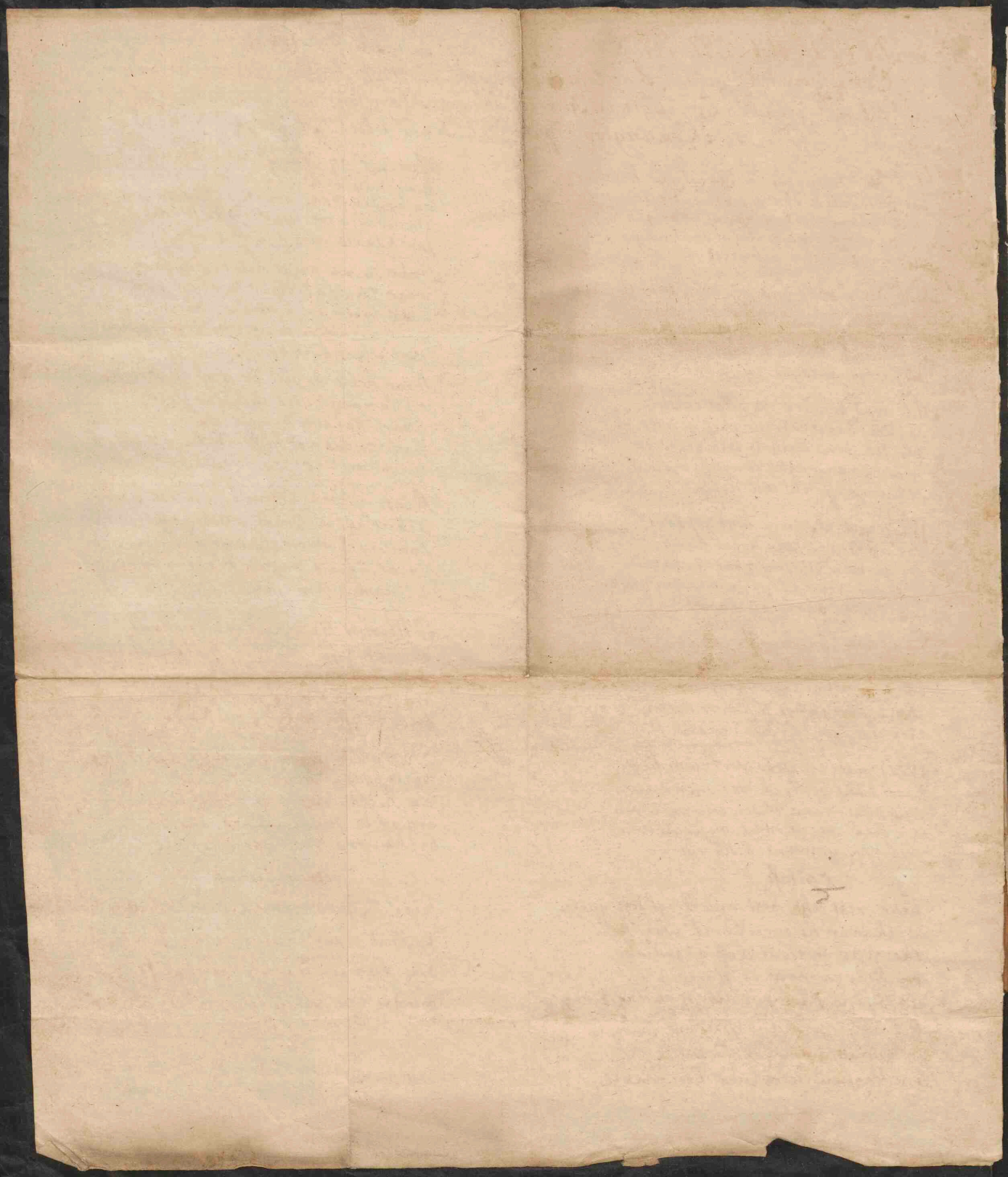
O heer u trouwe knecht behout,
die van zijn jeugt u heeft vertrouwt,
wilt hem hoe lang hoe meer versterken,
om voor u naam en eer te werken,
Dus blijft u kerk gebout,

Soo sullen wij u schaaps-kooij Reer,
rijtbreyden steeds u lof en eer,
en sullen ons niet meer begeren,
om af te wijken Laat ons Leven,
wilt ons verblijden weer,

graf-schrift.

hier Leijt d' illustre vroude Britten Coninginne
zij trad haar Coning voor een koningrijck te winnen
Drie kroonen hier op d'aard en gaf haar geen vernoey,
voor dat 's een hemels Croon, en d' heijlige septer droey,

Imagines
 Socionum Amicissimorum
 Congregationis Diurna
 In
 Cava dicta Urbana
 Hospite Pavone
 Ordinis Gothica
 Pede Alphabeta
 ad
 Solendum Annale Tribus
 Anno 1731.

Faetius Amerongenus
 Cui placent Mars, et Venus
 distinctus est tam moribus,
 quam genere, et honoribus.

Abima qui Hebrandus
 Conversatione Amandus
 Moribus est graciosus,
 Natura, facie formosus.

Bertramus nomine Casparus
 non in colloquio avarus
 dignus successor pro avis
 sermone votis, soba vis.

Vice Praefectus Bedardus
 Valore moribus Armides.
 gente quamvis Auriacus
 fidelis tamen Batavis.

Super Magister Stationum
 Bronckhorstius ad cuius forum
 se movet, agit legio
 exercit modo Regio.

Boschardus amicus jucundus
 et nullo modo vagabundus
 Collega noster, nam fidelis
 qui ludit, bibit, quando velis.

Capitaneus Marmus
 Berckmannus, tamen non minus
 civilis sociabilis
 Commodus, et affabilis.

Equestris ordinis Delenus
 civilis Commodus, amoenus
 est verus Gelus moribus
 non adulator floribus.

Duquesneus novus Director
 Societatis resurrector
 Actionum mortuarum

Galleus est, erit carum.

Falckenhainus Marescallus
 Silesiensis et vassallus
 Vulgoque et dominus
 Collega nihil ominis.
 Canonici Officialis
 Jodinus, fidelis, sodalis,
 Cusorum optimus director
 huarum rerum et inspector.

Tribunus militum Jodinus,
 est incola, et peregrinus
 super Magister Stationum
 Namurca aris curat bonum.

Jonckheerus est super Praefectus
 Legionum plus quam perfectus
 Speini Major magnus
 non Superbus, verus agnus.

Martis eques Batavodurus
 Olim Consul, quid non futurus
 Lulius, quo major nullus
 aconomus, quamvis lucullus.

Mudenus militum Tribunus
 huius non importunus
 actus, et corde, verus miles
 hinc tales Patria utiles.

Nahusius novus, et rarus
 Opialitatem cuius ignarus
 laudandum quod mihi apparet,
 qui bonis moribus non caret.

Papendorpius Ormea
 gradia possidet mea
 Correspondentia Magister
 jucundus Probus non sinister.

Amicus noster Overmerus
 Dulcis Regens, non severus
 Camerarius completus
 Bene peritus nam affectus.

Ormea Sapiens Senator
 Materni An ut equator
 doctrina hit, et moribus
 spes crescit auditoribus

Bonifacius est nomen
 Pongje, et hinc omni,
 Tertio ordinis Senator
 quamvis Helandus, non piratus.

Rostenius fatis regibus
 haec carmina quibus donatus
 amicis huius dedit
 et qualis nascit applicat.

Tendenus Summus Vice quator
 Sigillorum quod attestor
 olim Consul montis fortis
 Mercurius omnis sortis.

Schlosserius inter nos? Professor
 Intimidi ludi aggressor
 perpetuus edificator
 Directori expectator.

Ulbenhorvius Insula
 Bonetis, Sylva virido
 Dominus, et agris dives
 humilitate vincit Aves.

Verburckius quadragintorum
 Receptor ordinum minimorum
 est humilis, et capax Regens
 experientia non egens.

Amicus noster Utterwalis
 Interdum noster est sodalis
 Lusus folis, nam intelligens
 Victor dulcis, vittus pariens

Voctius Voctianorum
 heres virtutum, et morum,
 Ordinum Clericus peritus
 sermone lusus expeditus.

Dickvelde Dominus Senator
 Wedemius triplex, nomen Clator
 illustris huius patrum
 est similis imagini.

Littera nobis carentes
 tempore advenientes,
 spero ut sit Alphabeta
 nostris litteris completa.

Licentia Poetica, sit vobis mihi venia, obtrudit Marsa, est notandum, expressiones ad sonandum, vota ad desiderium, votis quibus imperium,
 Ministris, Senatoribus, Patria defensoribus, votis pro me negotiis, qui vobis motus, adiungit hic Rostenius, Serius Vester Poeticus.

5

Imagines, sociorum amussimorum
Congregationis Diutna in Casa Duxa Urbana
hospite Parone ordinis Gothica pede alphabetica
ad solvendum annale scribis anni 1735.

Tarsius amesonigenus
Cui placens mater et genus
distinctus est. tam motibus
quam genere et honoribus
Abtema qui ysebianus
Consuetudine Jamandus
motibus est graciosus
Platura facie formosus
Putmannus nomine Casparus
non in Colloquio avarus
dignus fuit pot. proavis
Sermonis tota yis
yis praefectus Bedarides
Galore motibus armides
gente quamvis austriacus
Fidelis tamen Baratus
Super magister Stationum
Antonihorstius ad Cujus sonum
se motus, agit legio
exercit modo Regio
Roschardus amicus juvenis
et nullo modo vagabundus
Collega noster quam fidelis
qui ludis bibit quando yelis
Capitaneus marinus
Berefanannus tamen non minus
Civilis sociabilis
Commodus et affabilis
aguestris ordinis Delenus
Civilis Commodus amoenus
est yesus gelsus motibus
non adolatur floribus
Duquetrenus novus discretus
Societatis Resurrector
actionum mortuatum
galenus est et ex eatum
Walphenhainus marescallus
Filibiensis et yadallus
yilopis et dominus
Collega nihilominus
Canonicus officialis
godenus fidelis yadalis
Plutorum optimus discretus
suatum retum et inspectus
Stribunus nihilum godenus
est incola et peregrinus
Super magister Stationum
namurcesaris Cular Bonum

De Edele Mogende Heeren Staten
Van Zeeland, verdedigt
tegens een vrijl, en groerigh Laster Schrift.

Wat helhont bast u aen? Doorlugte, en Wijse Vadersen,
Die voor 's Lants vrijheijd waekt. Wat helhond bast u aen?
Geens een helsch gedroeft durft onbesnijst u naderen,
en sulck een wangeluist wijt enckle Schensrecht loeni.
Mij huygh, wie wie, voor mij, ik kan het niet gedogen,
Dat Zeelands Overheijd van een verewaten fiel,
En vrijlen Rekel wort doldriftigh aengevlogen.
't is niet te duuden voor een vrijgebooren Zee.

Verschoont mij, dat mijn pen, die u wenst te verdedigen,
getrouwe Vaders, hgh verander in een Schucht,
Om 't adderen gebroet, dat u tragt te beledigen,
met onbevreesden tret, te stappen in 't gesicht,
Het uyttedagen, en om 't in sijn Schilt te vaeren.

Wie sou sijn naasten door een bulhondt aengerandt
Niet soecken bij te staen, voor onheijl te bewaeren
En hem te redden wijt dien biten muil, en tandt,
La self het dier, hoe doe, tot in sijn nest te hweepen.
Wiet, dat ik eenighsints uw macht in twijffel trek
O neen! Uw Mogenheijdt kan 't g't Schavot doen heepen,
So sij het kende, en 't dwaast het jaegen door sijn neek.
Kom wijle Lasteraer, gij sult uw man hier vinden,
Kom kreupele Rijmer, die pas quijlen kunt, 'k laet stasn
Pasquilleen maeken, kom, durft gij het onderwinden,
'k haec pal, of anders, 'k sal u self wel vallen aen,
Wat soft ge, o Laffe Zee, op Willem's groote daden
sijn dapperheijd is te eel, dat hem een Loftraar prijs;

Wat sloft ge op wetenschap, wat op historie bladen,
Waer van ge' er noijt een laest; uw dicht heeft maet, noch wijs.
Wat tragt gij onbeschróont, van sellen haet gesteden,
& Volk opte ruinen door uw vuile Logentaal,
al of hij Overheijdt waer van haer plegt gewecken,
(Uw boosheids trefse uw kop, gelijk een Gurem Straal)
Maer vrugteloos braakt gij uw gal vryt, Batavieren,
ja de gemeente self, bekreunen hgh het Suroot
gebouder niet so ligt, en't onoverstandigh bieren
Van oproer kraaijers, self van eer, en dengt ontbloots
't is waer, ons Land is veel, aen't aadlyk huis verschuldigt
Van Nassau; maer dat huys niet minder aen ons Landt.
Zag't niet hyn eer vergroot? hyn Schat vermenighoudigt,
door 's Lands mildadigheit? sloot ovit de staet hyn handt,
Wanneer men Dogters vryt dat huys in d' licht sag treden?
Men noeve ook niet, dat Wj de vryheijd hyn verschult,
aen Wilm den eersten; was de draat niet afgesneden
Zyns levens, hij had wis, hyn wensch gesien vervult.
Te weten, & Spaansch gewelt hielp hij ten Land vryt gien,
en ons bevrijen vandat onwerdvaaglyk juk,
Om nader hand ons self het hinc te doen dragen.
Maer God zij dank! hij hoede ons voor dat ongeluk,
Liet Maurits heerschezucht sich soo verre niet vervoeren,
Dat hij d' Annoselheijt vervolgt te vuur, en Suroot,
En't gansche Nederlandt in reppen stelt, en voeren!
En Frederick Hendrick, schoon van veel zachter aart,
Soekt toch vryt eigen boot den vrede te beletten.
De tweede Willem, die oproerige, tragt die niet
De vryheijd op het hart te treden, en verpletten?
En't geen ten tijde is van den derden Willem geschiet,
& noch soo vorsch, dat ik sou vresen door mijn klanken,
De pas gheheelden wondt weer opte krabben, daar
Hij self de Britsche kroon aen Neerland had te danken
Liet vry; aen welken kant nu doorstaat de Eenaar.

Aen die Van Zeeland,
Die met eenige Hollanders geadjesteert
den Prins van Orange
Het Marquisaet van Veere, en Vlissingen
met geweld ontroofd hebben, en dat noemen
Voor de Vrijheid Waaken.

gewaande Wakers voor de Vrijheid
die vol van Eijgenbaat met Blijheid
de vrijheid zelfs met voeten treed,
een Prins, die nimmer leed 't deed
In wien de daughden weer herleeven,
die onbetwistbaer, Blijken geven
van dat hij is een Selg der geen,
die eertijds voor 't Vrijheid Streen;
Van Vader Willem, die Goed, en Bloed
opsette met een Helden moed
Waer van geen versergae is te loecken
in nieuw, noch oud Historie Boecken;

9

Alleen om urwen Nek te vrijen
Voor 't Juck der Spaanse Tyrannen
en leggen eenen Vasten Kerck
tot Heinsel van Uw Staet, en kerck
maer niet de Vrijgevogte Mannen
te doen verand'ren in Tyrannen!
die worden louden in zijn Bloed,
met Rooven van zijn Nasaets goed;
een Prins, die Uw is toevertrouwt,
opdat gij 't opzigt hebbenoud
van goederen aen Hem gelaten
bij Laetste Wil, waer ~~van~~ ^{van} gij Staten
tot Vrijvoerders sijt aengesteld,
om die te Schutten voor geweld,
en verftegeven aen die geen,
die daertoe heeft het Recht alleen;
Ontzett gij die met overmagt
loodaenigh, dat gij 't Recht verkragt?
en noemt dat voor de Vrijheijde Waeken
Sijn dat geen gruwelijke Saeken?

Weet gij wel Eerenloose Zielen,
dat duizent Nederlandische Zielen,
die op dat waeken niet gestelt,
en moed, en wars van uw geweld
Wiek een Waeken wel verleeren
en lieven alles ommekeeren,
dan suldenullen, dat een Prins,
om sijne Deughden allesins
aan hun loo seer gelieft, oijt zij
een Voorwerp van Uw Dwinglandij!

Tandem Bona causa Triumphat.

Alles
Voor
en
lot
ma
ted
die
me
een
ope
va
bij
tot
om
en
d
e
s
t

[Faint, illegible handwriting on aged paper]

Wat broemt gij, dat dees Prins in alles so besadigt,
Verstandigh, vroom, en op Staats Saccken wel gewat,
Den vrijgewogten Staat in 't minst niet heeft beschadigt?
geen Wonder, hij heeft moijt gelegentheid gehad,
En 't is voorzigtigh hem die rummer loetelaten,
't is dan niet redenloos, dat Zeelands Staat, als Heer,
En Graaf, hem 't goeds ontnemt, in weerwre van die Staten,
('t geen niet geschieden moeft) en tegen woord, en eer,
Door zijnen voorzaat, op een flinkre wijs verkreegen
En biedt men hem daer voor niet meerder gelt, en goet,
Als 't oit gekost heeft? waer is 't onrecht in gelegen?
De schade, die hij lijdt, wort rijkelijk vergoet.
Nu dient het voer gewent! 't is tijdt aen landt te keeren
'k lie mijn bestek voldoen, dogh weet vrij brood gebroet,
Dat mij geen pijlen op mijn koker noch ontbeeren,
En ik uw aenval wacht met onverschrokken moet,
'k heb niet getracht den Prins iets van sijne eer te ontroven
Ja, 'k hou hem self voor so rechtvaardigh, dat de hoon
gedaen aen Zeeland, hem mishaaft, en 'k wil geloven,
Dat gij, so 't aen hem stont, een Strop kveigt tot uw loon.

Faint, illegible handwriting, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines across the upper and middle portions of the page.

Graf-Schrift

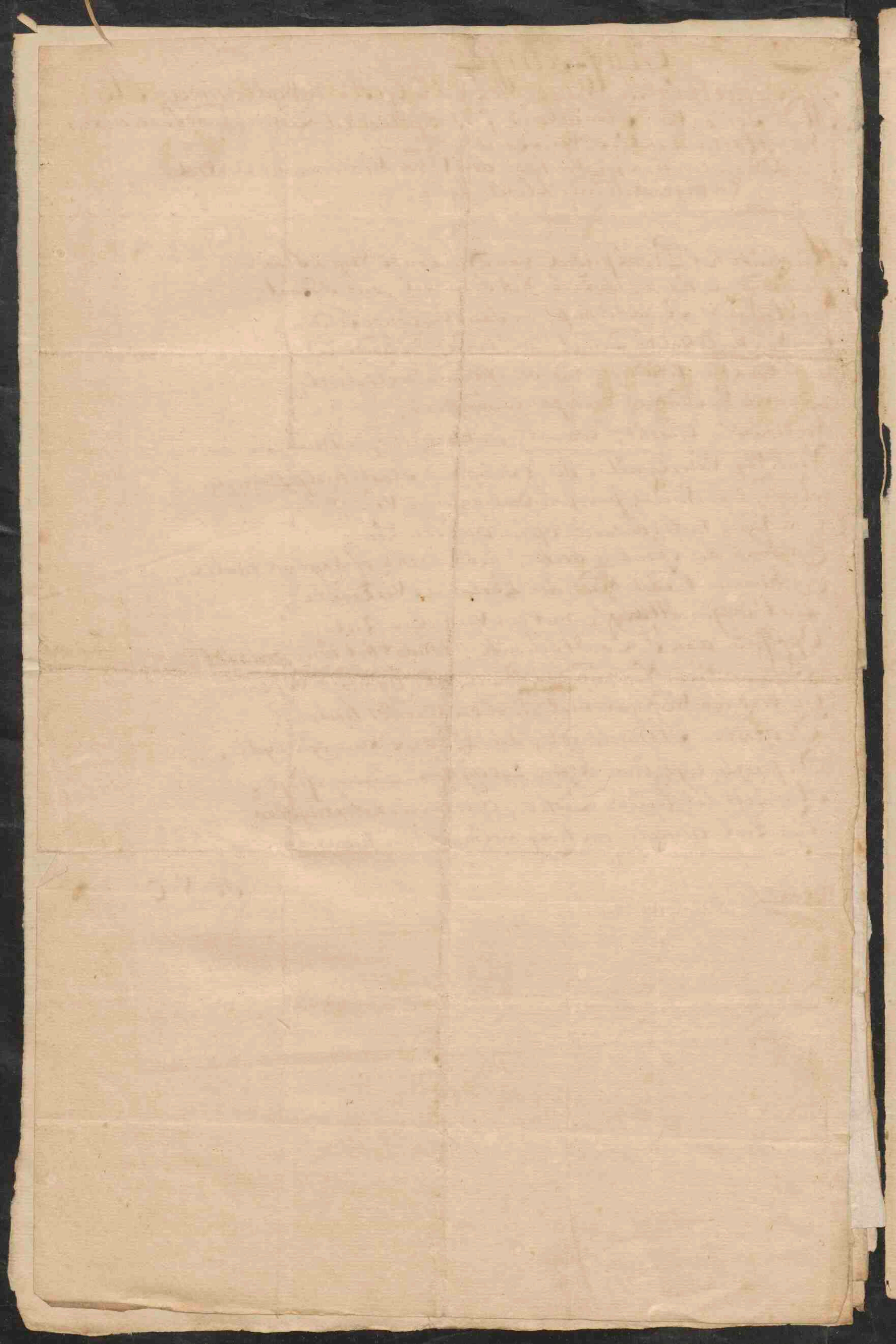
Ter Gedachtenisse Van de Wel Ed. = Gett. = en Wyd beroemden Heere
Mr Simon van Slingeland, Insyn wel Ed. = Leeken Raad Pensionaris
Van Holland en Westvriesland, &c.
Overleeden in S'gravenhage den 1^{en} Van Wintermaand A = 1736:
En begraaven inde Kloosterkerke.

Hier rult het Pronkjuwel van Nederlands Negen Staat:
De Mond, de hand, de Ziel, het Steunsel, en 't Sieraat,
Van 't Hollands Ridderchap, en Saam Verbonden Steeden,
Een Voorbeeld van de Deugd, eer, trouw, en goede Zeden,
Een Baak van wysheit in de staatkunde uyt geleert,
Sy al de Vorsten van Europa gewaardeert,
Vertrouwt, gesacht, beroemt, een Wachter op de Muuren
Van 't Negen Vaderlandt, die 't Schip van Staat hield stuurden
Negen Zedenkeertig Jaar, in Oorlog, en in Vreë,
Een Veylig hieft Gwaart op een gerutte Zee.
Een Man die Spreken durft, als 't recht of Vrijheit raakte,
En nimmer 't edel bloed der Bataviers verlaakte,
Diet' afgematt' d'lyf, met een verheven Ziel
Opofferde aan 't Landts dienst, tot dat het hem ontviel.
Betreue hem Nederlandt, Want zoek, gymoogt Vrij zoeken,
Gy vind syn Weergaa niet in al des Werelds hoeken?
De groote Slingelandt, die Planix van syn tydt,
Die paarle uyt luwe kroon zyt gy voor eeuwig quyt.
Hier zeyt dat helder Licht, gedoken in het duyster:
Zyn Ziel geniete om hoog volmaaken hemel duyster?

1736 $\frac{12}{5}$.

H. V. O.

Op het Roemruchtigh Vers van den Postmeester Jan Hudde
Bedel, sijnde een pastorale Melodij, gezongen op het State-
slijk Bruijloft Feest van zijn Dogter, onder het geluyt
van eenige Posthoorers. &c.

O Laffe Keijzer, Princen haater.

Ont varde vol Ondanckbaarheij
Loop Hondewaer met uw gesnater
gy steekt, gy kabbelt, en gy byt,
gy slaat gelijk een haan met sporen,
gy schent uw eijge borghen Loff,
gy brengt in't vles een nieuwen dooren,
die laugh verrot lagh in het stoff,
Wel konje hinpel niet waer melden,
de ijde roem van Cees de Wit,
Van Halwijn, en andre Helden,
daar deegte van opt kussen sit,
Hoe komt hier Uwer Bom, en leenen
in't vierde, off vyfde Lict, in't spul,
Wat wilt gy dogh met beulen meenen,
met moordenaers de man is dul,
Gy wilt een Burger Vader Weesen,
en noemtse Honden Bloo van aard,
dan moet men Honden Vader Leesen
de naam van Burger Vaer onwaard.
Van Dortsche Burgers wiet gij swijgen

Honden Vaer, siet op de eynre die Jan Hudde Bedel in d'esself vers
komt te gebruiken, wanneer hij de Haaghe daar bij voor Bloo Honden uijtschiet
Uwer Bom waer mede te kennen gegeven word, dat in gevolge het vers
van Jan Hudde Bedel, een van d'esself Comen in't vierde, off vyfde Lict
bestaande, dat self niet te regte weet, mede tot Regter in de saake
van den Guden Barneveldt verkoosen was.

Dortsche Burgers Die hebben het Portrait van Cees de Wit van het
Stadhuis te Dordrecht gehaalt, de kop daar uijt gesneden, en aan de galgh
geplackt.

Ey legh een Huidde Dedely Jan,
Wel waerom mochten sy niet krijgen
al med een Vaghje uyt de pan
Dewyl die immer t' spul begonnen,
En toonden, wat'er beuren moest
Tijwaer, t' was al te groff gesponnen
Daer wient t' portraict van kees verwoest
Le spreek veel van heel oude tijden
maar staet de dwingelandij voorbij
Van Franckrijk, die al een moest lijden,
Een alte Wreede Tyrannij
Loopt met uw keesje na het Santje
te Brussel, daar dien grooten Held
de Mis singt op een aardegh Franctje
Soo wys, en vroom bij Nu geteld
Wild voor hem ook, als t' Lout der aarden
Een tempel bouwen in uw hart,
Soo houd geen d'opstaet in waarden
in satans Stricken vast verward
Loopt na de Louvesteynse Heeren
daar vindje wat de Maagh vergraecht,
Die sullen uw het Frans wel leeren
kust gij maar t' gat der Dortsche maecht,
Daer hoorje op Franck toonen Singen
En gij, singt mee sonder verstant,
Daer hoorje sulke fraije dingen
hoe men lecht Doggers aan den Band
Daer hoorje, hoe d' Orange Stammem
(t' mager, slot, en droevigh, schmaal
Haest op de Heerschappij moogt vlammen
Verhieft men hem tot General

Santje. Jan de Wit is de Broeder van Cornelij de Wit, die te Brussel
woonachtigh is, en van de Gereformeerde Religie tot het Pausdom is
overgegaan.

Daer vindje te weeten Moesel, en Kochemer Wijn

gaat liever op het Schouwburgh Speelen,
te Amsterdam voor Honde Vaar
En Schreeuw dat helder ruyt de Keelen
ruyt honder. **Hok** loop ik gevaar
men kan uw hier gemakelyk ontbeeren
reijdt maar te post na Amsterdam
men heeft hier andere. **Borger Heeren**
van onder en van beeter **Stam**
Twee brave mannen magh men noemen
Tij Wassenaar en **Gus Colnel**
De **Borgerij** salge **Leuwigh** noemen
Sij doen dogh all haar **Borger** wel
Voor deeze mannen wil men **Strijden**
met **lyf**, en **leed**, sij sijn het **Waard**
veel eer, als dat men **lygh** laat **leijden**
door **helden** van den **Franschen** aard
Maar **loft**, ik had noch, wat te **seggen**
En **waarlyk** **Hij** een **Vrienden** raadt
Dat als g'uw eens weer **ruyt** wilt **leggen**,
te **rymen** op een **man** van **staat**
kiest dan een ander, die der **Franschen**
vervloekte **lyst**, en **dwingelandij**,
te keer gaat met de **speer**, en **lanfen**
Maar wacht uw voor de **vleijerij**
off **gingh** uw **hert** weer eens **aant** **swellen**
dat gij **vergifte** **pijlen** **schiet**
Uw **reijn** door **Andren** eerst **doot** **spellen**
eer datje het ter **druk** **pers** **biet**
En **bey** kan wel eens **viinnigh** **steeken**
dogh geeft weer **hooningh** om de **mond**
door **pleijters**, die men in de **apthequen**
haalt, te **versagten** met **sijn** **ste**.....t
den **Ouden** **Saltpot** van **Confrater**

is noogh voor hand dien Franschen heelt
Die smeerde veel eens een Emplaster
voor wonden met vergift verselt,
Een tweede van je goede vrienden
Een Lidt van 't Portsche Parlement
Souw noogh wel eens een Schaafje vinden
een instrument hem wel bekend
Om all die wijle laster quasten
waar mee uw reyntraant is beset,
Eerst met een koffel aan te tasten,
En dan weer Schaaven glad en net.

Toegift

Sit zij dan Sedel nu een legje
Plukt eerst rijt een Apteecker's Kege
En laat dan ook de Ree Schaafje gaan
Zacht over uw bequaste Vlaam
Waar op g'uw rym feijn wilt spouwen
Dan sal ik nu nimmermeer berouwen.

Gedruckt te Louwesteyn in de Sticksiende
Blindeman allernaecht dedrie nieuwer
swette Louwesteynse Keeren.

Op den Postmeester Jan Huddle Dedel

Wie moet d'ondankbaarheid van Dedel niet trompellen,
Al hij ter Witten Eer sijn vuyle toonen heft,
Wie moet niet, als hij recht sijn gruwel stuk beseft,
Voor dien Ont'aarden dwaars, en Schuigns de vosten setten.

Orangjes kostbaar bloed, haar gunst, en goedheid bragten
Voor heen, sijn groote Vaar ten top, en trap van Eer,
Nu kend die lasteraar dat braaf, geplagt niet meer,
Maar gaat O'gruwelstuk haar helden deugt veragten.

Is uw verstockt gemoed, dan ganslyk toegeneepen,
Verschaft Bordeel, en knijf uw noch geen werke
Zaay hoorens Hondevaar, Zaay hoorens Spaad, en
vroegh.

Maar laat Orangjes Stam voortaan onaangegeepen.

Hondevaar met recht word hem die naam
gegeven, omdat hy de brave Haaghsche Burgers
voor hoo honden vijtscheld.

Grafſchrijf

Het voordeel van de *Grif, & Parnesveldt* verstande,
de *Helys* van *Salt & vernijff* van *Heins & Slingerlandt*
verreien met *deugden en trouw*, & ander helden gaven
tijn hier tot *Neerlandt ſcha*, in van der *Heem* begroeten.

J. M. de *Timmermans*

1847

Received of the Honble the Secretary of the
Board of Trade and Plantations
the sum of £1000
for the purchase of the
rights of the said Board
in the said Plantations
of the said Board
of the said Board

Witness my hand and seal
this 10th day of June 1847
John Lubbock

John Lubbock
Secretary of the Board of Trade and Plantations
Whitehall

Received of the Honble the Secretary of the
Board of Trade and Plantations
the sum of £1000
for the purchase of the
rights of the said Board
in the said Plantations
of the said Board
of the said Board

Witness my hand and seal
this 10th day of June 1847
John Lubbock

John Lubbock
Secretary of the Board of Trade and Plantations
Whitehall

Waarde burgers Willem Bentink¹⁾ is de besten van allen de Doelen en oprechte patriotte zyn ook beyd Haaren²⁾ en Jockkinga³⁾ daer doot sal het land behouden blyven die Sullen den prins met hart en siel helpen, daer syn'er nog wel in de Steeden hied en daer maad ook veel quytten die gestraff moeten worden, de voot naamte zyn De Wit⁴⁾ Van den Bempde⁵⁾ Schoonhove⁶⁾ Groenendyk⁷⁾ de vendel verkooper, dat syn land verader, Habwyn⁸⁾ is nooyt een quyt geweest, maax van Werle⁹⁾ is een Garwdief en een schelm, de vriend van dien franschen hond S'gravemoet¹⁰⁾ Van der Mieden¹¹⁾ is een goet Kristen ken een vroom patriot door hem sal de justitie staande blyven, God regene hem, Fragel¹²⁾ Boey¹³⁾ Bassacour¹⁴⁾ syn brave en eerlyke luyden in goed voor de burgers, maad al wat Gilles hiet moet van kant het is kaal en diefagtig kanallie weg met dat yee S'gravemoet en die land verrader Van der Sloop¹⁵⁾ moeten van kant gedaan, Nalt maad kan honderden ^{sullen} ^{uws helpen} die schelm Gilles schryft nog aan de franschen daer is een brief van hem aan La Ville¹⁶⁾ vanden tiende juny men vreeset nog voor een landing daer om send de prins de switseren na de stranden, Mennen burgers roeyt hem uyt behoud daer doot vrouwen en kinders Godsdiens en vryheyd, swagt geen twee dagen of wy zyn Weg Gilles in die schelmen moeten voort

Goed Denkt om't Zynen

Medeged. door de Red.

- 1) Willem graaf v. Bentink, Heer van Rhoon en Peudrecht, geb. 1704, † 1773.
- 2) Onno Zwier en Willem v. Haren.
- 3) P. R. van Iddekinge, burgerm. van Groningen.
- 4) Mr. P. van Schoonhoven
- 5) Gilles van ^{den} Bempden, burgerm. van Amsterdam, geb. 1697, † 1748
- 6) Mr. A. van Groenendijk, Gecommit. Raad van Gouda.
- 7) Wie hier mede bedoeld is, is twijfelachtig. (Cornelis de Wit, burgerm. v. Dordrecht)
- 8) Francois Forestier van Halwijn, Raadpensionaris v. Dordrecht, geb. 1677, † 1751.

17

- 9) Anthony van Werle, Advocaat-fiscaal en procureur-gener. v. Holland, Zeel. en W. Friscl.
- 10) Wie hier mede bedoeld is, heb ik niet kunnen opsporen
- 11) A. van der Mieden, Schepen en Raad te Alkmaar.
- 12) Henrick Fragel, Griffier der Staten-generaal. geb. 1706, † 1790.
- 13) Mr. A. Boey, Raad te Delft (?)
- 14) Carel de la Bassacour, Schepen te Gravenhage (?)
- 15) Zie de aantekening ad 10) hierboven.
- 16) Abt de la Ville, Fransch gezant in der Haag.

Faint, illegible handwriting in cursive script, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several horizontal lines across the page.

A separate sheet of paper with handwritten notes, possibly a list or index, pasted onto the bottom of the page. The text is written in cursive and includes several lines of illegible handwriting.

De Groove Misslag.

Toen Neerland's Staats hulk dreijgde op Fransche kust te stranden,
 Schoot juist de wind vier Straeken uijt,
 En Stuurman Eijgenbaat werd over boord gebruijt,
 Waar door het Bootsvolk weest, en veel te ruw van handens,
 De kiel van Fransche waas ontlast,
 En willende de lading weten,
 Wierd Sels de Vrijheids aangetast,
 En blind voor Contrabande aan Stuurboord uijtgedmeeten:
 Een Misslag daer't erlang te deerslik voor zal bloeijen,
 Ten Minsten dit gaat vast, het zit met in de boeijen.

Het ongelukkig Sterfgeval.

Hier rust de Vrijheids, die een reeks van hondert jaas
 Een quijnens laeben leijs, en vaak in dood's gevaas,
 Wel eens een flikkering ontjong van dood en leevens,
 Tot Doctor Blindgemeen, als met haar ramp beqaans,
 Haar voorschrijft vier loot echte Oranje Safferaans,
 Met Privilegie kruijt, tot poeder sijn gewreevens;
 Probatum est, geen middel oijt bequames,
 Maar d'arme Meijs die bork es aans,
 En ah de Sloof haar boel die is reets aan de kamers.

Op de Grootte Graf-Tombe
van de Vrijheid.

Hier, leij de Vrijheid 't Leeven af,
En rust in 't Privilegie graf,
Gekist in Handvest en Placaaten:
Ook is met Haas hier bij gezet,
Der Steeden Burger-Recht en Wet,
En 't Souverain gezag der Staaten.

En vraagt men na het Graf-Cieraad,
't Geen op de Zerk geschouwen staat,
Het ideeën bod geknachte Pijlen,
Te driffig in den band geknelt;
En Hoed en Speer verwaapt in 't veldt,
En plat getreeden Bondel-Bijlen,

Door 't Hollands ^{Paard} 't getergt Gemeens,
Dat in de Baatkrijgt te vretreeden,
Op 't lood gezang der Hof-Sireens,
De Vrijheid zelfs heeft overreeden.

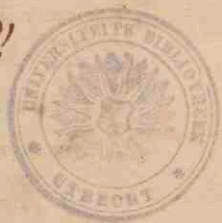
't Voorstellend bijwerk op den rand,
Verbeeld een reeks van Lotgevallen
van Hollands Duse Graaven-Stand,
Om 't Beest wier op Sijn Hoofs te stallen,

Geroskamt door de Dwing'landei,
Gedaan in 't Jaar van St Leuwigetij,
En door d' Ervarentheij getaekent,
Zoo dat men 't Werk volkomen reekent.

1750.

De klaagende Maagd van Holland.

Wat onheyl, welk een ramp, waar ik mij kees of wende!
Ik die thans anders niet, dan droefheid en ellende;
Ben ik die Fiere nog, die in voorleeden Tijd,
Trots voor de Vrijheid Streed, mijn Staten ten Spijt?
Ben ik die Fiere nog, die eertijds tachtig Jaeren
Een Koning 't hooft dorst sien, mijn Vrijen Tuijn bewaren,
Waar uijt mijn Wakk' re Leeuw, tot water d'angestelt,
Vol moeds, en kragt verdreeff het Spaansche Dwang geweld,
Toen vriend like Rendragt heerde in 't hart van Neerland's Vadren,
En 't oud Batavisch bleed hen moedig spaele in d' ad'ren;
Oprechtigheid en Trouw in 't hart der Burgerij.
Toen zag ik haalt een eijnd van alle dwinglandij;
Toen zae men geen Hoofd; maar Leeuwendael verheevens
Tot een gemeene Best we kreeg op nieuw het leeven;
Dus zag ik mij te stont geveest van ijer een,
Van Koningen geëerd, van vorsten aangebeën;
Zoo dat zij alles tot mijn Wellijn seheen te sleijen,
Het costen weide mij sijn geurige kruiderijens,
Sijn kostelijke Lijde, en ander diebaer goed;
Het westen schonk mij goëd in vollen overloed;
De vlügge kiel voer uijt op Narcus waterbaren,
En bracht uijt Lijde en Hoord mij alleleije waren,
Dus wierd den Burger rijk, de Schatkist vol met goëd,
Doe hij, op wien ik had het allemeest betrouwt,
Na hoosd sijn eigen mit ver boven mijn belangen
En met den ijlen Lijgt tot hogen Staat bevangen,
Veragte het loon der diennten naar waardij,
Stont (schon bedektelijk) na de opperhaer schappij,
Ja 't spaele weinig of die waer stem ongevoagen,
Door Hen, die half werblind met schijn' rende oogen zagen,
Ten waer de Heemal had verhoort mijn Smeek gebedt,
En door een wippen schoot, dien groten stap beslet,
Dus kon ik in den glans, en d' aangename Straalen
Der gulde Vrijheid licht en ruijnen adem haalen,
Ik was bij na berooft van dit gekoorlijk Loet,
Wanneer een Monster, dat ik self had opgewoet
In mijnen boesem, troot mijn Vrijheid trogt te krenken,
O ghewel! moet ik nog dien droeven tijd herdenken,
Toen mijne Bestaer, door Staats Zorg afgedloof,
Moest op het Hofshavot verliesen 't grijsse hooft?
Berevende Mare, wiens Deugd de Tijbanrij kon tasten,
Gij leeft nog eeuwiglijk in Neerland's dankbre herten;

Nee, die vergeeten nooit uws onbesprokene trouw,
Gij waert een (Starken Steun aan't waggelend Staats gebouw.
Schoon toen mijn Vrijheids dagt den Laatten Srik te geeven
't 's die door goede Dory nog is haer stant gebleeven;
Dat is te vinden in des Landts Historië blaen,
En daarom wil ik lûly by deesen Overlgan:

Maar klagen van een ramp nu kortelings geleden,
Thans roep ik schreiend uijt, O Tijd! O Leuw! O Leeden!
't 's met mij uijt helaet, mijn lûjster is geroof,
Ik zit nu troosteloos, met neetgebogen hoofd:
Waar word nu hulps voor mij, rampzalige, gevonden?
Mijn sterke speer geknakt, mijn hoofd gebeheert, geschonden,
Ontlûjstet van den glant, in stof vertraeden, toont
Dat thans in Neederland geen Vrije Vrijheids woont,
Mijn dappre Leuw, die mij zoo dikwijf heeft gewrooken,
Legt aan een gouden band, sijn tanden uijtbrooken,
Sijn scheppe sklaauwen, zoo ontlaggelijk wel eer,
Sijn thans verminkt, verlamt, ontbloot van tegenweer,
Mijn Sijn omvergerikt ten prooy van wilde Dieren,
gelijkt eer naer een nest van wolven, Tijgers, Gieren,
Dan naer een Sijn, waar in mijn Leotel was gestelt,
En vraagt gij wat mij plaagt? 't is geen uijtheemsch geweld,
Nee, 't is mijn eygen volk, de Dwingeland van Spanje,
't slegt in naam verkeert, 't is Willem van Oranje,
Dien ik, gedwongen door 't onwetende gemeen,
In handen geeven moest de grootste waardig heen
Die 't ampt misbrûykende wil na sijn Lint regeren,
Zoo traagt de Meester knecht sijn Meester t'overheeren,
Wen die hem eenmaal slegt wat ruym den teugel vierd:
'k Zag vijf en veertig Jaar, mijn vrien Staat bestiert,
Door Mannen op wier Trouw het Land zig kon verlaaten,
Die slijft besteedende tot heil der onderdaaten,
geen Burgerd schraapten, nog zig metten met hun bloed;
En in des Oorlogs Tijd, mijn Helden vol van moed,
Braveerende 't gevaer, op Frankrijks leegsknechten,
gestadig Leegspracel op Leegspracel bevegten;
Tot dat ik zoo voor mij, als mijnen Bondtgenoot,
Een gloriocken en den vatten vrede sloot.

Maar nu ben ik niet meer, die 'k eerstijds plaagt te weesen
De Leuw van Neederland moet Frankrijks waapnen vreedn,
Ligt vraagt gij, hoe quam dus 't s'aval in uwen Staat?
De reden was alleen, verdaeltheit in den Raad:
Toen Koning Lodewijk door glorie lûgt gedraeven,
De gantche weerd dagt sijn Staalle wet te geeven,

Mijn breede voornuus had in zijn geweld gebracht,
Mijn Vlaendren Ridders daed voor zijn gedugte Magt;
Besloot de Ridderschap op zijn geteij te vifchen
En wetende de Laak met schijn Schoon te verniften,
Begroochelde wel haatt 't onnoosle gemeen,
Dat, wankelbaas van Zin, beluift op nieuwigheên,
Mij dwong, het geen ik mij voor eeuwig zal beklagen,
Het Off. Stadhouderchap aan Frido op te draagen.

Verandering geeft geen verbetering altoos;
Ja nu hou 't anders gaans men geeft ald Linneloot,
Wraakbrieven luyt, met last om vrij op Zee te kaperen;
Wat was 't gevolg? Men had geen enkel Schip ter wapen
gereed, dus viel in 't lost mijn schoone koopwaardij,
Tot nog toe vrij geweest, ten prooij der Slaaphandij,
En niemant docht op Zee zijn Schepen mede te wagen,
Harles van Schippen goed deed brave koopliên klagen,
geen Zeeman voer gerust, door 't ruime Bruijckend Zout;
Mijn Stalcke Nesting wierd een Luffend Hoofd betrouwt,
Dat Sint, door oudedom, dien Schat zig liet ontrukken,
En voor het stormgeweld der Lelickaren bukkens;
Die nooit verwonnen Stad, beklaglijk ongeva!
Nlegt nu een Lauwer kroon om 't Hoofd van Louenthal,
Terwijl de Steedeling, door moeturil der Soldaaten
geplündert, huyl en Cffen goederen moet verlaaten,
En vlugten alder mat de traanen in 't gesigt,
Dat ijdes harte tot Meedogentheijds verplicht.
't 's waar men zag wel haatt de Nevalen verdwijnen,
De lieve vrede weer in Nederland verschijnen,
Die rad te vinden was, wanneer de vrede gebogt,
off met het toovrens goud van Lodewijk gekogt;
Dewijl 's Landts Geldkist was een sterke Steun gegeven,
Doff schatting op een wijs, nooit meer gehooft, geheevens,
Quandwijs wijwillig, maar gedwongen in der daad,
Terwijl de Landgenoot van hoge en Lage Staat,
geen ouderslob wees, geen weduw luytgebondert,
moett, op een dieren Rast, betalen Tubel ten hondert
van gelden goederen, off wat men meer bedat,
Dit bragt den Schatkist een onnoemelyken Schat,
Dog menig zal nog lang den hadden neep gevoelen,
Maar was er buijten vult men ging van binnen woelen,
't moett alles in de war, den Staat om vergekeest,
Wijl Frido, na zijn Sin, te veel bepaals regest.

Thans hitst men't plonder Graauw, om tot zijn wit te raken,
Men zet de geeder Saff, die voor de Vrijheids Spraken,
Stelt vlijend in hún plaats; men schaft de Pagten af,
De Middelen, die't Gemeen zoo ongeweldig gaf,
En zonder dat men iets weet in de plaats te stellen,
Dan Schattingen, die thans de Burgerd meerder knellen:
Zoo word een weelövig Hof in dastelheid gevoed
Met Zweet der Burgeren, wat zeg ik? Zweet! ja bloed!
Voor aalmoes-geld voor een verdupte Stad gegeven,
Word nu een Praalgeboüw, als een Paleis verheeven,
Waar uijt het Kunsthuus zendt zijn pijlen na de Lucht,
Terwijl den onderaan, door Swaer lasten, Zigt,
En dat men Landen steen met schulden op gaat hoopen.)
Mijn Amsterdam, wel eer een Gaerel van Europe,
Hoe deestlijk, die ik u met mededogen aan,
Waar is uw Lijfster? Ach uw Schoonheid is vergaans,
Gij zijt niet als voorheen de Koningin der Weerelt,
Uw vorstelijke Kroon, voor haen zoo rijk bepeerelt,
Schijnt doof en sonder glans, het wimpelvoerend ij
Trent u droefgeestig om uw kranke koopvaardij,
En veegen handel, wijl het Hoofd der Gooversakerd,
Gekoren tot het Hoofd van amttels oproermakerd,
Met eenen vrijlen Hoop van Scheijm van volk gestekt,
En door het Hof gestijft uw ondergang bewerkt.
Aarts-Schelmen, Bankroetiers, Lijtmiffen, Hoerewarden,
En Pluggen, die als dol op Doelens Zaal vergaans,
Nerfelt van Moordenaad, van Doodstraffrij gepleijt
Bedwallen uwen Roem, en rooven d' Aechtbaerheid
Van Heeren, die sig steets na Trouw en pligten gveeten;
Men kent s' ook wel die in't kleen kameeltje gveeten
Bedekt hún best m'ie doen, tot sulc een gruwel daad
Om Loon van Scheepens Ampt, of Zitting in den Raad;
Terwijl men ampten of Jaer-gelden dal vereren
aan Fielen, die hún goed ontugtiglijk vereren,
Want om krijgt niemant loof dat op sijn waken past,
Een oproermaker kraeg voor deden Strop of Bast
Ten loon van sulc een werk, maar word nu om te leeven,
Een Nojelyk bestaan, een Ampt off geld gegeven
Belopen maken Schuld, en't moet er nu m'ie deus,
Selst d' allergritte word ten minsten Collecteur?

Maar Zagt! Spreekt niet te veel; Hoe! Lou' men Zwijgen moeten?
Gewis; De Schoot hun Hoofd, slaat u' vrelligt in boeten,
En doet een groten eijch, die moet geheel voldoen
Gij kunt niet dertig van het hondst niet bestaen,
Beroemde Stad altoos mijn liest, mijn wel behagen,
Mijn Toevlugt in den nood u' moet ik bijstant dragen,
U'! Die zoo dikweel voor mijn Vrijheids hebt gestreuen,
Een Poeschtuk uijtgevoert, nu juyt een Leu' geleuen,
Toen gij de wateren, door t'openen der Sluizen,
Deed ald een bare zee, lang veld en weegen bruijpen,
En't donderend metaet had op u' wal geplamt,
Gereed tot weering van een Schooden Dwingeland,
Die schat te halen dacht, maar diende t' spel verlopen,
Met uijtgetrokken staet is Sagtjet afgeroopen;
Het hart vol wraak diegt, en den boelen vol van spijt.
Men vind er nog genoeg, in dees verwarden tijt,
Die Dwinglandij vrett moe, wies na de Vrijheids traagten,
En meer hun goeden naam, dan ampt off schatten agten
Wel aan! Zijt slegt vereend, het zuiver Hollands bloed,
waer uijt gij zijt getaelt, ontvonke u' Heldenmoet.
Getrouwe vader, die nog zijt aan't roer gebleeven,
Gij, in wies harten't woord van Vrijheids staet geschreeven,
Bedeermt dat dies juweel van uwen onderaat,
spreekt luttig uijt de Boort, zijt Catoos in den Raad,
Geen laste vrees om staet off ampten te verliezen,
Bekruijpe u' moedig hart om Slavernij te kiezen
voor d' Edele Vrijheids, bij grootmoedige geagt;
Zoo leeft gij na den Dood bij't late Nagelaght.
U' is de Zorg betrouwt, haer heyl staet in u' handens,
Bewaart Zorgvuldig dan de u' toeretrouwe Pandens;
Werpt't Slaafsche Riek wies vanden vrijgeboren Neck,
En legt het miijtrick rot een breijdel in den Beck;
Zoo moet de blanke Deijg eens weder triumpherens,
De Mannen wederom het schip van staet regereens,
Die door de Dwinglandij van't kuffen zijn geset;
Dit wenscht het goede Volk, dit is haer smeek gebet,
U' trouwe Burgerij, waer op gij staet kunt maken,
Zal weder op haer beust, voor uwe welstant waken
Dan leeft men wel vernoeg door d' Eendragt vaste band,
Tot voordeel van den staet, en't lieve vaderland.

Een Schoone Samen, Spraak
tussen

Mijn heer den Kooperen Erasmus

en
Mevrouw het Stadhuys:

Beide residentende tot
Rotterdam.

Of ik het seg of prijg: 't is seker al te groot!

Me vrou Stadhuys, sie daar k' sij alle Vriend'schaps ad.

Daer mijn Koop'ne vrind, uw gram'schaps tog betel'gelt.

Dat swaar: wij sijn nu hier te wonder wel ge'ruigelt

't sij zeev, 't sij geldensman, tot Fransman selts in k'huys,

't is Straks twee binnen maer Medie'ns, als vrind in huys,

het scheelt je langer niet van wie je jou laat knaken:

Te seller met den tijd een schoone kous van maken.

Er at wilje hebbe, metje lompe goove praet?

Geen mensck en isken die jou 'tatte tael verstaet.

gij wiltke niet overstaen, deruyt dat sijn. U' coron

Soo wel niet klinkt, als die den Fransman U' deed hooren:

al wat na vreden smaakt, is tegens uw' proufijt;

soo haalt gij vreemden in, en raakt uw' b'ngers quijt.

Roem mij voortaan niet meer uw' b'ngers t' moegt mijn schade,

die hier geboren is, is b'nger bij genaden

Een Vreemde gaet hier voon

dat om sijn groot verstaent

goe deden, maer vron al sijn rijkdom hier te land. . .

De kortte weg dan, om hier op t' Stadhuys te raken. . .

Is sig ten eersten tot een Vreemdeling te maken:

al is uw' herkomst dan veredelt door bankrobt.

Of van, verstaent U. dat dat geen quaet en doet:

Mits dat gij hier maer niet in Holland sijt gebooren;

En waan ge uw' selts voen had in Indien verlooren.

Dat rehabilitaet; en als m'en soek op let

Daer synder maer, die niet en sijn van t'egte bedt,

Men is vrij wijser nu, als eertyds ons voor ouderen;

die namen N' lants bestier al op haar eigen schiedenen;

Daer nu den Vreemdeling den b'nger vron onlast;

En scholt gij daer nog op, seg lompe koop'ne quaet!

soo geeft gij uw' kinderen dan, in plaats van egte vaders

Maer stieswaars, die geen hollants bloet voen in haan aderen

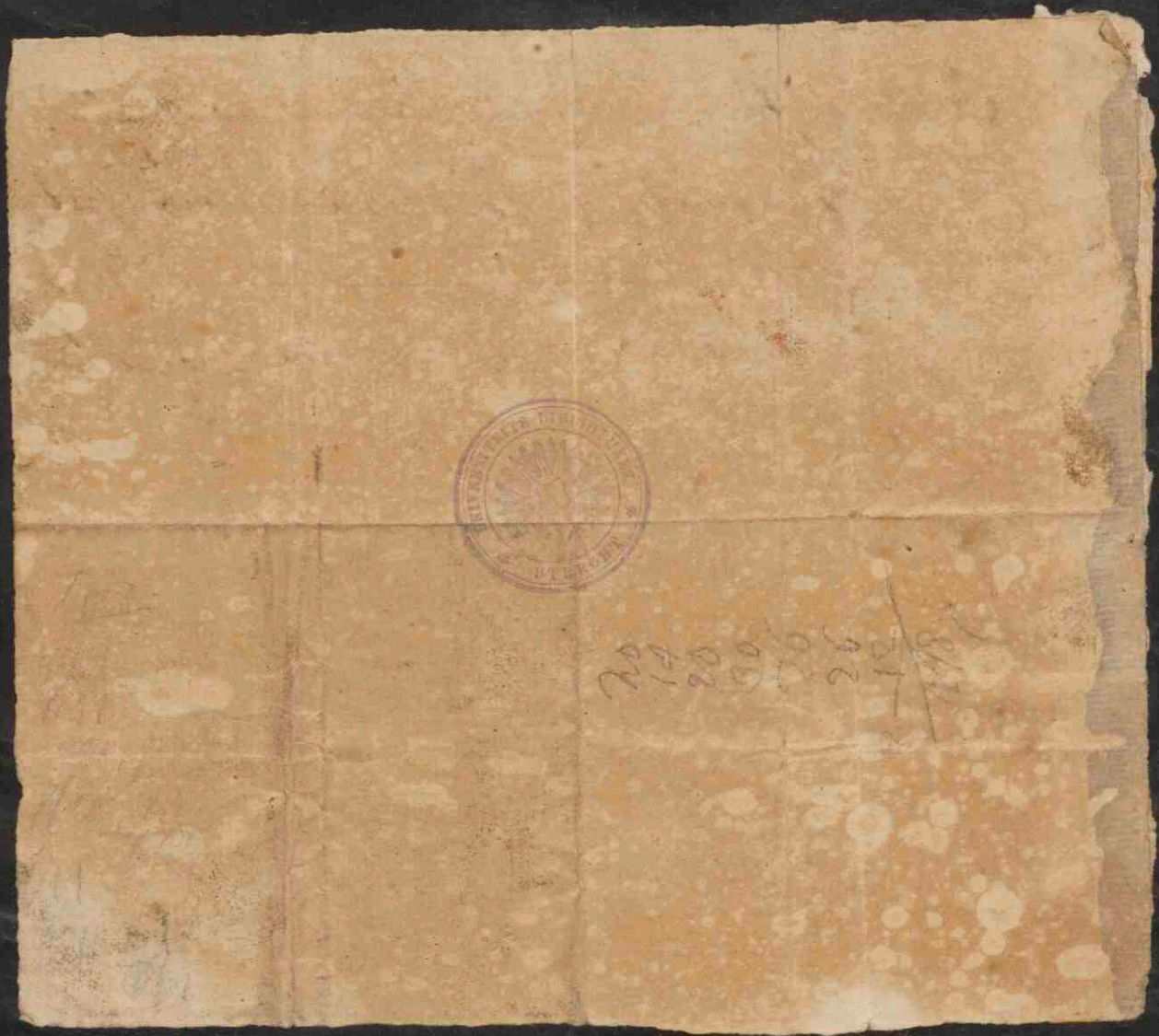
Nog liede tot haar kous, dan eens wat kalf en kalf.

En soo die Vreemde hoe die lek die half. Vreemde kalf.

Cum au p[ro]p[ri]o Belgas Fabius ageret
Thermato Friso gelra sola se pot
an nunc cum Pulo capl. ii vult t[er]re
Duct ad huc rates gelra sola se pot

23

70
100
200
300
400
500
600
700
800
900
1000

6, D, 29

1847

Papier. 241 × 170. 10 fol., aan den boven- en binnenzijrand door afsnijding beschadigd. Twee kol., ± 36 regels ieder. Opschriften en beginletters in rood. Tweede helft der XV^{de} eeuw.

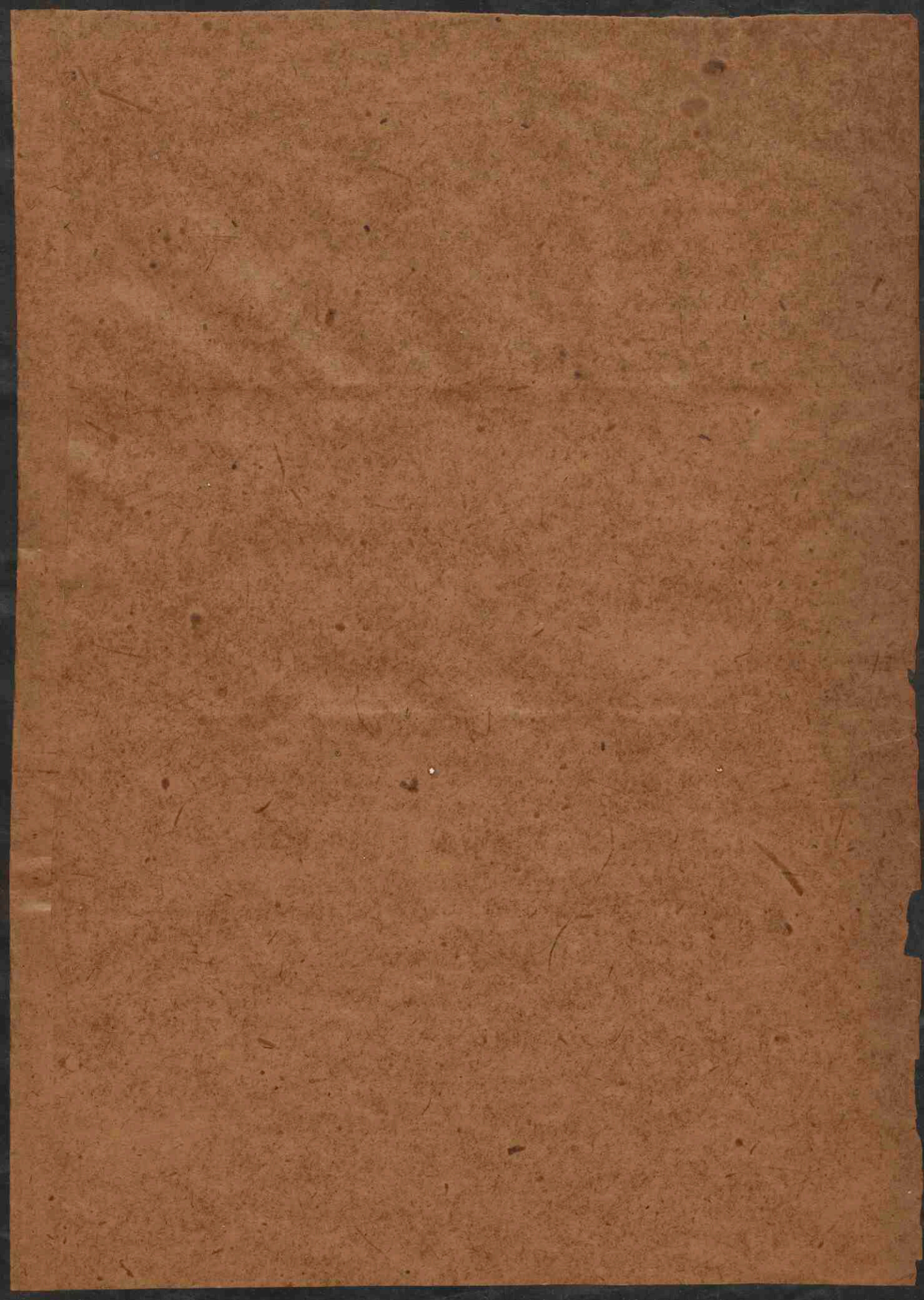
Die destructie van der stat van jherusalem ende van alden lande van judeen (fragmenten).

- Fol. 1—8: Cap. 47—54 = fol. k III verso regel 10—fol. m II verso regel 25 van het in 1486 te Gouda gedrukt exemplaar (= Campbell n. 298).
" 9: Cap. 70—71 = fol. o VII verso regel 7—fol. p I recto regel 22.
" 10: Cap. 72 = fol. p III recto regel 16 tot het slot.

De tekst van deze fragmenten wijkt af van dien in het gedrukte exemplaar.

In 1902 aangekocht van Heinrich Leyser, antiquair te Stötterich-Leipzig.

de la typographie néerlandaise ^{an} XVième siècle, La Haye 1874
(pag 79 unter Nr 289.) Da das Manuscript vielleicht das
original zum Drucke gewesen sein dürfte, so glaube ich
dasselbe große Interesse für die Universitätsbibliothek haben
dürfte, zumal wohl bei Ihnen das Exemplar von 1482
vorhanden ist, wie im „British Museum“. Bitte gütlich um
Ihre werthe Meinung resp: Ihr werthes Gebot für dasselbe, da
ich einen Preis selbst nicht stellen kann & ich es noch
nicht anderweitig offeriert habe. Mit der hoffenden Bitte
um Ihre werthe Nachricht zeichne ich

Stettin - Leipzig
Hauptstrasse 5
d. 1/4 1902.

Hochachtungsvoll
Heinrich Leyser
Autograph

Sehr verehrter Herr:

Wollte ergebenst auffragen, ob Sie vielleicht mit folgendes Manuscript von 10 Blatt, Fragment, für die Universitätsbibliothek aufkaufen würden.

Dasselbe behauptet in mittelmitteländischer Sprache wohl eine Prosaauflösung des Gedichtes von Jacob van Meerlant; Eroberung von Jerusalem („Wrake van Jerusalem“). Wo sich das blaue Kreuz auf dem Blatt befindet, diese Stelle entspricht den von „J. David in Brüssel 1859“ herausgegebenem Texte der „Rymbel van Jacob van Meerlant, III. deel, pag 284. (vers. 32755 et sequ.)“ Der Text der 10 Blätter ist wohl derselbe für die Ausgabe von 1482 zu Gouda, bei Gerard Leem. (Campbell, Annales

W. g. 45

hant omer mede bechte
se werden hant stande
me en ber drent ywale
de op gannen se ber benn
blinnen te bene Gedent
de Gedichag die coninc
yigene vlabugedeneser
Bermyat raet en wort
rom mit ber benn en
gen En en wort die stat
tempel mit omme gebest
de oec wat Gedichag de
maret oec wat ghy lude
t hee ongelic ghy hant
tot die bint ywale ywale
dat hi mechte dat in die
shonere sende en tfele
hochkan en wild: hi mit
laan ywale sender die quat
in die meert die ghy in die
oet die ic b mit g: seggan
ach om dat in die stad
in hebbe om dat ic b sahe
eggen mecht ghy sent my
Taan en ghy en wilt mit
en b berinde En en g: de
de mit hee Antyner chne
de die stat belende en hee
ber bader de tigen hem wilt
en werden ber slagen en
at gelkenen En hi nam
in tempel en roefden en ber
samde En dit gebel oec
ywer bader en sende
de tempel bleef de langhe
En wat ghyt dat ic b
gasthe wy bracht die

senden op dese stat Jorden die
hna de Chile meert en Karren
ge die begenste knisthen h
tan en dristel: l Kant die
onbrede die knisthe die ell
gebrued: waer bracht yempe
ne erst in dese peert En ged
de die yeden tender om dat
hi mit ber diche en Karren ber
te blinnen hant na gebel se der
in dristel belue dagen de An
thigemie dese stat gelkenen
hadde en hi hant waer dat he
redie dntypatere zone en
yilone mitten reemsthen hant
ontbelende zee maande en ken
nen die stat op ene se dat wy
gelkenen onse zinde mosten
becepen en wy werde gelkenen
beroyt Keet oec dat onse ge
oer loft Kapine te besigen na
onse Keet en andere mit Kant
Keerlic sithy b tigen die Kem
cyn: se sal: stricker bacht
ste slach sin Kant ic l kan
dat die gant die die stat hant
dat hi mit en misdeem op dat
her gede mede laten gebrent
En ymen hem te deen dat die
ket gebel ywale segge my
wat de: dy Aern of gret kan
den dat ywale in die ket ge
beden heeft Keethy wat hant
beden heeft Ghy sint bel: qua
Ser dan Sathan en Abiron

si mit onser mede bechte
vse liden si mit stande
me en berdrone verale
de op gannen se berkenne
i liden te bene Gedene
e: Gedichag die coninc
yegene Habgedenefer
Ger: myae raet en lert
rom: niet berkenne en
gen En en lert die stat
tempel mit om: gebest
ic oze wat Gedichag de
maret oze wat ghi lude
t he: ongelinc ghi hem sut
tot die bit vry Ter my
dat hi mecht: dat men die
strone sende en tfele
sochtan en lide: hi mit
laan vry sender die quact
in die meert die ghi in die
oet die ic mit geseggen
ach om dat ic die stad
in hebbe om: dat ic b sake
eggen mecht ghi sent my
laan en ghi en lert mit
en b bernde En en gede
ic mit he: Ant hie: dinc
er die stat belide en he:
berkader: dtigen hem lert
en liden berstegen en
at gelken En hi nam
in tempel en roefden en ber
samen: En dit gebest oze
gerkerkader en sendan
tempel bleif de: langhe
En wat gesht dat ic b
castre lye bracht: die

senden op dese stat Jonker die
knade: die meert en larm
ge die legense: knsthen her
tan en dhrstel: l Kant die
onbrede die knsthe: die tll:
gelrnde: waer bracht: pemp:
ne erst in die peert Enged
dede die yeden tender om dat
si mit lerdich en larmen
te liden her na gebest: der
in dhrstel belue dagen do: du
thigemie dese stat gelken
hadde en hi her: waer dat he
redde sluthpater: zene en
yulne mitten reemsthen her:
berkader: zee mande en liden
men die stat op ene se dat lye
gelkerlic onse zinde mosten
beropen en lye lerde: gelkerlic
beroyt lert oze dat onse ge
oerlost larm: te b: sigen na
onse lert en ander: mit lant
lert: lert: lert: lert: lert: lert:
ste: slach sin lant ic larm
dat die gene die die stat lude
dat si mit en misdeem op dat
hergede mede laten gelbrude
En ymen hem te deen dat die
lert gebest vry ul segge my
wat de: dy larm of gret kan
dien dat vry se in die lert ge
beden heest lert lert lert lert
beden heest lert lert lert lert
Ser dan lert lert en liden

In den tempel.
Doe dat die beten telet
Want nleic om die
maectheit die ghy dan
deet want die senteyne
der dreg: de geest nle
ande. Watere genech.
Dat ge d' nle en
me die: alle geymiche
claw en cent sun ka
geert al dat men zll
at ic dat ghy se geyme
der e hebt nle: by ande
ent want si lleten nle:
heit nle en ghy strijt
ge deen opten andere
: elc om eer de de: aye
en besiet dat ghy nle
in stract en hebt kan
den dat: dat se lli:
inden behen dat hise
en quijt en daer ha
rige hemkenre: deet
sin: kerpt of nle: ka
cimal: die: lude: en sta
en meret en besiet ber
na dat om nle: en lli:
ut ic ker lli: besiet
eengheden ghy de: stru
jekt die stat en die tem
e bin: waren breng di
ande hande: die: om nle:
gheden ker ber ne: sellen
dat ghy e op geest En
e kaster en star der
lber: lt dan steen noch
rachme die: lli: en
En al si di se hart dat

ghy opten tempel en die stat
en optlant niet en acht
ret en hebt ontfermenisse
op nle: lli: en op nle: sun
dere en op nle: mage die: san
kan henger en kan gebreke
ker derne sellen sun: lli: deet
l: l: dat min min lli: en
min mage die: daer by me
sun heer: lli: niet anenthere
Enle: want dat ic om here
lille: die: kan spreke: ende
flactse: kan quactheide: ber
deet: Geert min: lli: en
en flact my deet want ic om
l: ker: e: lli: my: lli: e: lli: ra
den e: salicheit: d' in: f: e
gret: ere: en lli: me: d' attet
tant om nle: e: lli: die: ker
derst ker: lli: en g: lli: e: lli: e:
die: in die: stat: lli: en

Doe Josephus dese lli:
de: ker: stat: ker: riep
niet greten gelbeen.
die: meer: denare: die: daer
by me: lli: en hielden da
er niet of want si lli: en in
se greten: kan: heep: gelalle
dat sine niet lli: e: gedem en
tensten: aye: tgemeen: belc
kander: stat: hadden hem ge
erne: op: g: g: enen: den: re: me: y
nen: mer: sien: mechten: da
er: lli: e: belc: lude: in: die: stat
die: al: heer: zeet: en: g: enen
stat: om: h: er: lli: en: zll: belc: h
den: gent: ont: d' at: hem: die:
re: me: y: ne: niet: nemen: en: sende:

En dan lofgense tenremerne
wert en lade ontferm elken
en costen hoer luf mitte gel
De dat si in hoer lichamen
hadden mer. Iytne ontferne
fer-bels sonder gelt en te linc
rordese en hoer om hoer. Ilt
ter stat belste meer onder
blagen te ontshen En Iytne
lichs alle cry en quijt mer
Dee van en sy men en die mit
hem llaren dit llisten se dede
si grote goede doen dat hyem
ant lter stat lopen en sende
dat sellen totten remerne
wert lopen llilden die sleegse
se doct op die stat Kant grime
en ryse. Ilt of blienen
silmine si. In manentne
van kan. In linc nder
dat si hee. Dat si. andie by
andeg. Ite erigen of heer
lijf te ceven Kant om dese pla
ge lenden hunger llast lym
nen. seliche Kant die starf
te lenden hunger llie zee
in. Ilt Kant daer en llac
gan ceer lymie mer die
Dreie llisen lymie die den
luden openbaer lyeer. In
Euse deersichte die h. In
inden huse. In si ceer of
kessise lunde mocht. Daer
sleegen si die gane die dat te
beheerde en dan name sut
hem. In die si met en lende
daer dreie yden si llinc en

mane dat si hee
sende daer si mecht
llac En lhen si yet
ben si nament lymie
sibenden ge llellen
ger die llenden siten
mer die si sagen dat si
henger starme senden
ndene niet doct llam
ryse lude gane al hee
om een mude se tar ll.
die gemene peer ter e
al heer geot om een m
garsten en slaten si
hume in greter ellen
en maecte daer nam
llact of kan greter m
En lte namen tar ll.
dese lser gane in die
en rechtene tafelen
llroet half dech llit
en atent ale besten
lig: luden hadden lude
die arme en hadden m
honger nam alle crye
en troull: Kant die l
men heren mane te
lfrunt der meeder en d
ser frunt aen hadde m
daer solif men ber g
ale men yet teten had
die anre mercten
solleer si die huse best
gen daer lrafen si m
sillcanden dat men d
En lenden si daer yet
ment Gull: fande die

en zult: Wellich
welken Cas man huy
mit die enich berdel had
romer sterren die po
meten oft gende gelle
en En si tegen den
Wel heren mende en
funders dan aen hem
se Werpen sise mit gro
berden tegen der eerde
gense En zult: die gelle
dat men hem die spi
en sende hi wellich dese
el in eer die romer en
En dan deden si hem
elichent want si tegen
er stamelsheit en stak
teefe ten sendamete m
t si hem mit kerre een
mit slingen wilden
in deden hem pine
dat men niet en sen
ne Gennige steten ete
en hepen op amentur
dremsthe heer en las
runt opt best over al
de alle sille der mder pe
name sel berden sibe
kan dat si brachten
in ambt hem al En her
romelic dat si laden
ene hem een luttel he
mecht hem mit gheste
recht en blide sin dat
teer mit dooken sleech
de gemiente **hoem: die**
ander stat **Yede Cruyste**
degede **de se En die derde mir**
famerlic over dact

over die rye lude die leydenen
Coer simeene den tyrant en
senden hem berademisse aen
oft dat si ontleyen wilden
hemelise betten a meynen
Sacr en mechte hem wemat
kan ontstuldige ten moste
hemtlemen ceften want die ge
ne die sy men berdreef of reef
de die ontfont van en die
van berdreef ontfont Gynno
one steerde deen den andere
alte mael en name den luden
hif en geet loer salichent de
den si deen den andere al dat
si mechte want elc kild: ka
desen klee: die over hant
gelken in die stat **Yelcan** dat
nye stede en kae die dinsten
ge over dact gedege: noch me
en kae se ongenadich noch so
quaet kelt deen opten andere
ale dese Yeden kaven Tytne
dede mit groter haeste die dr
achte kelt dragen aen die min
En hi dede kelt kachte die Yede
die deer die kalere hepen om
cruyt te lisen en om spise **So**
dat men der op een kint b
Cinc: en die cruyste me alle
over eer mens cruyste getel
den mens: Tytne had hier op
een grote ontfarmenisse
mer hem en dechte mit geet
dat men dne kelt dele kelo
sonde late gaen En beert dech
te hem grote pin en berlic
dat men dne kelt dule quacte

belte in gebangenisse honden
sende. En hier by en verbeet
hij niet te cruyssen. Die belte
wert se vele gebange en ghe
cruyst dat den romeyne hont
ontkerat cruyssen of te make
En oec lante daer men bidet
stat die cruyssen op rechten
mechten. Alle die meer den are
die bynne llare dit sagen se
vermerden si die yeden byn
ne en senden. **A**recht dit en
besiet hee men die yeden beg
aet die ster stat. **E**hen hee
lamerlic mensse alle. **D**edet
En die yeden die bynne llare
doe si heer vele zue sage. **B**er
deem lamerlic en geornst
gegan hadden ten romeyne.
si en derste mit lhen can
ant: tet die. **K**isen dat si
die llarheit lername llar
om: dat mensse dede llaren
bele yeden die llt hape en had
den bele hene ge cruyst te
werden dan bynne can hen
ger te sterne. **A**er men hene
niment aenden cruyssen
dan yemen mit machten
lene. **T**ytne hadde oec vele
gebangen en hi dede hem die
gant of slayen en dan sende
hijse bynne tet sy men en tet
van om dat si daer aen sen
de merfen dat hi hem geen
quaetheit deden sende die
tet hem geblogen quam en

En dat hi oec mit
te ber darne die ge
noch den tempel of
genade hadden. **S**ill
fen. **A**er en llenden
deense teechde hi her
eer mit lant senden
degen sin. **L**e. **S**llanet
ondanet: **E** **A**er si llan
aet dat si hier of mit
den. **A**er daer si lene
mier stonde se llyet
wert. **T**ytne en bes
en senden dat si llyet
te sterne dan ergen t
lojer en bynne. **D**ree
romeyne mit greter
heer dracht en busde
graft opten. **V**ste
can mit alle. **J**an sa
si en hadden ene hage
et tegen den teern d
Se minerde hi onder
acht macht en dache
sette se mit hante en d
gen si daer in smont
en der verbrande dat
daer die eerde op lach
slech hiner. **M**itter
en gaf ene greten sla
et wert alken greten
Dne llye: **E** die romeyn
verloren en si llare h
am. **O**uer llc. **D**age hi
tech. **S**ymen llc. **K**an
romeyne legonsten ha
ten miere te silt en o
ontllc: te stoten. **D**u

soe hi sum partje en ber
den romeyne kleren
En in liden cluyffel
keert Cant he: men
sicheren laste. Soer ten
keert en frontstaken
engren alle die romey
sagen schied van siter om
verlyont. Atten mer die
die rollen. vsc. sterfe
idene engren. kerken
Daz ont fagen hem die
me zeer om dat si kern
me mit ker en tegen
he achter. Wert tot ho
nten. Her die. Joden bel
em tot daer en sener de
ver. linc. Dng. lecht
ver her de. zeer. Die. Jode
in. Can. node. en. die. so
te. om. en. by. er. en. by.
erna. Tytue. dat. die. str
et. Wert. en. hi. quam
e. gesl. gen. mitten. spie
sprak. sum. bel. en. be.
se. Can. desen. stride. Wa
Joden. en. moecht. met
er. ged. ners. Cant. en. had
priet. ges. eert. in. heer. re
gen. had. se. all. ge. lang. e
et. gesl. gen. h. d. Tytue
mers. ma. e. t. al. om. en. om
Karen. die. di. he. e. t. Can
engren. en. die. dr. acht. e
pnt. cracht. alle. ker. br
mer. om. Kare. all. die. re
e. zeer. gram. Cant. hem

Dechte dat mer die stat met
lyme en mochte sender dra
chte en engren. en hie nam
recht. he. ty. nk. die. van. best. e
mechte. Ker. me. h. ge. dat. si
alle. gemen. s. on. den. ster. men.
op. die. m. ier. om. dat. die. Joden
me. tegen. al. ty. se. ge. str. den.
en. had. den. st. uder. in. den. dat
men. l. be. der. die. gr. af. te. l. uille
sende. mit. dra. chte. st. uder. re. re.
den. dat. men. die. dal. al. be. l. e. y. d.
al. se. dat. men. ment. l. ter. stat. te
men. en. mechte. en. al. se. send
me. die. stat. mit. h. en. gel. l. ym
nen. S. on. der. l. inge. om. dat. t. et
qua. et. str. den. is. op. l. u. de. die. he
mer. gel. ken. te. ster. ne. dan. te. le
nen. Tytue. Decht. stande. dat
hi. se. lang. e. still. l. i. g. gen. sende
mit. se. g. ro. ten. heer. al. e. hi. mit
hem. had. O. e. Dechte. hem. al. la
er. l. e. sen. te. be. c. h. ten. op. een. bel. e
dat. be. r. l. e. e. t. wa. er. Can. l. an
ho. pe. en. hem. en. Dechte. mit
or. ber. l. i. e. l. e. sen. dra. chte. te. dra
gen. O. e. Dechte. hem. gre. te. h. me
en. l. re. se. d. y. st. en. i. g. e. gre. te. stat
te. be. l. e. g. gen. in. alle. die. die. p. da
li. En. h. e. t. me. hem. Can. by. men
Soer. de. se. dal. en. sp. i. se. oft. e. l. i. n. f.
techt. hal. en. se. me. st. u. len. te. la
ger. boer. die. stat. l. i. g. gen. boer. t.
so. ont. sach. hem. Tytue. dat. t. et
te. my. me. eer. l. e. en. sende. l. a. g.
hi. daer. langer. De. Dechte
hem. best. e. dat. y. die. stat. al

So: Wapmanse ten beste
die: die: Dale se dat men
vulde alle tytne dese
och leggen se yamerlic
kan van honger se kren
in hief sin hande op lert
her: en toende: dan gede
en dattet sin stont mit
dat si daer die berder
die romerne sage dat
ordenare stille lagen
waanden si gantrefe
ere en karanse lide:
si hadden wel heer stille
lover die yeden tulle
ne stenden en toende die
me: kelse spise om dat si
aer mede lide doen wilde
en en mechte sise daer
t brenge dat si hem op
vilden tytne hadde ge
fermenisse: datt geme
dne kan honger starf
adt gerne weder ber
en hi dede: se: der drach
gen en dief: starfelic
te: Nochtan mosten si
enthalen over: vsta
tytne dede: starfelic
den teern slutenia dr
die: dāmen kelse: mar
die: eerste kare: en hi
sin kelse zere en sent
shid: lifen gij hebt die
en are: nll: byande in
mde: her die onghc

lyf met want al mecht hem
dat lyf bliuen selme verhou
gerde lude: Symen dede: byme
vermeerde ene erfame man
die hem die stat half gonden en
giet mathias: en nech dede: hi
ceel ander here bymen deet
slaan en benal dat manse met
grime en sende: Si kingen om
yesepline vader en leiden men
ferfer en gebede dat wy met
se sinen en kare die tegen hem
sprake want si sieden dat hi
en greec verrader was: en
die gene dien beclac: de man
slechts: deet Dit sach een ju
dāe die kan Symone heit
kale en hylt ene teern kare
hem en siede dien her dede:
mit hem kare aldne k: ecran
gesellen sy in bedkare: sin
aldne onder den quae: ten
dief en tyran die kare: pūa
ch want die honger karmen
one totter deet Oec marot
dat alle die romerne gān
vūct sellen sin banden reide
dat si op one byme: Et ic
beter dat sy gān in hande
en one en die stede behouden
want sinen sel greec mis
nal an teme: en hi sal be: ce
dat hi deet Dese Judāe en sin
byen gesellen werde die ene
en rē: pan an den romerne
en sieden hem aysen men

Den ontkent dat si sieden want
si liden zaen die stat te liden
te hebben alle tytne der liden
rt te ch om dese optenamen
So vernamt synen en hilla
Dien teern op dien dach daert
die romme sage En si sege
dese gesellen deet en liden
se ter mieren liden die romme
ne gent sechten in den yeden
dat si gesellen hadde entge

Vosiphne was de bidet
mieren gegae en riep op
wert alte en kathe
dat si hem op gane aen hilla
rt daer gesellen mit ene ste
en kan bene op sin heest se
dat hi sitten ginc en liden ber
deest mitten liden En die y
den rommen liden om dat si en
lymne halen sieden aen ty
tne deden halen die in liden
was liden der hi deet of liden
was En die meer denare ma
ecte lymne grote blistap om
dat si waenden dat hi deet
waer aen deet yosiphne mee
ser vernam daer si lachen
den kerker se maecte si gree
gant gestal kan renke mer
dese legene wert saen beert
want hi stent op en riep aen
die meer denare en siede yosiphne
werlic eer iet lange gesellen
werde onre En tegemere liden
was herde bliden dat yosiphne

was den meer denare
sommige liden gem
sprengen ten liden
sommige die name steen
si bechten gingen en
hen si totten romme
dese belofte nam liden
blif want ale sint h
men en begenste te ete
si se liden van honger d
of sterne En sommige
die hem begenste te liden
Ende quam hem een
plage aen die van
sagen ene ontklegen
romme gaen En si ge
alte stein gent liden
want liden yeden die liden
den berz liden die ge
tendrage alle dit int liden
he wert dat die liden
den belgent liden
me die van byren en
strabe en liden en
se op en sechten dat go
heren lichame dat si
lige hadden dit was
de plage want op een
wertter liden op ges
hyr om wert tytne
de hilt vernam dat liden
na liden deen deet liden
dit gedaen hadden aen
liden kan gesellen liden
oet want si liden liden
rijet liden Een som
gelic der gericheit

de al der Joden salichheit
der verdennnisse hi
vanden aldus vele ber-
ges gretelic dattet Tr
viele berkeet datt si
en niet onderzueken
en si en liet ene niet wa-
recht slegen si die Joden
welic doet en sechtent
in heren heeren dat si
sagen hadden En ondes
hke moerterden die
re. Wtter stat geslegen
weder ter stat wert
et wat die kalsthe van
lehi niet meer aentfelt
dat hi rone mechte
hi die kate daer men
rende inden tempelstal
erheit die Augustine
er en sin luyf over me-
er daer te bereken tem-
ent hadden die en nam
Want die foyser kan
luyf luyt herte koren
re heerdracht en deden
ete eer en senden hem
vresente over n. l. ast
re gecemen dat een Jode
fente wt den tempel
die daer kan berege
aren En hi berkeerde
ig gesellen den luyf en
Sarr men gode medege-
onde hebben over de kane-
gare die dese over dact
en arger eynde neme
re romyne bynnen

g. com. Jan of p. v. g. n. s. m. wa-
ren op die stat ofte berdringde
Wanen die dinnie ofte dan
offt berbrant waren mitten
kluem ofte berfusen alle die
kange danna berfusen kant
weerlic dese Joden waren qua-
der kan lene dan die bedem-
ten waren Hochkan en sende
it niet niet en denkerment
die si in die stat gedeechden
En kan Symone perke die
Ananie hiet en een peert in
sinre heede had hi quange
klogen mit reemsthe heer en
fende ben. Tyne dat men kan
den. vijntien dage kan April
totten eersten dage kan her
maent tot sinre peerte wt
krachte hi getale. 6. 7. en 6. 7.
en h. xx. deden Hochkan fende
hi dat men der vele kande beste
grees En dat men vele deden
over die minre kerpe in der
besten over her na quamen
viele edelre liden wtter stat ge-
ronen die fenden ber. waer
dat wt elker peert kander
stat meer dan 4. 7. deden wt
gedragen waren en dat byn-
nen mit vele genech en l. ac
dat die lenende die deden wt
dragen mechten Hochkan
lagen grote hepe deden inde
huse besloten kant f. der
dat die romerne die minre
ombrunt die peerte gemaect
hadden se en mechten die

menne prazen den tra
den die minere kan
a die zere kast kast
r die yeden werden
kayfelic kan bene mit
en mit stene die silker
re remeyne better na
at die denker herit beide
ve stede En die minere
neech niet zere gebael
e: sonder tot dier stat
re: Calsthe: Van eerst
t hadd: en deerste dr
er barnde also lly beer
ver de: dages her te
hadd: hi byme: tegen
en deen maken enen
minere Dec ander da
ren die remeyne breech
ere yer der: si ber name
ne beerde: storen een
gemacet waer so kare
gram yer dech lande
idme aen dat hem sel
dat men minen die stene
minere kan biken sel
en mechte yer: men met
et bestaen te deen om
o ter stont kan bene
ende: hel ben hie: om
erde: Tytne die breem
sinen here en tre: ste: se
ren werden en sende: se
ste bestont op die minere
n op dat hi te hie: kene
hem grote giste: gome
al theer benide: sende

wer op en antwerde hem
menant sander een ridder die
Brlinne hiet en waer gelere
let: byren een stent brunn
mager man Des: Germat he
Tytne bed: te deen En hi dect:
sin geest tegen die werp: mit
sinen stilde En clam ten minere
re op en hem bellich den neech
vi: mar hi bacht kene lange
alleen en si op quame: Neech
kan karp: men grote stene op
hem en men steet zere op hem
Des: Brlinne clam benedelic
op tot dat hi quam opten ho
elchsten minere daer hi den
den kelse heere onthille: dede
yer dief: kalt dat dat die an:
kure: dect den menige: kare
pinc gelden kant Dec manie
kengant waer zeer stent yer
een mit lant se werp: men
steen kan bene op hem so dat
hi plat kan bene neder: alle
meste En der die yeden dat
sagen doe omringden si hem
en gingen op hem slaen yer
hi rechte hem te: der op sin
kmen en dect: hem spitten
stilde en sle: ch stene: he op
die yeden en wonde: der kelse
yer hi neste: daer: dect kline
op die stat Dec kline: daer dect
drie lande: vi: die hem genel
get kare: en die kine: kline
gelbant en die dreechmen
ten tenten kare: en men

opten vijftien dach van heer
marc **heer sluthemia gelle**
Over alle dage van kerst
hier na worden si
ster stilt nacht swaiche
beraden dat si mit hem name
en standert dragen en noch
die blase en si quamen in
nacht. Cromelic en clom: al
gymelic op sluthemia en ben
den daer die nachtere slapen
die en si sloegens: Deet en lene
die miere En der gingen si
starckelic stormen blasen en
alle die ander yeden vloge: Cam
die miere en si waenden dat
dat grote heer byme getome
waer. **De tytue die trompe**
goerde. Slapende hi hem en de
de al die sijn te slapen gaen
En hi waer selve die eerste die
op clam En hi ber nam dat
die yeden vloge ten bynnenste
tempel kerst over die calsthe
van en bymen die stonden da
er mitten heren in grote gr
amstap se dat daer berstede
zeer gevechte waer byme over
die romeyne die in quamen
bynden hem den tempel te byn
nen over die yeden kerstonde
se starckelic en deden se weder
achter waert feren tot sluth
emia dat gestutte mechte daer
luttel helpen. **Daer om geachte**
si alle mit alle kerde men mech
te hier mit alle ender sterden

waer die kerst: die
by waer die straten
se van alle datter men
clien en mechte over
waer hi meste: daer de
ofte die kerst behende
die after quamen ten
die kerste mit feren
te over kerst waer
deet lene: **Al die strid**
der middernacht tot
dage toe mit grote en
hier en lenen die rom
mit veel over dech de
wel gellene: **Wesend**
themia den besten ten
lenen hadden en die l
op die can byme **Inde**
sluthemia stent men
zide een prince hiet by
en hi sach dat die rom
achter togen en waer
die dreue **Al minich**
hem wonder heren he
at in die betalie mit en
en brae deertotten **Yed**
nach dese allene achter
en sloecher minich de
ment en mechten
staren se dat **tytue g**
wonder hadde mer hi
daer mit engel alle da
gen man gestullen
want hi gleet en byel
sloegen hem die yeden
tytue kenal 70:
Utfondament no
van sluthemia
beet hi yosephine ro

en den numer te sech
at hi straten maken
dat al thier sonder
me comen mecht: En
ed: Yesephne reche: Ca
rher: Dattet kele
hy in dreene was om
te die: op dien dach
te si die mit beldeen en
si hiet Yesephne an
ephen waer dat hi stry
de: Dat hi mit hem na
si hieken mecht: men
in strijt lenaren dat hi
stat en den tempel mit
onteerde: Dan hi geda
te kantet deet quact
ede te stryden: Oec gaf
hie te beldeen die: fze
after zelene: waeren
e riep dit lude ten bel
en in hiebreunsther ta
at hem dat si hem ont
hiet en heer selse en
mpel Kant den brant
en tempel by: En hi bat
at sint Sech de: denem
il en ontlingen sinen
nech: Dat gemene bel
sinen wille: gearne ge
adden was dreene en
ayr die: Calsthe: tyran
reche: Yesephne zere
echten en seide: Dat hi
ten Alweld: dat hi
opel Emmerer berhe
hite: Oec antbeerde
Yesephne noch meer

Di yam: Ged: Wel zmer
gehonden en en hebt hem met
me: dan daer: want se gre
ten hepe: hebbe: ay: am: hi
di die: Dagehef: die: du
ne sinen dienst: kenne: hebbe
Yesephne datti qualic becom
in dmy hart: waerstu dattu
die: gelphen sel die: stu se gret
lic berbelgen heese: Du sie al
se: die: remer: me onse: wet bestar
men en hieken die: herte: hen
den alle et onse: bene: lenie hem
die: die: brande: sin mit rech
te: en beruert die: met: ill
lystu: zehre: se quacten se: kalf
ese: dattu daer met op en
achte: Kant si senden ger
ne: dmy selse quactheit: be: te
ren: En hier om: blystu quader
dan: remant kan hem liden
ie: Van tenre geen stande: dat
men mit ernde: berenll: miss:
kan senden heest: Du segge
dattu laut behende: wile
ayr die: Cerine: Yaceniae
die: boertuile: en heer: kan de
ser: stat: was: hi gaf hem op
die: kan: balyemen: om dat
hi de: se: stat: mit en mechte:
sien: bryfen: nech: de: stryere:
En om dat hi dit: de: de: se: le
nen: nech: sin: nace: melinge:
en: sellen: alle: die: die: re: Van
marck: dech: en: hie: p: de: se:
ere: Kant: wile: en: op: gene:
Yesephne: di: dat: om: ghade:
hellen: sele: w: stu: dat

ic d'alt kerre de dat en sal
ic int marmeer deen al binne
mitten romeyne gebange ic en
sal d'inc ~~...~~ minne magt
Daer ic ~~...~~ met bergeten
om geem ~~...~~ hande leet dat
my ener garen mach dan ble
echte my en bermale d'edel my
my di sege my grote sechheit
om dat ic hier bede aen di bin
yegene gede sentencie aaret
en gedant wat die prophete
beersent hebben dat ged ~~...~~
Ieden quartheit op dese stat
sal bresen want si s'iden ale
die een yede den andere hier
binne bermeerde se sendene
die stat berhesen en men send
se d'strime ~~...~~ marct en ber
stact dese weerde want ghi
en hebt met allen die yeden
alle bruedere in dese stat ber
meert ~~...~~ ghi hebt seer in
den tempel bermeert ~~...~~
g'et brenet hier dat binne
mitten romeyne daer hi dese
stat en den tempel mede ber
derne sal yesephus sprac dit
al zere beuande se dat sin
sichten hem sin spraken be
nam se dat ic den romeyne
zere begenste te ontfarmen
die quade fan en achter met
op mar hi stent en binde
hem yesephus te baren en hi
en mede ~~...~~ berse edelreln
den hi ~~...~~ hem aen yesephus
weerden ~~...~~ ontblegen hem

ouder die romeyne ~~...~~
steppen en biffsepe fan
En Iytne die foyser ~~...~~
eluchlige ~~...~~ ontfac
se in een ander stat te
pays ~~...~~ aet die meerde
in die peert ~~...~~ waren al
mer ~~...~~ en sagen
si brennen die nyman
dat si al binten berme
ren om dat si tsele ~~...~~
wilden datter tenke
wert brennen ~~...~~ Doe
kie bername se d'ede hi
echte ~~...~~ wederhalen en
ber yesephus op die min
si heer gebueren en he
den sien mechten en
En si baden yanne da
romeyne ontfinge o
die stat staende sende
en este hi de met da
wilde dat hi dan de
sinne partye ~~...~~ litten
tege om goede ~~...~~ wille
der clargie op want
en sende men hem in
berne ~~...~~ aet dese quad
en achte hier op met
net want hi settede ~~...~~
re ~~...~~ canden tempel ~~...~~
mit quaderen en mit
rechte hi daer op se
erint hem canden ~~...~~
putte daer me dede ~~...~~
grane sende dan en

enclage ontferme
den en siller den bera
sion hem sijn hof te
n liden die berchop
ende die gen die die
eer hiden die gella
den se liden si alle te
at si die sprache ont
lden lter heert: **yer**
Cernam dat en hiet
Elnicht nemen en da
hde hi hem en die sta
are ontlegen en der
leech hi deet tot **vbint**
ne heer lme en heer
er cassne behielt
eft en gaf hem lre
casarne en aldne
hat heronta **herma**
men ander **herma**
en gret her lande
r gader lare men
te tot die tint doe
er **Yhr** in lachent
laren **En** doe cassne
renta gellenen hadde
in mit sijn heer der
hij lant dit lare
ende die berch en hi
beet gangre dat
ut hende en bellen
datter drint stent
en die daer lme
hem zere en men ka
men street dan san
die remme ber lere
tint men **Yhr** man

werden daer ber sligen tot
in **Yhr** in **Yhr** daer heer her mit
hem die **Er** men lre neder
lre **Ter** die sent den geboet
die **Yhr** dat men alt lant
lan **Yhr** da om gell bercepen
sende en dat men der greebe
huier: peerte lymen en hie
stichten **En** her om en hie lre
sue mar **Yhr** lden lymen
den lant **En** hi lant al hem
dat sille ene senden in een pe
ertfen dat **Am** essand hiet
dat lach **Yhr** stadren lant he
rusale **En** hi selt op hem hor
le: time si die lant reme
hij gene senden **her** nastant
cassne en een ridder die **Er**
lme hiet **Yhr** na hem mit
lant lan **Yhr** da lant de lre
fere ligen **En** die lant alt
lant lan **Yhr** da in **Yhr** se en
in bed lant sende den **Yhr**
eel **Am** assay da lant daer
lach en meer denaar in die
El asarne hiet mit sijn ge
selstap die die lering: en die
stint lre der ligensten **En** die
liden den lme ont seggen
dime die lant reme slachte
gene **Yhr** lme lre mit enen
heer lere die stat en lere die
En hi die die al em en om die
stat en mure mak: om

en senden Kant dese berch
Was alte stant en dan om
Wasser bel: Karoy an eer hi
Die minne behmaecte Kant
Die grote herede hadde dese
poert: en berch den om min
ken mit ene starcke die ten
minne kan litten steen die
ly stadien o gande lane was
en y. en bytne hege en se en
by ne dief: En dan hadde
hi al om en om: die minne
den maken grote starcke beer
man kel: by by. Die acht ware
et wel s. en bitne hege: En dan
binnen stent die Comen zal
die byt beerne hadde op elke
hege: en kel gemact en et
Was. y. en bitne hege: dan
by minne ware systerne geno
et se dat me geen water ge
brek hebben en mechte. By
waren by minne se berfen so dat
hem met en gebrac. By hadde
beem oly en by en al die si
berhefden dese berch hadde
Elsanne gelkenen Kant hi
quam by minne dat die poertere
op harr hege: met en waren
Die kant hi dan premaner
genoch by minne om dan mede
te verlogen die daer by minne
g. legen hadden kan herede: by
den meer dan over. Crac en
mit geargert noch gemymet
en was en om mit die goede
luchte die daer was En hi

noech by minne hatte
in bergader had
maecte desen kaste
Was dat lste caste
remyne lannen op
mit syden **Go: min**
Sarda Kan
by minne berch
en Kant die
Was dat min
op by minne en mecht
den sender an die
en hi die dan den
ref: lic draecht: die
si dreegen ene hege
by hege: En dan
et en si en hege: st
en was lnt. s. en bit
daer bene die die hi
beem y. en bitne he
over die: hi al kel: hi
Kant dat dat en die
Was se die beer de
ale dit hege was tel
er bene die om die
gint. Op dese beer
stuttere. en se by se
ber minne Kant een
deer steten si En die
drene si dat kele b
minne En hier nad
by ne den ramree
die minne en de der
de steten an die m
dat die ram een ste
onble: her die feder
by minne Kant ginge
tegen met se hege

her here here herten
er her here herten
er ontbeeten in enpten
die hi in dat land tot
baert gesit hadde dat
er beiden des struieren
ten tempel die beer
mae die rode in dat la
naet hadde alse hier
gestruene re over hippna
en re: fde: desen tempel
en ende: ble hi let den
her car te hier na qua
nie byme: desen lande
al dat hi in dese land
t En hi vermaecten
men met te: gaen en
: En hi des stru: erde
nne: raer en sy: ma
er st gesticht: waer
ne en ble: f: in al: eert
geent tempel der: yede
deser list: waer noch
oben een staer: moer
en lande: yeden die
er en daer: hielden En
n ene: geest: ma: enen
er die: yonathae: hiet
nne: wert die: gell: a
r: sloech: in: noden
y gem: al: her: geest: he
en: heer: arm: en: st
rente: tot: des: f: y: re
her: hi: beer: de: yona
it: hem: ge: lang: te:

De: yonathae: geselen en
er: na: baynen: dese: ylag:
Landen: sijn: in: yeden: als:
stede: y: h: raer: na: one: huren
the: y: pe: passre: h: en: heer:
de: maer: noch: en: lae: baert: bele
dat: se: raer: lic: bender: yst
waer: ale: die: yeden: le: yden
te: men: ge: hiden: om: her: re
grote: sonden: dan: si: geden: me:
de: ker: kel: ge: hadden: waer:
al: ene: waer: god: op: hem: al:
se: on: se: h: en: the: y: pe: beer: se:
de: in: der: ell: angelic: al: the:
lige: bloet: dat: van: men: gen:
man: let: gestert: re: van: ab: le:
tyden: tot: the: y: pe: deet: den:
sibal: st: h: y: en: ter: deet: brach:
ten: en: in: de: sijn: y: en: y: re: die:
sial: in: de: deden: h: h: h: e: the:
y: pe: en: maria: sijn: re: h: en:
me: der: die: wi: se: lang: gesp:
aert: ge: f: dat: ic: tot: ene: en:
de: ge: bracht: heb: die: y: y: st: re:
the: waer: b: ander: by: bel: en: ban:
der: yeden: y: eest: en: die: be: gijn:
en: sy: gure: waer: b: ande: sijn:
stenen: bel: ge: tot: dat: die: yeden:
horen: name: ber: soren: en: heer:
hulde: mit: ge: de: En: dat: die: her:
lige: sijn: te: toe: waer: en: beer:
gant: be: gen: st: el: heb: be: b: yden:
heilig: apostelen: y: re: dic: a: re:
dit: waer: y: y: de: van: let: den:

1845

Perk. Dubbel blad, genummerd XXX en XXXI, c. 300 × 200. Zeer beschadigd. Twee kol., elk van 50 regels. Opschriften van hoofdstukken in rood; beginletters, afwisselend rood en blauw; groote gehistorieerde zwarte letter aan het begin van iedere kolom. Einde XIV^{de} eeuw.

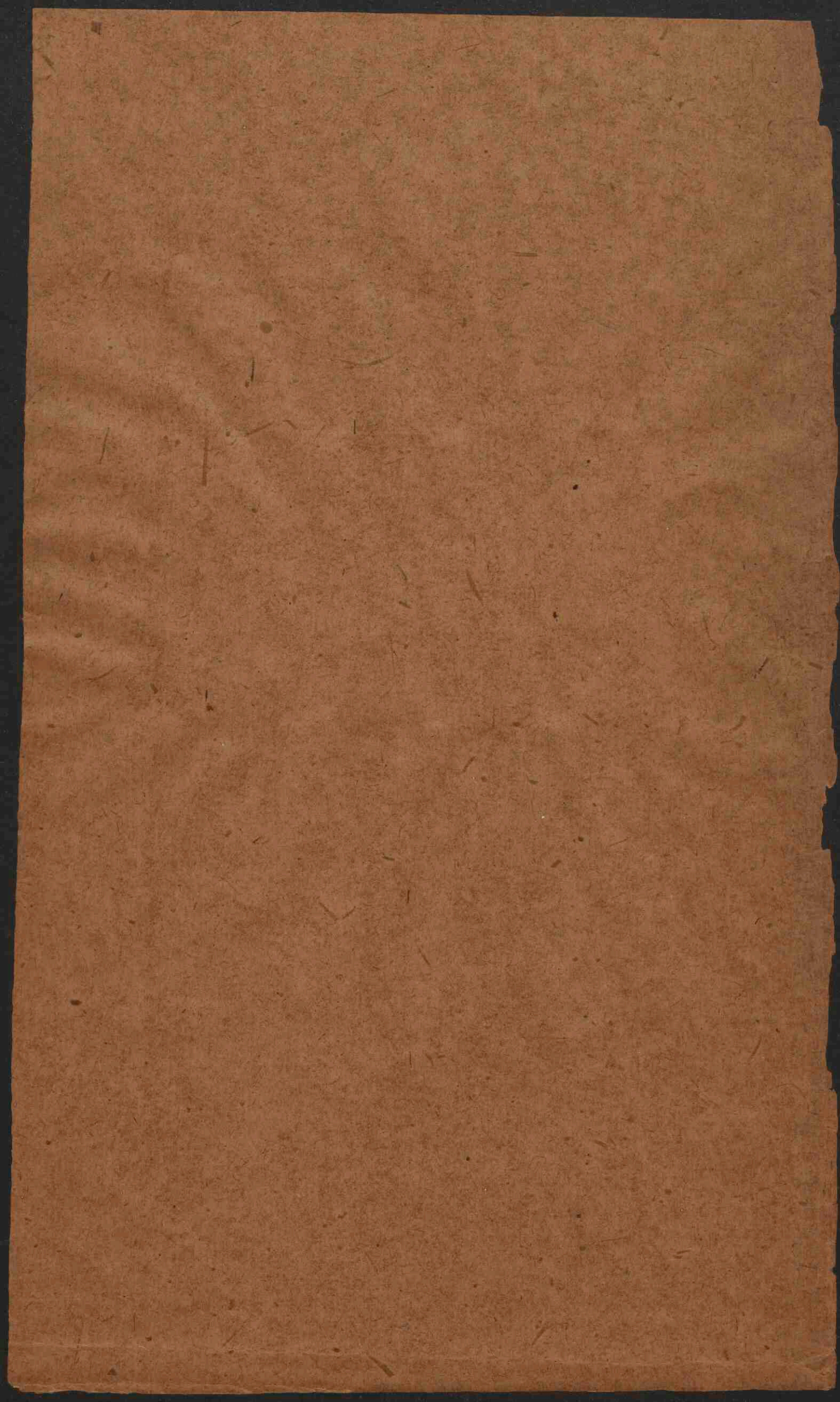
Die Spieghel der Sonden (fragment).

Gedeeltelijk uitgegeven door prof. H. E. Moltzer in *Tijdschr. v. Ned. Taal- en Letterk.*, VII (1887), blz. 292 vv.; vollediger in *Middelnederl. gedichten en fragmenten*, uitgeg. door Nap. de Pauw, Gent 1893, II, blz. 422 vv. Vgl. ook *Die*

Spiegel der Sonden, uitg. van wege de Maatschappij der Nederl. Letterkunde door J. Verdam, II (1901), Inl. XIa, die dit fragment weer verloren waande.

Door prof. M. S. Pols gevonden in het archief der gemeente Geervliet. Geschenk van prof. G. Kalff (1897).

die heet boeker so ic seide
 dese te vhatene seide
 Troest ons d' scrijturen leere
 hi toe die bible d' vrelt
 Leeste dinen aruie vrien d' gheit
 Quetsene mit woekere niet d' naer
 In leucia boec staet daer
 dine salc dine broed' gheue niet
 d' gheit te woek' wats ghesaer
 den nonne d' so spreect
 dine broed' wat he' ghebreec
 lene sond' woeker' wintane
 dat god die benedictie ane
 soude tallen when d'ijn
 In lang d' du in salc sijn
 dat woeker' hatelic is en quaer

Sonde talen

die heet boeker so ic seide
 dese te vhatene seide
 Troest ons d' scrijturen leere
 hi toe die bible d' vrelt
 Leeste dinen aruie vrien d' gheit
 Quetsene mit woekere niet d' naer
 In leucia boec staet daer
 dine salc dine broed' gheue niet
 d' gheit te woek' wats ghesaer
 den nonne d' so spreect
 dine broed' wat he' ghebreec
 lene sond' woeker' wintane
 dat god die benedictie ane
 soude tallen when d'ijn
 In lang d' du in salc sijn
 dat woeker' hatelic is en quaer

die heet boeker so ic seide
 dese te vhatene seide
 Troest ons d' scrijturen leere
 hi toe die bible d' vrelt
 Leeste dinen aruie vrien d' gheit
 Quetsene mit woekere niet d' naer
 In leucia boec staet daer
 dine salc dine broed' gheue niet
 d' gheit te woek' wats ghesaer
 den nonne d' so spreect
 dine broed' wat he' ghebreec
 lene sond' woeker' wintane
 dat god die benedictie ane
 soude tallen when d'ijn
 In lang d' du in salc sijn
 dat woeker' hatelic is en quaer

I

a ghebe
 en
 en
 moghat
 no als be
 on vrient
 de ghemene
 in sin leue
 at me hebbe ghomac

A n nu h chade hie
 a hi wec wel meerre gref **h**
 den boike can we mach t dief
 die dief en gheelt in allene
 Ghinc een gt deel is een elene
 dgti vanden sond wachte
 a die woekerars bi daghe bi nachte
 Stelende lijn ja eenplike
 alle wel op arme als op rike
 huus en lane stoelt hi te ma
 dat ghe dief ghesteelne can
 h na toecht tristie apenbare
 dat weu is ghe woekerare
 Rad heiligh leuers menen
 Ghe woekerare sal lijn gheleue
 de mensche qualys thier bedue
 ands dat hien uleken op erie
 door vriendlay qualys lo leent hie
 a hi hoort dies sek hie
 dat sine wec sal dat laut
 dat hi ontfact eest ou pant
 hi ghetroot he ap tucture
 die ghesonder en sal rez bre
 beuile die he was ghestelt
 dan blyft clant lijn ou tgholt
 d'weest hi behoudehke tgoet
 En is om goet quas dat hie wer
Q den den moghe wi nke mede
 d woekerars grote scofferichede
 En is dat ghen woekere
 Sime ambochts lye wille openbare
 Si saame he dat hie hete souden
 a ant wen si he valte houde
 d name si alle ghe ombore
 ands dat tbalom niet vloren
 doch houde si hien den name

E kent s wan jaghe
 die woek
 Also die
 deeste pine is ghelooft
Q si waer vande tyrante gheueft
 Also h
 h op staen in vlieten
 wec di die h touens phet
 waenstu beweue wec met
 die woekerare nacht d'parlen
 die nad nature bewisen
 pynit dat si luyende gheueft
 Entie sa hiet si en queet
 a als die jonghe lijn ghepluunt
 hebbe si sae nuyt gheuumt
 En sceden ba die hiecht ghebrut
 Ald' die woekerare wer
 hi gheest den scot met minen gt
 die behijnt ter meest noot
Q Ene ande plaghe is nu hoer
 hi mach qualike die reestoez
 die bedate tve dinghe ghe
 hi is te ghe te veeerne
 dat he niet en blyt t hie
 d'hi restoez dat mede
 af hi is ba he selue also bre
 En so wate in souels strec
 dat hie niet of wille sceden
 d'at nemez en van beden
 Rochia sal he gheheuen ber
 dat hi na sine doot set
 Twee hondt pong ghetes te missaghe
 So salye sine ghedinke langhe
 dat hie de gone wec gaue
 va wien hi ontploet hadde die gaue
 h toe is hi oec niet vmaent
 sond als hi sken waent
 dan neemt hie he ald' na
 h op spreect meest senem
 die brecke nemez wel en doet
 sond als hi sken moet
Q die d'oe plaghe lijn oec besuezt
 dats datie rycheit selde gheduezt
 langh dan ten d'oen le
Q h op ecclesiast dus lede
 die mec vremen landeye maect

Desgh...

